

integraal groenbeleidsplan 2017- 2026

In dit interactieve document presenteren wij u het integraal groenbeleidsplan van de gemeente Drimmelen. Het doel van dit plan leest u door [hier te klikken](#).

In dit plan geven wij onze ambities weer voor het openbaar groen in de komende 10 jaar. Door te klikken op de diverse afbeeldingen in dit document vindt u snel en gemakkelijk de belangrijkste punten van ons groenbeleid. Heeft u behoefte aan meer tekstuele toelichting neem dan een kijkje in de [achtergrondrapportage](#).

Wij wensen u veel kijk- en leesplezier toe!

visie

groenstructuur

beleid

Groenbeleidsplan

[klik hier voor de groene
ambities](#)

[de visie in de
achtergrondrapportage](#)

groenbeleid

In het groenbeleid geven we de kaders aan voor bescherming, kwaliteitsverbetering en nieuwe ontwikkelingen van groen in de gemeente Drimmelen. Het groenbeleid heeft raakvlakken met diverse andere beleidskader. Deze vindt u in hoofdstuk 2 van de achtergrondrapportage. Daarnaast zijn uitgangspunten geformuleerd voor aanverwante onderwerpen zoals participatie, integraal groenbeheer en communicatie.

Door ontwikkelingen in de openbare ruimte aan deze kaders en uitgangspunten te toetsen wordt op een eenduidige wijze gewerkt aan het behouden en uitbreiden van het blauwgroene imago van de gemeente.

[groenbeleid in achtergrondrapportage](#)

klik op de logo's voor de verschillende beleidsthema's:

Bermen en
bermsloten

Biodiversiteit &
duurzaamheid

Burgerparticipatie

Waardevolle
bomenbeleid

Bomenbeleid:
richtlijnen beheer &
onderhoud

Integraal
groenbeheer
& onderhouds-
contracten

Communicatie

groenstructuur gemeente Drimmelen

Op de volgende pagina's wordt de groenstructuur van de dorpen Made, Terheijden, Lage Zwaluwe, Hooge Zwaluwe, Wagenberg en Drimmelen en het buitengebied beschreven. De groenstructuur is opgebouwd uit een [hoofdgroenstructuur](#) en een [nevengroenstructuur](#). Daarnaast zijn er [groene ambities](#) om deze structuur te versterken.

De toelichting van de groenstructuur in de buurtschappen Oud Drimmelen, Blauwe Sluis, Helkant, Gaete en Steelhoven vindt u in het [achtergrondrapportage](#) (paragraaf 4.4.7).

[groenstructuur in de achtergrondrapportage](#)

klik op de logo's voor de groenstructuur per kern:

Made

Wagenberg

Hooge Zwaluwe

Lage Zwaluwe

Terheijden

Drimmelen

Buitengebied

groenstructuur Made

Karakteristiek:

- Made ligt op de grens van de hoger gelegen Brabantse zandgronden en de klei van de grote rivieren.
- Een deel van het dorp (o.a. Boerenhoekstraat, Kalverstraat en de Prinsenvolderstraat) heeft een karakteristieke carré structuur met een oriëntatie op de molen.
- De hoofdwegen, kruisingen en randen zijn in veel gevallen voorzien van bomenstructuren. Dit zorgt voor een besloten landschap dat karakteristiek is voor de Brabantse zandgronden.

[Klik hier voor de groene ambities](#)

Groenstructuur:

- De bijzondere structuur van het carré wordt momenteel slechts ten dele ondersteund door groen. Ongeveer de helft van de wegen in het carré is voorzien van bomenrijen, leibomen of lanen.
- De recentere woonwijken kennen een duidelijkere groenstructuur zoals de Crullaan, de Iepenlaan, de Kastanjelaan en de Fazantenlaan.
- De wegen in het buitengebied zijn in veel gevallen voorzien van beplanting.
- Aan de zuidzijde van het dorp zijn een sportpark en een natuurgebied aangelegd en hoog opgaand bosplantsoen aangeplant als buffer tussen de woonwijken en de aangrenzende snelweg A59. Ook ligt hier het Natuurpark Liniehof dat in beheer is bij de Madese Natuurvrienden.
- De twee belangrijkste groengebieden in het dorp zijn het park rondom het gemeentehuis en naast de st. Bernarduskerk.

Groenstructuurkaart Made

- bebouwd gebied
- buitengebied
- historisch lint
- historisch gebouw
- (semi-) openbaar gebouw
- dijk
- water
- snelweg
- hoofdweg
- overige weg
- wandel-/fietspad
- spoor

Hoofdgroenstructuur

- NNB** randen en buitengebied
Nationaal Natuurnetwerk Brabant
- landschappelijk groen
- opgaand groen
- open buitengebied
- zicht op open buitengebied
- waarneming oranjepijp (NDFF)
- dorpsgroen**
Grote plantsoenen en parken
- hoofdbomenstructuur
- leibomenstructuur
- herkenningpunt
- herdenkingsbomen
- functioneel groen**
sportpark
- begraafplaats

Nevengroenstructuur

- wijkpark/ plantsoen
- wijkstructuren
- volkstuinten

Verbetervoorstellen

- groene ambitie
- XXXX verwijderen onderbeplanting
- ☆ potentieel herkenningpunt

groenstructuur Made

klik op de rode stippellijnen
voor de groene ambities

groenstructuur Wagenberg

Karakteristiek:

- Wagenberg is een dijklint omgeven door polders. Op de dijk staat de oudste bebouwing van het dorp
- Later ontstonden er wegen parallel aan- en haaks (kamstructuur) op deze Dorpsstraat onderaan de dijk die werden bebouwd.
- Pas vanaf de jaren '60 werden meer straten aangelegd ten zuiden van de Dorpsstraat. Mede door de beperkte uitbreidingen is de historische structuur van het dorp nog goed te herkennen.

[Klik hier voor de groene ambities](#)

Groenstructuur:

- Het oude lint langs de dorpsstraat wordt slechts ten delen begeleid door een groenstructuur.
- De belangrijkste groenstructuren van Wagenberg bevinden zich buiten de bebouwde kom langs de N 285 (bomenlaan aan de noordzijde en een haag aan de oostzijde) en de houtwallen aan de oostrand.
- In de wijken zelf zijn de meeste straten voorzien van straatbomen wat zorgt voor een groene uitstraling van het dorp.
- Belangrijke groene plekken in Wagenberg zijn het Van den Elsenplein, de begraafplaats en het bos aan de zuidzijde.

Wagenberg

- bebouwd gebied
- buitengebied
- historisch lint
- historisch gebouw
- (semi-) openbaar gebouw
- dijk
- water
- snelweg
- hoofdweg
- overige weg
- wandel-/fietspad
- spoor

Hoofdgroenstructuur

- randen en buitengebied
Nationaal Natuurnetwerk Brabant
- landschappelijk groen
- opgaand groen
- open buitengebied
- zicht op open buitengebied
- waarneming oranjepipje (NDFF)
- dorpsgroen
- Grote plantsoenen en parken
- hoofdbomenstructuur
- leibomenstructuur
- herkenningspunt
- herdenkingsbomen
- functioneel groen
- sportpark
- begraafplaats

Nevengroenstructuur

- wijkpark/ plantsoen
- wijkstructuren
- volkstuinen

Verbetervoorstellen

- groene ambitie
- verwijderen onderbeplanting
- potentieel herkenningspunt

groenstructuur Wagenberg

klik op de rode stippellijnen
voor de groene ambities

groenstructuur Hooge Zwaluwe

Karakteristiek:

- Hooge Zwaluwe ligt aan de Zwaluwse Haven, een uitloper van een krekenselsel. Hier lag ooit een haventje.
- Het dorp is ontstaan op een kruising van drie dijken tussen polder de Grote Waard, de Nieuwe Zwaluwe Polder en de Grootte Zonzeelsche Polder.
- Vanaf de jaren '70 is het dorp op twee locaties (Korteweg en aan de zuidzijde van het spoor) fasegewijs uitgebreid tot een dorp van bijna 1700 inwoners in 2015.

[Klik hier voor de groene ambities](#)

Groenstructuur:

- De woonwijk ten zuiden van de spoorlijn is de Vogelstraat de enige straat met een doorlopende groenstructuur. Wel zijn er in de wijk enkele plantsoenen. Aan de westrand van de wijk liggen drie natuurgebiedjes: twee die zijn ingericht als ruig grasland een ecologische vijver en het Morgenstondbosje.
- De Korteweg is voorzien van een bomenrij die later overgaat in een dubbele rij knotwilgen. Ook kent deze wijk twee centraal gelegen groene ruimtes met speelvoorzieningen en een kinderboerderij.
- Het historische lint op de dijk heeft vanwege het smalle profiel weinig ruimte voor groen. Toch staan er in het deel ten noorden van de spoorlijn enkele rijtjes van twee á drie leibomen die de straat een groen karakter geven.
- Hooge Zwaluwe heeft twee belangrijke historische plekken (herkenningpunten) waar het groen extra aandacht verdient: ter hoogte van de oude haven en voor de kerk en het voormalige raadhuis.

groenstructuur Hooge Zwaluwe

Groenstructuurkaart Hooge Zwaluwe

- bebouwd gebied
- buitengebied
- historisch lint
- historisch gebouw
- (semi-) openbaar gebouw
- dijk
- water
- snelweg
- hoofdweg
- overige weg
- wandel-/fietspad
- spoor

Hoofdgroenstructuur

- NNB** randen en buitengebied
Nationaal Natuurnetwerk Brabant
- landschappelijk groen
- opgaand groen
- open buitengebied
- zicht op open buitengebied
- waarneming oranjepijp (NDFF)
- dorpsgroen**
- Grote plantsoenen en parken
- hoofdbomenstructuur
- leibomenstructuur
- herkenningpunt
- herdenkingsbomen
- functioneel groen**
- sportpark
- begraafplaats

Nevengroenstructuur

- wijkpark/ plantsoen
- wijkstructuren
- volkstuinten

Verbetervoorstellen

- groene ambitie
- verwijderen onderbeplanting
- potentieel herkenningpunt

klik op de rode stippellijnen
voor de groene ambities

groenstructuur Lage Zwaluwe

Karakteristiek:

- Lage Zwaluwe is van origine een vissersdorp ontstaan op en langs een Nieuwlandsedijk. Onderaan de dijk werd een parallelleweg aangelegd waar ook werd gebouwd. Zo breidde het dorp zich langs de dijk uit.
- Pas in de jaren '60 werden haaks op de dijk enkele wegen (o.a. bij de Katholieke en Protestantse kerk) bebouwd. Rond 1980 volgde een relatief grote uitbreiding op het stuk tussen deze twee dwarswegen.
- In de jaren '80 werd de waterwijk Ameroever gebouwd met een slingerende structuur. Deze wijk is zeer ruim van opzet met luxe woningen, veel water en groen.

[Klik hier voor de groene ambities](#)

Groenstructuur:

- Door ruimtegebrek is het historische lint langs de Nieuwlandse dijk niet voorzien van structurerend groen. Gevelgroen, kleine voortuintjes en de open zichten op het landschap zijn daarom van grote waarde.
- Lage Zwaluwe kent als dorp maar twee hoofdstructuren: langs de Oude Weg en langs het Plantsoen en de Groenendijk.
- In de woonwijken bevinden zich zowel boomstructuren als plantsoenen. Een aparte groenstructuur heeft de woonwijk de Ameroever. Deze woonwijk heeft een zeer groene en ruime opzet.
- Belangrijke punten in het dorp zijn de entree ter hoogte van de kerk aan de zuidzijde van het dorp en het plantsoen langs de Ganshoeksingel.

NATURA 2000
NNB

NATURA 2000
NNB

Groenstructuurkaart

Lage Zwaluwe

- bebouwd gebied
- buitengebied
- historisch lint
- historisch gebouw
- (semi-) openbaar gebouw
- dijk
- water
- snelweg
- hoofdweg
- overige weg
- wandel-/fietspad
- spoor

Hoofdgroenstructuur

- randen en buitengebied**
Nationaal Natuurnetwerk Brabant
- landschappelijk groen
- opgaand groen
- open buitengebied
- zicht op open buitengebied
- waarneming oranjepijp (NDFF)
- dorpsgroen**
Grote plantsoenen en parken
- hoofdbomenstructuur
- leibomenstructuur
- herkenningpunt
- herdenkingsbomen
- functioneel groen**
sportpark
- begraafplaats

Nevengroenstructuur

- wijkpark/ plantsoen
- wijkstructuren
- volkstuinten

Verbetervoorstellen

- groene ambitie
- verwijderen onderbeplanting
- potentieel herkenningpunt

groenstructuur Lage Zwaluwe

klik op de rode stippellijnen
voor de groene ambities

groenstructuur Terheijden

Karakteristiek:

- Het dorp Terheijden ligt op een uitloper van de hogere zandgronden langs de rivier de Mark.
- Tot de tweede wereldoorlog was Terheijden voornamelijk een landbouwdorp. Het lint had maar twee dwarsstraten die samen een driehoekig stratenpatroon vormden.
- In de jaren '60 groeide het dorp richting de Mark met een typische naoorlogse uitbreidingswijk. Latere uitbreidingen liggen overwegend aan de oostzijde van de kern.
- Met de komst van de snelweg A59 aan de noordzijde en de N285 aan de oostzijde veranderde de oriëntatie en de ontsluiting van het dorp.
- De oude karakteristieken als de Molen, de Schans, het oude lint en enkele wielen zijn nog goed terug te vinden in het huidige Terheijden.

Groenstructuur:

- Terheijden kent een duidelijke groenstructuur. De belangrijkste toegangsweg vanaf de A59 is geheel voorzien van laanbeplanting. De Hoofdstraat/Raadhuisstraat in het zuidelijke deel voorzien van een bomenlaan en centrumdeel is deels beplant met leibomen.
- Er liggen twee belangrijke recreatieve routes die door de woonwijken van west naar oost lopen en zo verschillende plantsoenen aaneenrijgen.
- De oost- (landelijk gebied) en zuidrand (de Mark) hebben een groene rand waarin bomenrijen in een parkachtige setting de grens vormen tussen stad en land.
- De Kleine schans wordt omzoomd door vestingwallen begroeid met gras, water en grasland met knotwilgen.

[Klik hier voor de groene ambities](#)

groenstructuur Terheijden

Groenstructuurkaart Terheijden

- bebouwd gebied
- buitengebied
- historisch lint
- historisch gebouw
- (semi-) openbaar gebouw
- dijk
- water
- snelweg
- hoofdweg
- overige weg
- wandel-/fietspad
- spoor

Hoofdgroenstructuur

- randen en buitengebied**
Nationaal Natuurnetwerk Brabant
- landschappelijk groen
- opgaand groen
- open buitengebied
- zicht op open buitengebied
- waarneming oranjepijp (NDFP)
- dorpsgroen**
Grote plantsoenen en parken
- hoofdbomenstructuur
- leibomenstructuur
- herkenningpunt
- herdenkingsbomen
- functioneel groen**
sportpark
- begraafplaats

Nevengroenstructuur

- wijkpark/ plantsoen
- wijkstructuren
- volkstuinten

Verbetervoorstellen

- groene ambitie
- verwijderen onderbeplanting
- potentieel herkenningpunt

klik op de rode stippellijnen
voor de groene ambities

groenstructuur Drimmelen

Karakteristiek:

- Het dijkdorp Drimmelen is ontstaan tijdens de middeleeuwse ontginning van het veengebied. Met de omdijking van de Emiliapolder verkreeg de nederzetting Drimmelen de basis voor zijn huidige vorm.
- In het plaatsje kwamen twee vaarten samen in één vaart ter plaatse van de huidige Herengracht om vervolgens via een sluisje in de Amer te stromen. Door de aanwezigheid van deze nieuwe vaart ontwikkelde zich een haventje en huizen voor de sluiswachter en zalmvisser.
- In de loop van de 19e en 20e eeuw vond verdichting plaats van de bebouwing langs de dijk en werd er nieuw gebouwd aan weerszijden van de Stationsweg.
- Drimmelen ging zich weer op het water richten door de komst van de jachthaven in de jaren '60 en '70.

Groenstructuur:

- De belangrijkste groenstructuren in Drimmelen bevinden zich aan de dijk en langs de Brede Vaart.
- In het voormalige haventje, de Dorpsstraat en het in het verlengde liggende de Batterij zorgen groepjes leibomen voor een groen beeld.
- Ten westen van de kern ligt een boomgaard die door burgers is aangelegd en wordt onderhouden. Ook in het centrum aan de voet van de dijk hebben burgers meegeholpen bij de aanleg van een jeu des boules baan en een kruidentuin.

[Klik hier voor de groene ambities](#)

groenstructuur Drimmelen

Groenstructuurkaart Drimmelen

- bebouwd gebied
- buitengebied
- historisch lint
- historisch gebouw
- (semi-) openbaar gebouw
- dijk
- water
- snelweg
- hoofdweg
- overige weg
- wandel-/fietspad
- spoor

Hoofdgroenstructuur

- NNB** randen en buitengebied
Nationaal Natuurnetwerk Brabant
- landschappelijk groen
- opgaand groen
- open buitengebied
- zicht op open buitengebied
- waarneming oranjepijp (NDFF)
- dorpsgroen**
 - Grote plantsoenen en parken
 - hoofdbomenstructuur
 - leibomenstructuur
 - herkenningpunt
 - herdenkingsbomen
 - functioneel groen
 - sportpark
 - begraafplaats

Nevengroenstructuur

- wijkpark/ plantsoen
- wijkstructuren
- volkstuinten

Verbetervoorstellen

- groene ambitie
- verwijderen onderbeplanting
- potentieel herkenningpunt

klik op de rode stippellijnen
voor de groene ambities

visie

groenstructuur

beleid

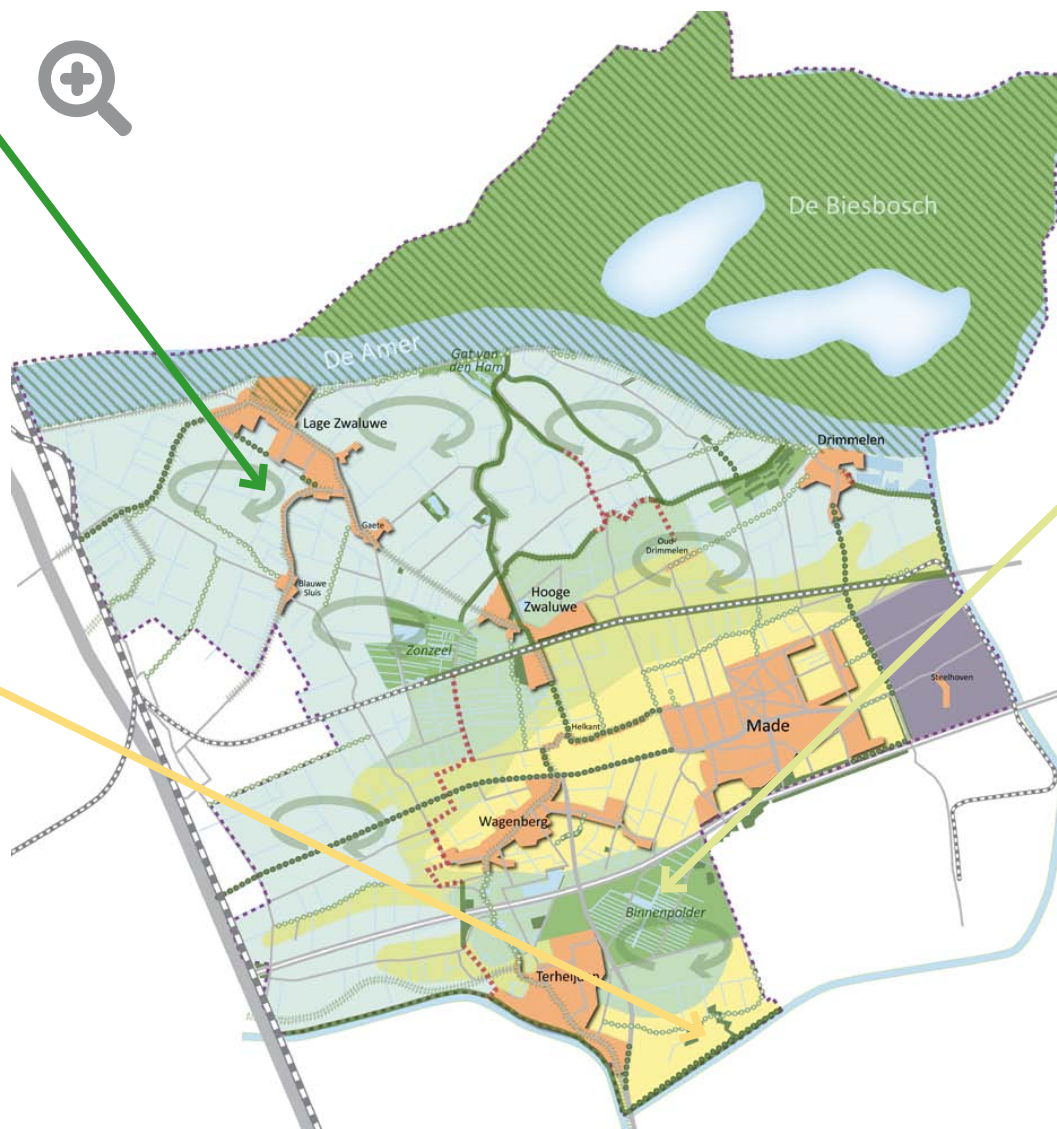
groenstructuur buitengebied

In het **open zeeleigebied** zijn het vooral de dijken die voor de (groen-) structuur zorgen. Deze dijken zijn over het algemeen niet beplant met bomen. Door de hoge grassen, begrazing en hoogteverschillen zijn de dijken wel van grote ecologische waarde. Afgezien van een aantal bosschages is het zeeleigebied open en zijn wegen niet beplant met bomen.

Het hoger gelegen **zandgebied** in het zuiden heeft een heel ander karakter. De meeste bebouwing van de gemeente ligt ook op de hoger gelegen zandgronden. Het zandgebied heeft een kleinschalig en besloten karakter, het openbaar groen heeft hierin een belangrijke bijdrage. Veel van de wegen in het buitengebied op zandgrond zijn beplant (meestal met eiken). Ook houtwallen en erfbeplantingen zorgen voor extra beslotenheid.

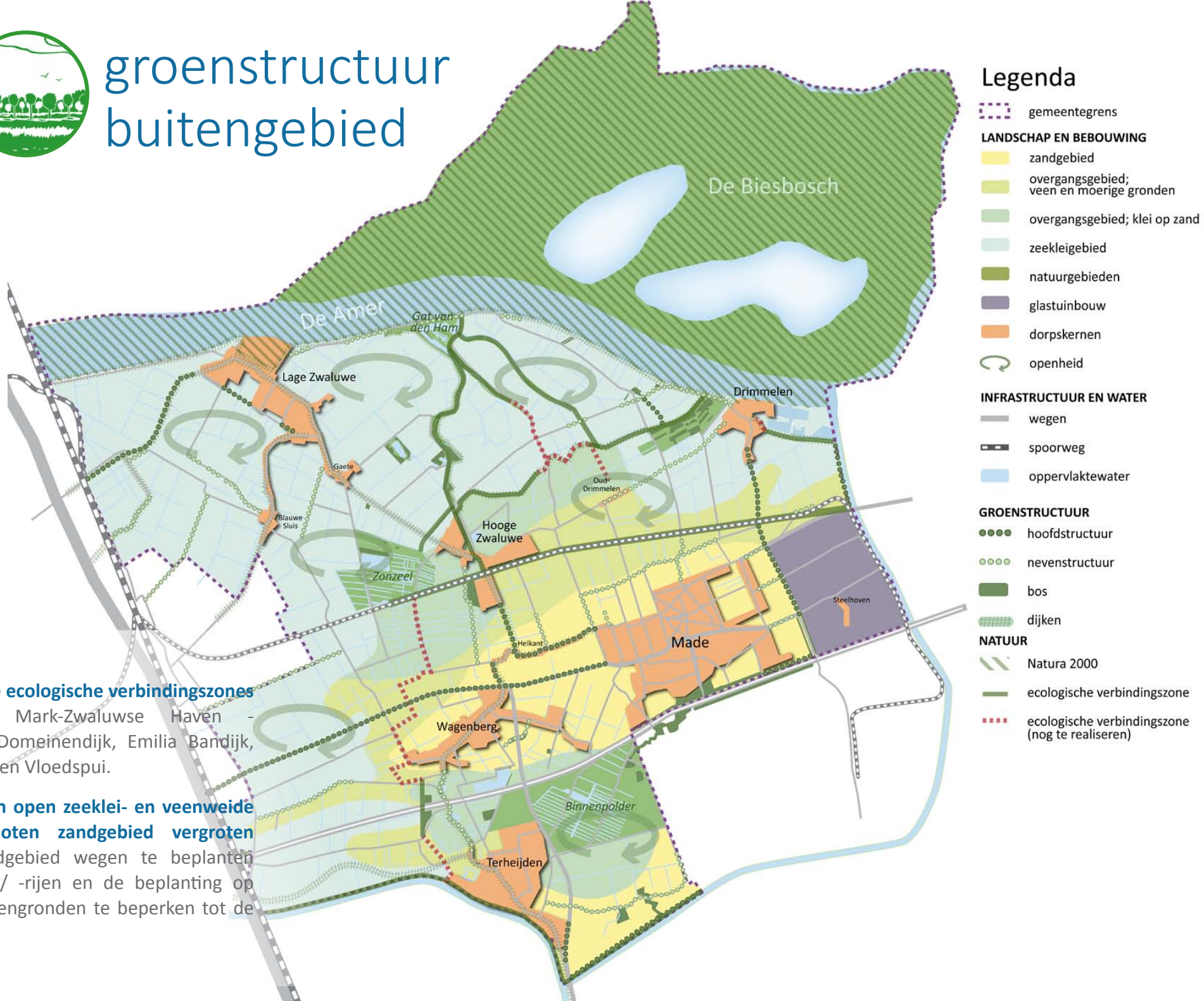

Het **veenweidegebied** ligt tussen het kleinschalige zandgebied en het open zeeleigebied in. De waardevolle natuurgebieden Binnenpolder en Zonzeel zijn typische veenpolders met een open, nat en onbebouwd karakter. De oorspronkelijke smalle verkaveling (slagen) uit de middeleeuwen is in deze veenpolder nog aanwezig. Opgaande beplanting ontbreekt grotendeels in dit deelgebied.

[Klik hier voor de groene ambities](#)

groenstructuur buitengebied

Groene Ambities:

- **Realiseren van de ecologische verbindingzones** (EVZ's) Traject Mark-Zwaluwse Haven - Wagenberg, De Domeinendijk, Emilia Bandijk, Gat van den Ham en Vloedspui.
- **Contrasten tussen open zeeklei- en veenweide gebied en besloten zandgebied vergroten** door op het zandgebied wegen te beplanten met bomenlanen/ -rijen en de beplanting op de zeeklei- en veengronden te beperken tot de hoofdwegen.

bermen en sloten

Nu: ecologisch beheer op enkele plekken

In het buitengebied van de gemeente Drimmelen wordt een deel van de bermen en bermsloten ecologisch beheert. Bermen worden twee keer per jaar gemaaid en het maaisel blijft enkele dagen liggen om de zaadverspreiding mogelijk te maken waarna het maaisel wordt afgevoerd. Hierdoor wordt de berm verschaald en ontstaan kansen voor andere plantensoorten en dieren.

Ambitie: uitbreiden ecologisch beheer

Het ecologisch maaibeheer heeft de afgelopen jaren goede resultaten opgeleverd. De gemeente Drimmelen wil dit dan ook graag uitbreiden door:

- Uitvoeren van een bermenscan om de meest kansrijke locaties voor ecologisch beheer in kaart te brengen.
- Ecologisch bermbeheer ook aan de rand van de kernen.
- Op de minder kansrijke locaties stoppen met klepelen. Hierdoor zal op termijn de kwaliteit van deze bermen verbeteren.
- Samenwerking tussen agrariërs, waterschap en gemeente verder uit te breiden. Bijvoorbeeld door het opstellen van een nieuwe maaibestek i.s.m. het waterschap.

Kosten

Er moet rekening gehouden worden met hogere onderhoudskosten. Dit is echter afhankelijk van het aantal locaties.

biodiversiteit & duurzaamheid

De gemeente Drimmelen geeft het goede voorbeeld door de inrichting en het beheer van het groen af te stemmen op aantrekkelijke plantensoorten en kleine zoogdieren, vlinders en amfibieën. Het is daarnaast belangrijk dat de natuur dicht bij huis voor iedereen beleefbaar is, het groen een divers beeld geeft en laat zien hoe iedereen op kleine schaal kan bijdragen aan biodiversiteit.

In de woonwijken gaat de aandacht uit naar:

- inheemse soorten, met verschillende bloeitijden/bloeiwijze, vruchten/zaden en bladkleur.
- onderbeplanting en vaste planten voor het maken van een geleidelijke overgang van gazon naar heestervakken.
- gefaseerd te maaien/ snoeien en waar mogelijk takhout opnieuw te gebruiken als houtrillen.

In de grotere groenstructuren en aan de rand van de dorpen is ecologisch gezien meer mogelijk. Voorbeelden hiervan zijn het gebruik van inheemse soorten, het ontwikkelen van bloemrijke en kruidenrijke bermen/grasvelden op locaties waar de gazons geen duidelijke functie hebben of de toepassing van glooiende oevers langs watergangen en vijvers. In deze gebieden wordt het groen aangepast op de doel/ambassadeursoort(en) van de gemeente Drimmelen: het oranjetipje, bijen en andere bestuivende insecten.

	Habitat	Waardplanten	Verbeteringen
 Oranjetipje	Beschutte plaatsen in vochtige hooilanden en zonnige ruigten in bosranden waar de waardplant groeit.	Pinksterbloem en look-zonder-look; soms ook andere kruisbloemigen.	Dorpsranden, bosjes geschikt maken; Wegen met boomstructuur in het buitengebied als verbinding tussen verschillende gebieden waar oranjetipje aangetroffen/gewenst is.
 Bijen afbeelding: stichting BEI	Vrijwel overal waar zich bloeiende planten bevinden	Vrijwel alle nectar- en stuifmeelplanten bij voorkeur vlinderbloemige, klokjes en korenbloemen	Brede bermen/ dijken voorzien van bloemrijke kruiden/grasmengsels Toepassen bloeiende heesters/bomen waarbij gelet wordt op spreiding in bloeiperiode.

participatie...

van burgers

Het openbaar groen is voor en van de inwoners van de gemeente Drimmelen. Daarom wil de gemeente Drimmelen haar inwoners op drie manieren betrekken bij de inrichting en het beheer van het groen:

Meedenken: Inwoners brengen gebiedskennis in en geven hun mening wat de kwaliteit en het draagvlak voor dergelijke plannen ten goede komt.

Meebeslissen: bewoners worden betrokken bij het maken van keuzes ten aanzien van inrichting en beheer van het groen.

Meedoen: bewoners nemen initiatieven voor inrichting en/of beheer van het groen. De gemeente kan dit faciliteren bijvoorbeeld via de subsidieregeling [“Samen aan de slag”](#).

van commerciële partijen

Ook winkels en bedrijven hebben profijt van een groene omgeving. De gemeente wil daarom meer met hen gaan samenwerken. Een voorbeeld hiervan is de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor bloembakken of hangingbaskets in een winkelstraat.

van belangen organisaties

Ook werkt de gemeente intensief samen met belangenorganisaties zoals natuurverenigingen, het waterschap Brabantse Delta, de ZLTO afdeling Drimmelen, historische verenigingen en het Brabants Landschap. Een voorbeeld hiervan is het knotten van de wilgen in het buitengebied door de Madese Natuurvrienden.

waardevolle bomenbeleid

Het kapbeleid van de gemeente Drimmelen moet veranderd worden zodat waardevolle bomen beter beschermd worden en de beoordeling van de kapaanvragen vereenvoudigd.

Bomen worden voortaan weergegeven op de openbare waardevolle bomenkaart. Voor bomen die hierop zijn opgenomen geldt een kapverbod, waar alleen bij hoge uitzondering (onveiligheid, schade of ziekte) van kan worden afgeweken. Een omgevingsvergunning voor een kapaanvraag zal alleen nog nodig zijn voor waardevolle bomen. Een herplantverplichting wordt daarom standaard opgelegd bij het afgeven van een omgevingsvergunning kap.

De waardevolle bomenkaart bestaat uit gemeentelijke bomen en bomen van derden. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in:

Boomstructuren en boomvlakken ([zie groenstructuurkaarten](#))

Belangrijk is de instandhouding van de structuur of karakteristieke uitstraling. Dunning of (gedeeltelijke) vervanging van bomen om de boomstructuur in stand te houden is toegestaan.

Individuele bomen/ boomgroepen

De waarde van deze bomen wordt bepaald door middel van [een boomwaarderingssysteem](#). Bomen die hierin een nader te bepalen aantal punten scoren worden als waardevolle boom op de kaart gezet. Voor kap of uitgebreide snoei moet een vergunning aangevraagd worden.

KLIK HIER VOOR DE WAARDEVOLLE BOMENKAART

bomenbeleid: richtlijnen beheer & onderhoud

De gemeente dient volgens de wet goed onderhoud te plegen aan het bomenbestand en moet aantonen dat het bomenbestand in goede staat verkeerd. De gemeente zorgt daarom voor:

- **Boombeheer:** de begeleidingssnoei of onderhoudssnoei wordt in een cyclus van gemiddeld eens per drie jaar uitgevoerd. Vormbomen (knot-, bol-, blok-, en leibomen) worden jaarlijks of tweejaarlijks gesnoeid.
- **Boomcontrole:** Het bomenbestand van de gemeente wordt minimaal eens per vijf jaar geïnspecteerd middels een Visual Tree Assessment controle (VTA) op onderhoudstoestand en veiligheid.
- **Registratie:** een goede schriftelijke of digitale registratie waaruit blijkt dat aan de zorgplicht is voldaan. Hieraan worden vervolgens passende maatregelen gekoppeld om de boom op een veilige manier in stand te houden.
- **Vervanging en renovatie:** Wanneer het een boomstructuur uit het groenstructuurplan betreft is behoud altijd wenselijk. Binnen de reconstructie worden maatregelen opgenomen voor het verbeteren van de groeiomstandigheden van de boom en wordt gewerkt volgens de specifieke richtlijnen voor werken rondom bomen uit het [*"Handboek Bomen 2014"*](#).

visie

groenstructuur

beleid

visie

groenstructuur

beleid

communicatie

Inwoners hebben vaak behoefte aan uitleg waarom de gemeente het onderhoud op een bepaalde manier uitvoert of wanneer werkzaamheden precies zullen plaatsvinden. De gemeente zal daarbij het belang van groen benadrukken.

Bij (nieuwe) ontwikkelingen in de openbare ruimte informeert de gemeente burgers al door het organiseren van informatiebijeenkomsten en het plaatsen van informatie op de gemeentelijke website. Ook voor de reguliere onderhoudswerkzaamheden gaat de gemeente meer gebruik maken van (multi)media. Onderstaande tabel geeft aan welke methoden de gemeente gaat gebruiken in bepaalde situaties.

	Methode (indicatief)	Voorbeelden
Vaste informatie-documenten	Folders, webviewer (kaarten), interactieve beleidsplannen	- Hondenbeleid - Kapbeleid - Herdenkbomen
Actuele informatie	Gemeentelijke website	- Planning werkzaamheden (snoeironde bomen, onkruidbestrijding verharding e.d.) - Werkomschrijvingen en taakverdeling - Renovatie planningen
Korte nieuwsberichten	Gemeentelijke website, Facebook, Digitaal platform openbare ruimte	- Uitnodiging/ verslag bewonersbijeenkomst - Aankondiging werkzaamheden of veranderingen

visie

groenstructuur

beleid

Groenbeleidsplan

hoofdgroenstructuur

*waardevolle structuurdragers en groengebieden met een functie voor het gehele dorp
doel: behouden en waar nodig versterken*

Nationaal Natuurnetwerk Brabant

Het nationaal natuurnetwerk is van groot belang voor de natuur in de gemeente Drimmelen. De Biesbosch en de oevers van de Amer zijn hiervan het belangrijkste onderdeel. Daarnaast zijn er nog de natuurgebieden Gat van den Ham, Zonzeel en de Binnenpolder en een aantal Ecologische Verbindingszones (EVZ's).

Landschappelijk groen

Dit groen ligt vaak aan de rand van het dorp en heeft een functie als wandelgebied, ecologische zone of groene buffer.

Opgaand groen

Opgaand groen in de vorm van bosplantsoen schermst snelwegen en provinciale wegen af van woonwijken. Hierdoor worden deze onaantrekkelijke functies uit het zicht onttrokken en de overlast van geluid en schadelijke stoffen wordt beperkt.

Leefgebied oranjepipje

Het oranjepipje is gekozen tot ambassadeursoort van de gemeente Drimmelen. De gemeente probeert het openbaar groen zo goed mogelijk in te richten en te beheren voor deze soort.

Belangrijke plantsoenen en parken

Deze plantsoenen en parken zijn qua omvang en/of locatie van belang voor het hele dorp. Hierbij kan men denken aan het groen rondom de kerk van Made of het Van den Elsenplein in Wagenberg.

Open buitengebied

Karakteristiek voor het zeekleigebied en veenweidegebied is de openheid. Deze openheid maakt deel uit van de groenstructuur omdat het belangrijk is dat het openbaar groen dit open zicht niet belet en om te voorkomen dat de aanplant van opgaande beplanting de beleving van de openheid wegneemt.

Zichtrelaties met het landelijk gebied

De zichtrelaties met het landelijk gebied dragen in belangrijke mate bij aan het dorpse karakter en beleving van het landschap. Nieuwe opgaande groenstructuren doen afbreuk aan deze kwaliteit en zijn om die reden niet gewenst.

meer....

visie

groenstructuur

beleid

hoofdgroenstructuur

*waardevolle structuurdragers en groengebieden met een functie voor het gehele dorp
doel: behouden en waar nodig versterken*

Hoofdbomenstructuur

Deze structuren zijn van belang voor het hele dorp en omgeving, vaak gekoppeld aan belangrijke cultuurhistorische wegen of ontsluitingswegen. Ze zorgen voor samenhang, herkenbaarheid en continuïteit en ondersteunen de andere structuren (stedenbouw, verkeer, water/ecologie). Het is van belang dat deze boomstructuren duurzaam en blijvend in stand worden gehouden.

Herdenkingsbomen

Bijzondere elementen in de gemeente Drimmelen zijn de herdenkingsbomen, die in ieder dorp te vinden zijn. De bomen zijn geplant door nadat burgers gedecoreerd zijn met een koninklijke onderscheiding. Hierdoor hebben de bomen, vaak gelegen op een centrale plek in het dorp, een speciale waarde.

Leibomenstructuur

De leibomen zijn een typerend kenmerk voor de historische dijkdorpen, waar vaak maar weinig ruimte is voor groen.

Begraafplaatsen

De begraafplaatsen in de gemeente Drimmelen zijn gelegen naast de kerk (Wagenberg, Lage Zwaluwe, Terheijden en Made) of aan de rand van het dorp (Made). Naast de emotionele betekenis hebben enkele begraafplaatsen ook een cultuurhistorische waarde wat vaak terug te zien is in de oude beplanting.

Herkenningspunten

Dit zijn belangrijke en beeldbepalende locaties voor het betreffende dorp waarbij groen een belangrijke rol vervult. Door hun ligging of cultuurhistorie fungeren ze als kwaliteits- en identiteitsdrager van de kern, daarom verdient het groen op deze plekken extra aandacht.

Sportparken

De sportparken (voor tennisverenigingen, voetbalclubs en schaatsbanen) liggen aan de rand van de dorpen. De velden zijn omzoomd met hoge beplanting om een windluwe situatie te creëren.

visie

groenstructuur

beleid

Groenbeleidsplan

nevangroenstructuur

*waardevolle structuurdragers en groengebieden met een functie op wijkniveau
doel: behouden en waar nodig verbeteren*

Doorgaande boomstructuren in woonwijken

Deze structuren hebben lokale waarde voor de wijk. Ze zijn vaak gekoppeld aan ontsluitingswegen van de wijk of doorgaande woonstraten. Ze zorgen voor samenhang, herkenbaarheid, continuïteit en een groen beeld in de wijk.

Wijkplantsoenen en -parken

Deze plantsoenen en parken hebben een lokale waarde voor de omliggende buurt vanwege de groene uitstraling (kijkgroen) en/of functie (speeltuin, sportveld, hondenuitlaatveld, ontmoetingsplek etc.).

Volkstuinencomplexen

Aan de westzijde van Terheijden en Lage Zwaluwe , aan de Vogelstraat in Wagenberg en aan de zuidzijde van Made zijn volkstuinencomplexen gevestigd. Vanwege de sociale, educatieve en voedselproducerende functie behoren deze tot de nevangroenstructuur.

visie

groenstructuur

beleid

Groenbeleidsplan

groene ambities

Om de groenstructuur te optimaliseren heeft de gemeente Drimmelen diverse groene ambities. Deze ambities hoeven niet per direct te worden uitgevoerd en kunnen ook worden meegenomen bij nieuwbouwplannen en reconstructies van wegen.

Groene ambities

Op deze locaties ontbreekt openbaar groen. Door een groenstructuur van bomen, heesters of hagen aan te leggen worden deze wegen of waterlopen fysiek geaccentueerd. Andere redenen om een nieuwe groenstructuur aan te leggen zijn het gebrek aan groen, het verhullen van een onaantrekkelijke plek (parkeerplaats of bedrijventerrein) of het optisch versmallen van een brede straat. De groene ambitie verschilt echter per situatie (zowel onder als boven de grond) en moet daarom als de mogelijkheid zich voordoet nader worden bekeken.

Potentieel herkenningspunt

Dit zijn locaties die vanuit historisch, landschappelijk of functioneel oogpunt van grote waarde zijn voor het desbetreffende dorp. Extra aandacht aan de inrichting en het beheer van de openbare ruimte is daarom gewenst.

Verwijderen beplanting

Groen is niet altijd wenselijk. Soms krijgt het niet genoeg ruimte om te groeien, zorgt het voor schaduwwerking of ontnemt het zicht op fraaie plekken zoals gebouwen of mooie vergezichten. Het verwijderen of vervangen van (een deel van) de beplanting kan een oplossing bieden.

visie

groenstructuur

beleid

Groenbeleidsplan

waardevolle bomenkaart

Volgt pas naar vaststelling van de criteria door de gemeenteraad

doel van het groenbeleidsplan

- Belang van groen benadrukken en borgen in beleid.
- Integreren van al het bestaande beleid* voor het openbaar groen in één integraal beleidsstuk
- De groene waarden van Drimmelen benoemen en de groene ambities voor de toekomst vastleggen.
- Een toetsingskader bij ruimtelijke ontwikkelingen om groen al vroeg in het planproces mee te wegen.
- Bestaande groenstructuur behouden en versterken om zo de leefomgeving in de gemeente Drimmelen te verbeteren

* Groenbeleidsplan (2005), Beheercatalogus (2005), Groenstructuurplan Made (1996), Groenstructuurplan Terheijden en Wagenberg (2005), Bomenbeleidsplan (2008), Landschapsbeleidsplan Made en Drimmelen (1996), Landschapsvisie gemeente Drimmelen (2008), Bermen en bermsloten, 'Kiezen voor biodiversiteit' (2011).

wegingsfactoren waardevolle bomen

Het kapbeleid van de gemeente Drimmelen is aangepast zodat waardevolle bomen beter worden beschermd en de beoordeling van de kapaanvragen vereenvoudigd. Dit geldt voor zowel gemeentelijke bomen als bomen van derden. Waardevolle bomen worden aangewezen op basis van vooraf bepaalde beoordelingscriteria die elk een wegingsfactor hebben.

citeria

duurzaamheid
grootte
herkomst
dendrologische waarde
stamdiameter
levensverwachting
groeivorm
drachtplanten
ruimtelijke betekenis
cultuurhistorische betekenis

wegingsfactor

1x
1x
1x
1x
2x
2x
1x
2x
3x
3x

Groene ambities

Ambitie richtlijn van 50 m² openbaar groen per woning in de kern

In het vorige beleidsplan is geen minimale richtlijn gehanteerd. In nog op te stellen ruimtelijke plannen voor nieuwbouw wordt voor de gemeente Drimmelen een richtlijn gehanteerd van 50 m² openbaar groen per woning in de verkeerskundige bebouwde kom. Het betreft een richtlijn vanuit het oogpunt van maatwerk. De nieuwbouwplannen worden bijvoorbeeld bekeken in relatie met bestaand groen in de omgeving, de aanwezigheid van grote tuinen en de nabijheid van het buitengebied.

Ambitie maatregelen klimaatadaptatie bebouwd gebied

Kansen liggen er vooral op het gebied van waterberging. Binnen het groenbeleid kan worden gedacht aan het groen inrichten van retenties, of bij het bepalen van soorten te kiezen voor droogte minnende soorten. Deze soorten behoeven bijvoorbeeld minder vaak bewaterd te worden. Nieuwe financieringsvormen kunnen gevonden worden als aangesloten kan worden bij een grondexploitatie of bij het realiseren van een wateropgave vanuit riolering en/of waterschap.

Verhoging beeldkwaliteit groen

De ambitie is om de algemene indruk en beeldkwaliteit van het openbaar groen te verbeteren. De kwaliteit van het beheer van het areaal groen en onkruid op verhardingen wordt in relatie gebracht met de inrichting en de functie van een gebied (bijvoorbeeld centrum, woonwijk).

De beeldkwaliteit van het groen in centrumgebieden, entree dorpen, recreatieve hot spots en in de groenstructuur aangewezen herkenningspunten wordt vanaf 2018 verhoogd van niveau B (basis, voldoende onderhouden, wel wat op aan te merken) naar niveau A (hoog, goed onderhoud, bijna niets op aan te merken). Dit zijn de beeldkwaliteiten volgens de landelijke kwaliteitscatalogus van de CROW.

De centrumgebieden, recreatieve hot spots en de herkenningspunten zijn zichtbare visitekaartjes voor de gemeente waarin burgers een deel van hun vrije tijd doorbrengen. Aantrekkelijke centrumgebieden en herkenningspunten dragen bij aan de economische waarde van de gemeente, een positief gedrag van mensen en daarmee ook de sociale veiligheid.

In de woonwijken streeft de gemeente Drimmelen naar kwaliteitsniveau B. Alleen voor de beheergroepen bosplantsoen en grove heesters aan de randen van de bebouwde kom is gekozen voor kwaliteitsniveau C.

Ambitie groenblijvend en kleurrijk groen

Het accent bij te renoveren groen zal liggen op groenblijvend en kleurrijk groen. Bij de keuze van beplanting gaat de voorkeur uit naar inheemse soorten, met verschillende bloeitijden/bloeiwijze, vruchten/zaden en bladkleur. Daarnaast zal meer gebruik gemaakt worden van onderbeplanting en vaste planten voor het maken van een geleidelijke overgang van gazon naar heestervakken.

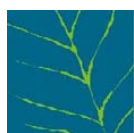
Wereldbomen

Middels burgerparticipatie en via Stichting Wereldboom is een aantal bomen die oeroud beschermt.

Wereldbomen verbinden mensen en bomen. Het doel is om de groeiplaatsen van deze bomen zó in te richten dat deze onbelemmerd volwassen en daarna oeroud kunnen worden. Via Stichting Wereldboom kan een persoon die fysiek dicht bij de boom in de buurt de belangen van de boom behartigen. Deze persoon ziet er op toe dat alle facetten aanwezig blijven om er voor te zorgen dat de boom oeroud wordt. Tijdens een introductiefestival wordt deze persoon beëdigd en krijgt een erfelijk overdraagbaar document en een gouden hangertje met het silhouet van de boom. Deze persoon houdt eveneens het Wereldboomlogboek bij.

**Gemeente
Drimmelen**

BTL

Advies

Integraal groenbeleidsplan 2017-2026

Achtergrondrapportage

INTEGRAAL GROENBELEIDSPLAN 2017 - 2026

Groen leeft en verbindt

Oisterwijk, 11 januari 2017

Opdrachtgever: Gemeente Drimmelen

Opgesteld door: BTL Advies BV.
Parklaan 1
5061 JV Oisterwijk
Postbus 385
5060 AJ OISTERWIJK
t 013 52 99 555
f 013 52 99 550
e advies@btl.nl

Projectnummer: 226084

Status: definitief

Inhoudsopgave

1.	Inleiding/plantoelichting.....	7
1.1	Werkwijze en proces.....	7
1.1	Doel van het plan.....	8
1.2	Afbakening.....	8
1.3	Periode van beoordeling beleidsplan.....	8
1.4	Leeswijzer.....	8
2.	Waarde van groen.....	10
2.1	Europees en landelijk beleid.....	10
2.1.1.	NOTA RUIMTE.....	10
2.1.2.	Natuurnetwerk Nederland.....	10
2.1.3.	Nieuwe natuurwet.....	11
2.2	Provinciaal beleid.....	12
2.2.1	Natuurbeheerplan Noord-Brabant 2016.....	12
2.3	Gemeentelijk beleid.....	12
2.3.1	Huidig groenbeleid.....	12
2.3.2	Structuurvisie 'landschappelijke kwaliteit buitengebied'.....	12
2.3.3	Groen blauwe diensten.....	13
2.3.4	Ecologische verbindingzones.....	13
2.3.5	Recreatiebeleid.....	13
2.4	Groen als onderdeel van de openbare ruimte.....	14
2.4.1	Speelbeleid.....	14
2.4.2	Hondenbeleid.....	14
2.4.3	Duurzaamheid/biodiversiteit.....	14
2.4.4	Waterbeleidsplan 2012-2016.....	14
2.4.5	Parkeerbeleid.....	14
2.4.6	Beleidsnota reststroken 2016.....	15
2.5	Omvang en samenstelling beheerareaal groen.....	15
2.5.1	Benchmark Groen.....	15
2.5.2	Burgerpeiling.....	16
2.5.3	Ambitie onderhoud groen.....	16
3.	Visie: "groen leeft & verbindt".....	18
3.1	Groen Leeft.....	18
3.2	Groen Verbindt.....	18
4.	Het groen van de gemeente Drimmelen.....	20
4.1	De ontstaansgeschiedenis van het Drimmelse landschap.....	20

4.2	Opbouw van de groenstructuur.....	21
4.2.1	Hoofdgroenstructuur.....	21
4.2.2	Nevengroenstructuur	23
4.2.3	Overig groen.....	23
4.2.4	Groene ambities.....	23
4.3	Groenstructuur in het buitengebied	25
4.4	Groenstructuur in de dorpen.....	27
4.4.1	Drimmelen	27
4.4.2	Made.....	28
4.4.3	Terheijden.....	29
4.4.4	Hooge Zwaluwe.....	30
4.4.5	Lage Zwaluwe.....	31
4.4.6	Wagenberg.....	32
4.4.7	Buurtschappen	32
5.	Groenbeleid.....	34
5.1	Boombeleid.....	34
5.1.1	Waardevolle bomen	35
5.1.1.A.	Evaluatie huidige kapbeleid	35
5.1.1.B.	Waardevolle bomenkaart	35
5.1.1.C.	Beoordeling kapaanvragen waardevolle bomen.....	36
5.1.1.D.	Herplant/ instandhoudingsplicht	38
5.1.2	Beleid- en beheerrichtlijnen voor bomen.....	40
5.1.2.A.	Richtlijnen bij aanplant	40
5.1.2.B.	Boomonderhoud	40
5.1.2.C.	Vervangingen en renovaties	40
5.2	Integraal groenbeheer en onderhoudscontracten	42
5.2.1	Huidige werkwijze groenonderhoud	42
5.2.2	Ambitie groenonderhoud	42
5.2.3	Tevredenheid inwoners bepalend in onderhoudscontract	43
5.2.4	Chemievrij beheer van de openbare ruimte.....	43
5.2.5	Beheer volgens de gedragscodes in de Flora- en faunawet*	44
5.2.6	Inzet van Participatiewetmedewerkers bij werkzaamheden.....	44
5.3	Biodiversiteit en duurzaamheid.....	45
5.3.1	Beleefbaarheid van “vriendelijke” natuur in de dorpen vergroten	45
5.3.2	Ecologie en natuur in de dorpsranden en grote groenstructuren versterken.....	46
5.3.3	Kansen voor oranjetipje en bestuivende insecten benutten	46

5.3.4	Duurzaamheid	47
5.4	Bermen en bermsloten.....	49
5.4.1	Huidig berm- en bermslotenbeheer (evaluatie)	49
5.4.2	Uitbreiding ecologisch maaibeheer.....	50
5.5	Burgerparticipatie	51
5.5.1	De rol van de inwoners.....	51
5.5.2	Organisatie van de burgerparticipatie.....	52
5.5.3	Samenwerking met andere partijen/baathouders.....	52
5.6	Communicatie.....	54
6.	Realisatie	56
6.1	Beheer overdragen aan bewoners.....	56
6.2	Planning	56
6.2.1	Visie 'Groen leeft en verbindt' en groene ambities.....	56
6.2.2	Boombeleid (o.a. Waardevolle bomenkaart).....	56
6.2.3	Onderhoud op basis van een effectbestek	57
6.2.4	Uitbreiden van het ecologisch bermbeheer en niet meer klepelen	57
6.2.5	Verhoging beeldkwaliteit groen.....	57
6.3	Realisatie aanbevelingen biodiversiteit en duurzaamheid.....	57
6.3.1	Drachtplantenkaart en kalender	58
6.3.2	Ontwerp bestuivende insecten en bijenvriendelijke beplantingen	58
6.3.3	Ecologisch groenbeheer	58
6.3.4	Chemisch beheer vermijden	59
6.3.5	Inzaaien en uitplanten van soorten.....	59
6.3.6	Bloeigericht snoeien	59
6.3.7	Burgerinitiatieven.....	60
6.4	Communicatie.....	60
7.	Bijlagen.....	61
	Bijlage 1: Boomwaarderingscriteria	61
	Bijlage 2: Boomonderhoud	64
	Bijlage 3: Areaalgegevens	66
	Bijlage 4: Benchmark Basics Beheer Openbare Ruimte.....	67

1. INLEIDING/PLANTOELICHTING

In dit nieuwe integraal groenbeleidsplan wordt de waarde die groen en natuur hebben voor de leefomgeving gekoppeld aan andere maatschappelijke thema's, zoals gezondheid en sociale betrokkenheid. Daarmee zijn veel win-win situaties te bereiken voor zowel de gemeente als onze inwoners en het bedrijfsleven. Deze willen we graag gaan benutten.

In het coalitieakkoord 'Samen investeren in Drimmelen' staat opgenomen om bewoners en bedrijven actief te betrekken bij de woon- en werkomgeving. Door bij het beheer te sturen op burgers tevredenheid wordt met het vernieuwd groenbeleid hieraan richting gegeven. Daarnaast is een helder en praktisch integraal groenbeleid nodig om ervoor te zorgen dat groen op tijd vanaf de planfase in nieuwbouwwijken wordt betrokken.

In de opinieronde van 11 februari 2016 zijn vooraf de ambities en kaders van het plan bepaald. Daarna zijn twee bijeenkomsten met belanghebbende burgers en (natuur-) organisaties gehouden. De inbreng hiervan is gebruikt voor het verder opstellen van het integrale groenbeleidsplan.

Op 14 september 2016 is een werkbezoek gebracht aan de gemeente Waalre. Daar hebben de deelnemende raads- en collegeleden uitleg gekregen over het effectbestek waarbij gestuurd wordt op burgers tevredenheid. De gemeente Waalre gaf met hun aannemer een toelichting op de organisatie, werkwijze en de eerste resultaten bij het onderhoud van de buitenruimte. Aansluitend hierop is het huidige of onderliggende bomenbeleid door de beleidsmedewerker groen toegelicht.

1.1 WERKWIJZE EN PROCES

Openbaar groen is een onderwerp waar veel inwoners en partijen bij betrokken zijn of een mening over hebben. Bij het opstellen van het integraal groenbeleidsplan is het daarom van belang dat zoveel mogelijk stakeholders hun input kunnen geven. Daarom is voorafgaand aan het opstellen van het integraal groenbeleidsplan veel aandacht besteed aan het verkrijgen van deze input.

Op 11 februari 2016 heeft een opinieronde plaatsgevonden, waarbij de gemeenteraad haar aandachtspunten voor het integraal groenbeleidsplan heeft aangegeven. Vervolgens is een klankbordbijeenkomst georganiseerd voor externe organisaties (Natuurverenigingen zoals de Madese Natuurvrienden, Stichting BEI, Bewonersgroepen en ZLTO). Beide bijeenkomsten hebben ons veel informatie gegeven over wat de gemeenteraad en stakeholders belangrijk vinden. Deze informatie diende als basis voor de uitwerking van het integraal groenbeleidsplan.

Op 14 september 2016 is een werkbezoek gebracht aan de gemeente Waalre. Daar hebben de deelnemende raads- en collegeleden uitleg gekregen over het effectbestek waarbij gestuurd wordt op burgers tevredenheid. De gemeente Waalre gaf met hun aannemer een toelichting op de organisatie, werkwijze en de eerste resultaten bij het onderhoud van de buitenruimte. Aansluitend hierop is het huidige bomenbeleid door de beleidsmedewerker groen toegelicht.

Voor het opstellen van het integraal groenbeleidsplan is een projectteam samengesteld met medewerkers van de gemeente Drimmelen en adviseurs van BTL Advies. De projectgroep is gedurende het planproces meerdere keren bij elkaar gekomen om planonderdelen te bespreken.

In de afrondingsfase van het planproces is het concept integraal groenbeleidsplan gepresenteerd aan de klankbordgroep. De reacties van de klankbordgroep zijn vervolgens afgewogen en verwerkt in het integraal groenbeleidsplan.

1.1 DOEL VAN HET PLAN

Groen in de openbare ruimte betekent meer dan alleen verkeersbegeleiding of aankleding van de straat. Bij verschillende onderzoeken is vastgesteld dat groen meerwaarde heeft voor de maatschappij. Het heeft positieve effecten op onder andere onze gezondheid, de woningwaarde, het beperken van de effecten van klimaatsveranderingen, de productiviteit van medewerkers en de sociale cohesie in de woonomgeving. In dit integraal groenbeleidsplan worden de groene waarden van Drimmelen benoemd en zijn de ambities voor de toekomst vastgelegd.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen dient dit integraal groenbeleidsplan dan ook als toetsingskader. Zo kan groen al vroeg in het planproces worden meegewogen. In bestaande situaties komt waardevol groen tijdig in beeld. Voor de ontwikkeling van nieuwe situaties geeft dit plan richtlijnen. Op die manier zorgen wij dat groen ook in onze uitbreidingswijken voldoende aanwezig is. Daarnaast kunnen we met dit integraal groenbeleidsplan ervoor zorgen dat de bestaande groenstructuur versterkt wordt. Het geeft daarmee ook uitwerking aan het verbeteren van de leefomgeving in de gemeente Drimmelen.

1.2 AFBAKENING

Dit groenbeleidsplan gaat niet in op de financiering van het agrarisch natuurbeheer en de kosten van aanleg en beheer van ecologische verbindingzones. Het integrale groenbeleidsplan heeft met name betrekking op het groen in de openbare ruimte en hoe de gemeente met betrokken burgers hiermee wil omgaan. Het beleidsplan gaat niet specifiek in op duurzame maatregelen die burgers door vergroening kunnen nemen op het gebied van de bevordering van biodiversiteit en wateropvang. Zoals het stimuleren van groene daken, geveltuinen en het ontsteden van tuinen. Uiteraard past dit wel bij het gedachtegoed van dit beleidsplan maar ligt de basis in de duurzaamheids- en biodiversiteitsplannen.

1.3 PERIODE VAN BEOORDELING BELEIDSPLAN

Dit integrale groenbeleidsplan geeft het beleid weer voor de wijze waarop de gemeente de komende tien jaar met het groen wil omgaan. Op basis hiervan wordt voorgesteld te gaan werken met een effectbestek waarbij gestuurd wordt op burgers tevredenheid. De visie zoals vastgelegd in hoofdstuk 3 is het ijkpunt voor vervolgstappen. De gemeente is continue in beweging. Daarom zal na vijf jaar een tussentijdse beoordeling van het groenbeleidsplan en de voortgang van de uitwerking plaatsvinden.

1.4 LEESWIJZER

Het integraal groenbeleidsplan bestaat uit twee onderdelen. Allereerst een interactief document waarin alle hoofdzaken uit het integraal groenbeleidsplan zijn opgenomen. Daarnaast is een achtergronddocument

beschikbaar (dit document) waarin keuzes zijn toegelicht en diepgaander op specifieke onderwerpen wordt ingegaan.

In het achtergronddocument wordt in hoofdstuk 2 de waarde van het groen toegelicht met de daarbij behorende kaders voor dit integraal groenbeleidsplan. Hoofdstuk 3 beschrijft de visie op het groen, waarna in hoofdstuk 4 wordt uitgelegd hoe de groenstructuur verder kan worden ontwikkeld. Per kern zijn hierbij de groene ambities beschreven. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op het integrale groenbeleid. In verschillende beleidsthema's is het nieuwe of herziende groenbeleid van de gemeente vastgelegd. Tot slot wordt in hoofdstuk 6 ingegaan op de realisatie van het nieuwe beleid.

2. WAARDE VAN GROEN

2.1 EUROPEES EN LANDELIJK BELEID

2.1.1. *NOTA RUIMTE*

Het nationaal ruimtelijk beleid voor groene ruimte is uitgeschreven in de Nota Ruimte uit 2006 en richt zich op borging en ontwikkeling van natuurwaarden, de ontwikkeling van landschappelijke kwaliteit en van bijzondere, ook internationaal erkende, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Hieruit volgt onder andere de richtlijn van 75 m2 groen per woning, waarbij echter wordt opgemerkt dat de balans tussen rood en groen maatwerk is. De hoeveelheid van 75 m2 is gebaseerd op de mogelijkheid om in dit groen te kunnen recreëren en ontspannen en de mogelijkheid waarin dit groen kan zorgen voor verbindingen met het (groene) buitengebied. Zoals vaak het geval is bij rijksbeleid is daarbij vooral gekeken naar grote steden in het land; sterk verstedelijkte gebieden. Aanvullend op deze 75 m2 groen in de woonomgeving, bestaat de behoefte aan grote groen ruimten buiten de stad in de stadsranden en het buitengebied.

Het totale groenareaal binnen de verkeerskundige bebouwde kom in de gemeente Drimmelen is vergeleken met het aantal wooneenheden (11.252) binnen de bebouwde kom. Hieruit blijkt dat de gemeente Drimmelen binnen de bebouwde kom ongeveer 94 m2 groen heeft per woning. Afhankelijk van de groenstructuur zijn er aan de randen van de kernen grotere groene ruimten die deze hoeveelheid verklaren. Overigens blijkt uit een benchmark van de Antea Group dat de gemeente Drimmelen per inwoner (40 m2) in de kern 9 m2 minder groen heeft dan de benchmark (49 m2). Zie ook pagina 3 van bijlage 4.

Uit een analyse van de gerealiseerde wijk Prinsenhof in Made blijkt dat het oppervlak openbaar groen per woning ongeveer 50 m2 bedraagt. Dit is exclusief overige openbare ruimte zoals trottoirs en wegen. De Prinsenhof is ruim opgezet met veel groen. Door de aanwezigheid van ook veel rijwoningen moet voor de berekening het groen over relatief veel woningen worden verdeeld. Het is dus lastig om een strakke richtlijn te hanteren. De balans tussen rood en groen blijft maatwerk. De verhouding groen en bebouwing in de Prinsenhof wordt als heel redelijk ervaren. De korte afstand tot het buitengebied zal ook aan de positieve beleving bijdragen.

In het vorige beleidsplan is geen minimale richtlijn gehanteerd. In nog op te stellen ruimtelijke plannen voor nieuwbouw wordt voor de gemeente Drimmelen een richtlijn gehanteerd van 50 m2 openbaar groen per woning in de verkeerskundige bebouwde kom. Het betreft een richtlijn vanuit het oogpunt van maatwerk. De nieuwbouwplannen worden bijvoorbeeld bekeken in relatie met bestaand groen in de omgeving, de aanwezigheid van grote tuinen en de nabijheid van het buitengebied.

2.1.2. *NATUURNETWERK NEDERLAND*

Natuurnetwerk Nederland (voorheen ecologische hoofdstructuur) is een netwerk van natuurgebieden en verbindingzones. Planten en dieren kunnen zich zo van het ene naar het andere gebied verplaatsen. Op plekken waar gaten in het netwerk zitten, legt de provincie nieuwe natuur aan.

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is in de eerste plaats belangrijk als netwerk van leefgebieden voor veel planten en dieren. Robuuste leefgebieden voor planten en dieren zijn nodig om soorten van uitsterven te behoeden. Maar het netwerk is er ook voor mensen die willen genieten van de schoonheid van de natuur. Om te recreëren en tot rust komen.

De volgende gebieden behoren tot het Natuurnetwerk Nederland:

- Natuurgebieden, waaronder de 20 Nationale Parken;

- Gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt;
- Landbouwgebieden, beheerd volgens agrarisch natuurbeheer;
- Ruim 6 miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, de kustzone van de Noordzee en de Waddenzee;
- Alle Natura 2000-gebieden: Natura 2000 is een Europees netwerk van natuurgebieden. Deze gebieden krijgen extra bescherming, omdat er bijzondere planten en diersoorten voorkomen.

Boswet

Ingevolge artikel 15, derde lid van de Boswet jo. artikel 121 Gemeenwet of 118 Provinciewet zijn de gemeenteraad en provinciale staten sinds 1 januari 2015 **niet** meer bevoegd regels te stellen ter bewaring van bossen en andere houtopstanden die **buiten de bebouwde kom** zijn gelegen met als enige uitzonderingen:

- a. houtopstanden op erven en in tuinen;
- b. houtopstanden welke een zelfstandige eenheid vormen, en hetzij geen groter oppervlakte beslaan dan 10 are, hetzij in geval van rijbeplanting, gerekend over het totaal aantal rijen, niet meer bomen omvatten dan 20.

Voor toetsing van Boswet wordt in voorkomende gevallen de verkeerskundige bebouwde komgrens gebruikt.

2.1.3. NIEUWE NATUURWET

Vanaf 1 januari 2017 gaat de nieuwe Wet natuurbescherming in. Deze wet vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. De Wet natuurbescherming zal op haar beurt over enkele jaren opgaan in de Omgevingswet. Met één wet en minder regels wordt het makkelijker om de wet toe te passen.

Bescherming van dieren en planten

Het is belangrijk voor de natuur dat er veel verschillende planten- en diersoorten zijn. Sommige diersoorten zijn kwetsbaar, zoals vleermuizen en mussen. Een goede natuurbescherming is belangrijk. Wanneer het goed gaat met de natuur, is er ook meer ruimte voor economische en andere maatschappelijke activiteiten.

Rolverdeling provincies en Rijk

Vanaf 1 januari 2017 bepalen de provincies wat wel en niet mag in de natuur in hun gebied. Ook zorgen de provincies vanaf deze datum voor vergunningen en ontheffingen. De Rijksoverheid blijft verantwoordelijk voor het beleid van grote wateren, zoals het IJsselmeer.

Vergunningen aanvragen

Voor burgers en bedrijven is het belangrijk dat zij makkelijk en snel weten of een activiteit met mogelijke schade voor de natuur is toegestaan. Een aanvraag voor een omgevingsvergunning bij de gemeente wordt net als voorheen getoetst aan de natuurwet. Het blijft mogelijk om bij de provincie een aparte natuurvergunning aan te vragen.

Jacht om schade te beperken

Er mag worden gejaagd wanneer dieren schade veroorzaken of om te beheren. Provincies, grondeigenaren, dieren- of natuurorganisaties en jagers maken samen vooraf een faunabeheerplan. Daarin staat op welke en op hoeveel dieren gejaagd mag worden. Na het jachtseizoen moeten de jagers volgens de nieuwe wet laten weten welke dieren zijn afgeschoten. Dit zorgt voor beter inzicht in de jacht.

2.2 PROVINCIAAL BELEID

2.2.1 NATUURBEHEERPLAN NOORD-BRABANT 2016

Het beleid voor het natuurbeheer, landschapsbeheer en agrarisch natuurbeheer is te vinden in het Natuurbeheerplan Noord-Brabant 2016. De provincie wil in 2027 alle gaten in het netwerk hebben gedicht met nieuwe natuur. De concrete ambities staan in het natuurbeheerplan. Hierin staan twee kaarten: de beheertypekaart en de ambitiekaart. De beheertypekaart laat zien hoe natuur en landschap in Brabant er nu voor staan. De ambitiekaart geeft aan hoe zij er uit moeten gaan zien. Het plan vormt de basis voor subsidies voor beheer en inrichting.

Op de interactieve kaart van het natuurbeheerplan is het netwerk van natuurgebieden in Noord-Brabant te zien. Dit deel noemen we het Nationaal Natuurnetwerk Brabant (NNB). Op de groenstructuurkaarten behorend bij dit groenstructuurplan staat het Nationaal Natuurnetwerk Brabant aangeduid. De Biesbosch en de oevers van de Amer zijn hiervan het belangrijkste onderdeel. Daarnaast zijn er nog de natuurgebieden Gat van den Ham, Zonzeel en de Binnenpolder en een aantal Ecologische Verbindingszones (EVZ's).

2.3 GEMEENTELIJK BELEID

2.3.1 HUIDIG GROENBELEID

Het bestaande beleid voor het openbaar groen is vastgelegd in de volgende gemeentelijke nota's:

- Groenbeleidsplan 2005-2015. 'Kwaliteit in beeld' (2005)
- Beheercatalogus 'Kwaliteit in beeld' (2005)
- Groenstructuurplan Made, 'Natuurlijk doen!' (1996)
- Groenstructuurplan Terheijden en Wagenberg, 'Tussen traditie en vernieuwing' (2005)
- Bomenbeleidsplan gemeente Drimmelen (2008)
- Landschapsbeleidsplan Made en Drimmelen (1996)
- Landschapsvisie gemeente Drimmelen (2008)
- Bermen en bermsloten 2011-2020, 'Kiezen voor biodiversiteit' (2011)

2.3.2 STRUCTUURVISIE 'LANDSCHAPPELIJKE KWALITEIT BUITENGEBIED'

De gemeente Drimmelen wil als blauw-groene gemeente evenals de provincie Noord-Brabant de ruimtelijke kwaliteit in het landelijk gebied bevorderen. De provincie borgt haar provinciale belangen op dit punt in de Structuurvisie ruimtelijke ordening en de Verordening Ruimte. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen (buiten het stedelijk gebied) dienen een bijdrage te leveren aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Ruimtelijke kwaliteit is in de provinciale Verordening Ruimte gedefinieerd als: de kwaliteit van een gebied die bepaald wordt door de mate waarin sprake is van gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde. Voor (planmatige) stedelijke ontwikkelingen bestaat de zogenaamde rood-met-groen regeling al langer. De provincie wil dit beleid verbreden naar ontwikkelingen in het buitengebied.

Het gemeentelijk doel is om met deze visie te beschikken over een eenduidig kader voor de toepassing van kwaliteitsverbetering bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die gelegen zijn in het buitengebied. In het raadsvoorstel ter vaststelling van het bestemmingsplan buitengebied is dit voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in de regels gedeut. Voor overige ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied dient aan deze structuurvisie te worden getoetst.

2.3.3 GROEN BLAUWE DIENSTEN

In 2007 heeft de Europese Unie de Catalogus Groen Blauwe Diensten goedgekeurd. Op basis van deze goedkeuring heeft de provincie een provinciale regeling gemaakt; het Stimuleringskader Groen Blauwe Diensten (STIKA). Het stimuleringskader biedt mogelijkheden voor vergoedingen van bijvoorbeeld aanleg, onderhoud en inbreng grond ten behoeve van elzensingels, houtwallen, poelen, randenbeheer, wandelpaden, vluchtstroken weidevogels, kleine bosjes, Ecologische Verbindingszone (EVZ's) etc. buiten het Natuurnetwerk Nederland.

Het kader stimuleert het agrarisch landschapsbeheer, waarmee een kwaliteitsimpuls voor het landelijk gebied bereikt wordt en draagvlak voor agrarisch natuurbeheer wordt gegenereerd. Het landschap wordt aantrekkelijk voor eigen bewoners en recreanten en wordt daarnaast waardevoller voor de natuur. Het agrarisch landschapsbeheer krijgt gestalte via een gebiedsgerichte aanpak, gebaseerd op diensten.

Vanaf 2008 neemt de gemeente Drimmelen deel te nemen aan het Stimuleringskader Groen Blauwe Diensten. De samenwerkende partijen binnen het gebiedscontract Brabantse Delta e.o. zien het Stimuleringskader Groen Blauwe Diensten als een passende regeling welke bijdraagt aan de duurzame instandhouding en ontwikkeling van het (West-)Brabantse Platteland, het agrarisch buitengebied in het bijzonder.

Op 17 november 2016 tekenen de gebiedspartijen uit de Brabantse Delta het nieuwe gebiedscontract. De gemeente Drimmelen heeft voor de periode 2016 t/m 2020 een bedrag van € 80.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Reserve groenaanleg. Dit bedrag wordt door de provincie Noord-Brabant verdubbeld. De gebiedspartijen streven naar continuïteit van het beleid en daarbij is het van belang dat er tenminste budget beschikbaar is voor het verlengen van bestaande overeenkomsten. Daarnaast kunnen nieuwe overeenkomsten worden aangegaan in die gebieden waar voldoende interesse is, en die aansluiten bij de provinciale en gemeentelijke beleidsdoelen.

2.3.4 ECOLOGISCHE VERBINDINGSZONES

De primaire doelstelling van een Ecologische verbindingszone is de verplaatsing van dieren en planten tussen natuurgebieden mogelijk te maken en hierdoor de noodzakelijke uitwisseling van onder meer genen plaats te laten vinden. Dit om het duurzaam voortbestaan van populaties te kunnen garanderen.

Op basis van een samenwerkingsovereenkomst tussen het Waterschap Brabantse Delta en de gemeente Drimmelen zijn in de afgelopen tien jaar meerdere natte ecologische verbindingszones in de gemeente Drimmelen gerealiseerd. In paragraaf 4.3 wordt dit verder toegelicht.

2.3.5 RECREATIEBELEID

Voor de vrijetijdseconomie van het recreatiebeleid is het belangrijk dat bij aanleg en beheer van het groen aandacht is voor een Biesbosch uitstraling. De twee rotondes aan de Tuinbouwweg en Sluizeweg richting Drimmelen zijn hier goede voorbeelden van. Door toepassing van aanmeerpalen en gevlochten wilgenschermen sluit de groene inrichting van de rotondes aan op de Biesbosch. De toeristisch recreatieve aantrekkelijkheid van een gebied kan bij het beheer vergroot worden door begrazingsbeheer. Voorbeeld hiervan zijn de grazende schapen bij het voormalig vestigingswerk Kleine Schans in Terheijden. Vanuit burgerparticipatie is de aanleg en het beheer van het griendje aan de Ruilverkavelingsweg in Drimmelen een mooi voorbeeld.

2.4 GROEN ALS ONDERDEEL VAN DE OPENBARE RUIMTE

2.4.1 SPEELBELEID

Spelen is een belangrijke functie van het groen. Met het speelbeleidsplan 'Spelen is bewegen' is dan ook besloten drie natuurlijke speelplekken en drie moderne kunstgras trapveldjes aan te leggen naast of in plaats van de al aanwezige trapveldjes. Hiermee wordt invulling gegeven aan het actief gebruik van het openbaar groen en wordt volgens het nieuwe sportbeleid het sporten in de openbare ruimte versterkt.

2.4.2 HONDENBELEID

In 2015 is na overleg met belanghebbenden besloten om het aantal losloopgebieden in de gemeente in 2016 uit te breiden. Met de uitbreiding van deze gebieden wordt de gebruikswaarde van het openbaar groen vergroot.

2.4.3 DUURZAAMHEID/BIODIVERSITEIT

Biodiversiteit heeft een plek in de Visie Duurzaamheid 2040. In mei 2009 heeft de gemeente Drimmelen ook al aangegeven biodiversiteit belangrijk te vinden. Namens de Raad is de Verklaring Countdown 2010 ondertekend. Het Oranjetipje is toen als ambassadeurssoort van de gemeente gekozen.

In het uitvoeringsplan Biodiversiteit is als doel opgenomen om het ecologisch bermbeheer te continueren. Met het ecologisch maaibeheer (circa 30% van het bermareaal) worden goede resultaten bereikt. Een uitbreiding van dit maairegime heeft voor de biodiversiteit grote meerwaarde.

2.4.4 WATERBELEIDSPLAN 2012-2016

Dit Waterbeleidsplan waarin opgenomen het verbreed GRP beschrijft het beleid en de te nemen maatregelen ten aanzien van het stedelijk afvalwater, het afvloeiende hemelwater en het grondwater in het bebouwde gebied. Veel van de knelpunten uit de waterenquête gehouden onder de inwoners, het waterkwaliteitspoor en de stedelijke wateropgave kunnen verhelpt worden door het hemelwater af te koppelen.

Vanuit de inrichting van het groen liggen er kansen op het gebied van waterberging. Kennis van de maatschappelijke baten van groen-blauwe ontwikkelingen en de baathouders leidt mogelijk tot nieuwe financieringsmogelijkheden, zoals aansluiten bij grondexploitaties of een financiële bijdrage vanuit riolering en/of waterschap voor het realiseren van hun wateropgaven. Het raakvlak met de Europese Kaderrichtlijn Water ligt in het benutten van de ruimtelijke, recreatieve en ecologische meerwaarde van water. Natuurvriendelijke oevers en de mogelijkheden van oeverrecreatie zijn hier een belangrijk onderdeel van.

2.4.5 PARKEERBELEID

Om het tekort aan parkeerplaatsen in de gemeente Drimmelen te verminderen wordt het aantal parkeerplaatsen in de openbare ruimte uitgebreid. Hiervoor heeft de gemeenteraad extra geld beschikbaar gesteld. Uitbreiding van het aantal parkeerplaatsen gaat in de meeste gevallen ten koste van het openbaar groen. Een zorgvuldige inpassing van een deze uitbreiding in het openbaar groen staat hierbij centraal.

2.4.6 BELEIDSNOTA RESTSTROKEN 2016

Gemeente Drimmelen voert een actief beleid. Alle reststroken grond die bij derden in gebruik zijn worden geïventariseerd. Door deze inventarisatie is er geen onduidelijkheid meer over gebruik reststroken grond en gemeentegrenzen.

Een groenvoorziening heeft in de meeste gevallen, naast dat het onderdeel uitmaakt van de groenstructuur, ook een functie. Er zijn verschillende functies te onderscheiden. De functieervulling van een (rest)strook grond is bepalend of tot verkoop kan worden overgegaan. Het kan voorkomen dat een als structureel en/of functioneel geïventariseerd stuk groen verkocht wordt. Door deze verkoop wordt de beleving, kwaliteit c.q. functie van het overige groen niet geschaad. In een nog te maken uitgiftekaart wordt hiermee rekening gehouden. Na deze inventarisatie is bekend welke reststroken verkocht kunnen worden en welke reststroken voor gemeente Drimmelen van belang zijn.

2.5 OMVANG EN SAMENSTELLING BEHEERAREAAL GROEN

Het groenareaal van de gemeente wordt gekarakteriseerd door de omvang en samenstelling. Ten opzichte van het vorige groenbeleidsplan uit 2005 is het totale groenareaal met 10% toegenomen. Zie bijlage 3 voor een uitsplitsing van het groen naar beheergroepen.

Het groen binnen de bebouwde kom van de gemeente Drimmelen bestaat voor ongeveer 40% van de oppervlakte uit bosplantsoen, grove heesters, heesters & botanische rozen, bodembedekkers, hagen, vaste planten en landschappelijke beplanting. De andere 60% bestaat uit gazon, berm en kruidenrijk gras. De totale hoeveelheid groen binnen en buiten de bebouwde kom bedraagt per inwoner 86 m².

In het stedelijk gebied staan 11.160 bomen. Daarnaast staan in het buitengebied 6.808 bomen. Het totaal aantal gemeentelijke bomen komt overeen met 0,7 boom per inwoner. De bomen in het bosplantsoen zijn in deze berekening niet meegenomen.

2.5.1 BENCHMARK GROEN

De areaalgegevens van de gemeente Drimmelen zijn door Antea Group vergeleken met de areaalgegevens van circa 70 gemeenten. Zie voor meer informatie bijlage 4. Wanneer alle resultaten en cijfers met elkaar worden vergeleken, zijn de bevindingen van Antea Group als volgt.

Drimmelen heeft minder openbaar groen **per inwoner** binnen de kom (40 m²) ten opzichte van de benchmark (49 m²). Dit wordt mogelijk veroorzaakt door de verdeling van het openbaar groen binnen en buiten de kom. Het percentage groen buiten de kom is in de gemeente Drimmelen groter dan het percentage groen binnen de kom, terwijl dit in de benchmark precies andersom is. Daarnaast kent Drimmelen relatief veel bomen per inwoner in verhouding tot het gemiddelde uit de benchmark.

Het areaal openbaar groen is in orde van grootte vergelijkbaar met gemeenten als Cuijk, Valkenswaard en Veldhoven en ligt hoger dan in Gilze en Rijen. Het groenareaal in Drimmelen is beduidend lager dan in Moerdijk en Loon op Zand.

Het budget voor groenonderhoud in Drimmelen is met € 0,67 per m² relatief laag in vergelijking met € 0,82 per m² uit de benchmark. Het groenbudget per m² ligt lager dan Veldhoven, is vergelijkbaar met gemeenten als Cuijk, Gilze en Rijen en Roosendaal, en ligt hoger dan Valkenswaard en Zundert. Drimmelen kent relatief weinig

openbaar groen binnen de kom, wat mogelijk verklaard waarom de kosten per inwoner relatief hoog zijn. Drimmelen heeft relatief veel groen buiten de bebouwde kom, veelal kruidenrijk gras. Vaak worden deze soorten extensief onderhouden tegen relatief lage kosten. Het areaal landschappelijke beplanting buiten de kom is in de berekening van de kosten per m2 buiten beschouwing gelaten.

De ambitie van Drimmelen komt overeen met de ambitie van de deelnemende gemeenten, kwaliteitsniveau B. Net als 60% van de deelnemende gemeenten, kiest ook Drimmelen voor een lager kwaliteitsniveau in het buitengebied. Waar circa 55% van de gemeenten kiest voor een hoger kwaliteitsniveau in het centrum, heeft gemeente Drimmelen hier niet voor gekozen.

2.5.2 *BURGERPEILING*

Uit de meest recente *GemeenteBeleidsMonitor2015* blijkt dat de meeste inwoners van Drimmelen tevreden zijn over voldoende aanwezigheid van groen in de buurt (77%). Uit het benchmarkonderzoek Groen blijkt Drimmelen binnen de bebouwde kom minder openbaar groen te hebben ten opzichte van de benchmark. Geconcludeerd kan worden dat de nabijheid van het relatief vele groen buiten de kom het relatief weinig openbaar groen binnen de kom compenseert. Het buitengebied is vanuit de compacte kernen makkelijk en snel te bereiken.

2.5.3 *AMBITIE ONDERHOUD GROEN*

Uit de burgerpeiling Waarstaatjegemeente 2015 geeft 49% van de gepeilde inwoners aan dat ze het helemaal eens zijn met de stelling dat perken, plantsoenen en parken in de eigen buurt goed zijn onderhouden. Bij het totaal van de gemeenten 25.000 tot 50.000 inwoners lag dit percentage op 64%. Hierbij valt op dat Lage Zwaluwe het laagst percentage scoort. Uitgangspunt is om met het nieuwe beleid de score op te trekken naar gemiddeld in totaal 65% voor de gemeente Drimmelen in 2020. Dit kan bijvoorbeeld door te gaan werken met een effectbestek waarbij de burgertevredenheid centraal staat.

Het accent bij te renoveren groen zal liggen op groenblijvend en kleurrijk groen. Bij de keuze van beplanting gaat de voorkeur uit naar inheemse soorten, met verschillende bloeitijden/bloeiwijze, vruchten/zaden en bladkleur. Daarnaast zal meer gebruik gemaakt worden van onderbeplanting en vaste planten voor het maken van een geleidelijke overgang van gazon naar heestervakken.

De ambitie is om de algemene indruk en beeldkwaliteit van het openbaar groen te verbeteren. De kwaliteit van het beheer van het areaal groen en onkruid op verhardingen wordt in relatie gebracht met de inrichting en functie van een gebied (bijvoorbeeld centrum, woonwijk).

3. VISIE: “GROEN LEEFT & VERBINDT”

In de gemeente Drimmelen zijn we trots op het openbaar groen en de aanwezige natuur. Niet voor niks wordt het de “*blauwgroene gemeente*” en “*de voortuin van de Biesbosch*” genoemd. Groen staat echter niet op zichzelf. Het vormt een belangrijke schakel in de leefomgeving, gezondheid, economie, geschiedenis en maatschappij van de gemeente. Met deze visie willen we deze schakel zo sterk mogelijk maken door groen dat leeft en verbindt.

3.1 GROEN LEEFT

Groen is anders dan huizen, wegen en kanalen: het leeft. Het groeien en bloeien van bomen, heesters, planten en grassen is de basis van ons ecosysteem. Wij zijn ons hiervan bewust en willen dit bewust zijn ook bij onze burgers vergroten. Met de inrichting en het beheer van ons groen stimuleren wij soorten waarmee het slecht gaat (bijvoorbeeld de bij en andere insecten) en onze ambassadeurssoort het Oranjetipje. Hiermee houden we bewust rekening bij het opstellen van beheer- en inrichtingsplannen. Daarnaast kijken wij naar de mogelijkheden om de biodiversiteit te vergroten en ecosystemen te versterken.

Groen zorgt er ook voor dat wij mensen kunnen leven, groen houdt ons gezond. Het neemt schadelijke fijnstof en CO₂ op, geeft ons schone zuurstofrijke lucht terug en voorkomt hittestress. Daarnaast verlaagt de nabijheid van groen ons stressniveau en stimuleert het beweging. Daarom moet groen bereikbaar zijn voor iedereen van jong tot oud. Dat begint al op jonge leeftijd waarbij wij kinderen de gelegenheid geven om buiten te spelen in het groen en de natuur te ontdekken. Voor volwassenen zorgen wij voor voldoende mogelijkheden in het groen om te sporten, ontmoeten en recreëren. Door toegankelijke paden en voldoende zitgelegenheden maken wij ook voor minder mobiele senioren het groen toegankelijk.

Naast lichamelijke gezondheid draagt groen ook bij aan economisch gezondheid. Groen zorgt voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven. Door het versterken van de historische uitstraling van de kernen maakt groen de omgeving aantrekkelijk voor toeristen en recreanten. Hiermee levert het een belangrijke bijdrage aan één van onze belangrijkste economische pijlers, recreatie en toerisme.

3.2 GROEN VERBINDT

Groen vormt een belangrijke verbindende schakel tussen mensen, tijden en plaatsen. In het groen ontmoeten mensen elkaar tijdens een wandeling, fietstocht, sport of spel. Met de inrichting van ons groen faciliteren we deze ontmoetingen en activiteiten. Doordat het openbaar groen van iedereen is voelen vele inwoners zich hiermee verbonden en betrokken. Deze verbonden- en betrokkenheid nemen wij erg serieus. Wij betrekken inwoners om ze te laten meedenken en -doen met de inrichting en het beheer van het openbaar groen in hun straat of buurt. Hierbij vragen wij wel om een actieve bijdrage van inwoners, bedrijven en organisaties die baat hebben bij het openbaar groen.

Mensen voelen zich verbonden met het groen om de activiteiten die zij er doen, maar ook om de bijdrage die het levert aan de identiteit hun leefomgeving. Wij zijn trots op onze rijke ontstaansgeschiedenis die ook nu nog in vele gevallen goed te beleven is door inwoners en bezoekers. (Historisch) groen maakt een belangrijk onderdeel uit van historische plekken als de Zwaluwse haven, de schans van Terheijden en de Dorpsstraat in Drimmelen. Het groen op historische plekken als deze verdient daarom extra aandacht. Bij nieuwe ontwikkelingen kijken wij naar

de omgeving en de ontstaansgeschiedenis en zorgen wij ervoor dat groen past binnen deze context zodat ook in de toekomst de identiteit en ontstaansgeschiedenis van onze gemeente behouden blijft.

Voor de identiteit van het groen is de structuur erg belangrijk. De groenstructuren zorgen voor aantrekkelijke en duidelijke routes binnen en tussen de dorpen. De groenstructuur in Drimmelen is volledig, hiërarchisch en past in zijn omgeving. Dit vergroot de leesbaarheid van de dorpen en het landschap, stimuleert het gebruik en zorgt voor een mooie omgeving om in te recreëren. Niet alleen voor de mens zijn er groene verbindingen. Ook dieren kunnen zich in de gemeente Drimmelen makkelijk voortbewegen door ons netwerk van natuurgebieden die worden door ecologische verbindingszones. Dit draagt bij aan een stabiel ecosysteem.

4. HET GROEN VAN DE GEMEENTE DRIMMELEN

Groen speelt een belangrijke rol binnen de gemeente Drimmelen. Niet voor niks wordt de gemeente wel de “blauwgroene gemeente” genoemd. Groen wordt dan ook door de gemeenteraad en stakeholders erg gewaardeerd. De betrokkenheid bij het groen is groot.

In dit hoofdstuk is omschreven hoe het groene karakter van de gemeente is ontstaan en hoe deze uitstraling voor de toekomst kan worden behouden.

4.1 DE ONTSTAANSGESCHIEDENIS VAN HET DRIMMELENSE LANDSCHAP

Het landschap van de gemeente Drimmelen heeft altijd onder de invloed gestaan van de zee. Via de Haringvliet en het Hollands Diep en de achterliggende rivieren de Maas en de Waal stond het gebied onder invloed van getijdenwisselingen. De bodemopbouw van de gemeente bestaat globaal uit hoger gelegen zandgronden in het zuidoosten omringd door lage venige gronden en daarnaast lage ingepolderde kleigebieden in het noorden (Biesbosch) en het zuidwesten (riviervlakte van de Mark). De kernen Made en Wagenberg zijn op deze zandrug ontstaan. In de middeleeuwen heeft het gebied te kampen met diverse storm- en riviervloeden. Na de Sint-Elisabethsvloed (1421) ging de gehele gebied ten onder en ontstond de Biesbosch en een forse binnenzee. Door de inwerking van brak water was de grond niet meer bruikbaar als agrarisch gebied en werden de dorpen verlaten. Door opslibbing van sediment uit de grote rivieren ontstonden weer zandplaten en eilanden. Aanvankelijk bleef het herstel van dijken achter waardoor ook in de 16de en 17de eeuw vele overstromingen en de daarmee gepaard gaande economische achteruitgang plaatsvonden.

Pas halverwege de 17de eeuw kwam er een zeedijk langs de bestaande polders tussen Hooge Zwaluwe en Geertruidenberg en ontstond zo de Emiliapolder. Ook werden de Nieuw Zwaluwse Polder en de Zonseelsepolder aangelegd en in blokken verkaveld ten behoeve van bouw- en graslanden. Langs de dijken nam de bebouwing toe en ontstonden de eerste lintdorpen. Het dorp Made ondervond vanwege de ligging op de hogere zuidelijke zandgronden minder hinder van de overstromingen en heeft ook een andere structuur als de dijkdorpen Drimmelen, Terheijden, Wagenberg, Hooge- en Lage Zwaluwe. Het veen rondom de zandgronden werd afgegraven ten behoeven van de turfwinning waarna ook deze gronden werden ontwatert en gebruikt voor de landbouw. De zee-inval bleef tot omstreeks 1850 voortdurend en sterk aanwezig. De lange dijken om de kleine polders waren moeilijk tegen de zee te beschermen. Met name in de Nieuwe Zwaluwse Polder en aan de westrand van de Hoge Harmoniepolder ligt een aantal wielen (diepe ronde wateren met de dijk eromheen gelegd) die de plaats van vroegere dijkdoorbraken markeren.

Na de watersnoodramp van 1953 werd de gehele zuidoever van de Amer ingedijkt en werd invloed van de zee via het krekensysteem ingedamd. Daarmee nam ook de landbouw in het gebied toe. Ruilverkavelingen zorgde voor efficiëntere indeling (groter en rechtlijner) van de kavels. Landschapselementen zoals kreken, veekeringen en bossen verdwenen ten behoeve van deze ruilverkaveling. Door betere ontwatering en een toenemende woningvraag kon ook in de polders gebouwd worden. Hierdoor nam sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog de bebouwing enorm toe. De naoorlogse bebouwing is voornamelijk wijksgewijs gebouwd volgens de kenmerkende stedenbouwkundige principes zoals die overal in Nederland werden toegepast. Ook werden nieuwe wegen, hoogspanningsleidingen en een spoorlijn kwamen los van het landschap te liggen en verdeelden zo het landschap. De meeste recente grootschalige ontwikkeling is de aanleg van het kassengebied in de Plukmadese Polder.

Door ruilverkaveling en verdergaande verstedelijking is het onderscheid in en de identiteit van de verschillende landschapstypen in de loop der tijd wel minder geworden. De huidige landschappelijke structuur volgt in grote lijnen de bodem-/geografische indeling. Dit maakt dat de ontstaansgeschiedenis van het landschap nog steeds goed zichtbaar is in het huidige landschap én de verstedelijking. In de gemeente zijn nog veel historische landschapselementen terug te vinden zoals lintdorpen, kreken, dijken, wielen.

4.2 OPBOUW VAN DE GROENSTRUCTUUR

De ontstaansgeschiedenis van het landschap en de dorpen heeft bepaald waar en welk groen ergens is ontstaan of wordt toegepast. Hierdoor zijn groene gebieden en structuren ontstaan die op verschillende niveaus in de openbare ruimte belangrijk zijn. Voor de groenstructuur van de gemeente Drimmelen wordt onderscheidt gemaakt in de hoofdgroenstructuur, nevgroenstructuur en het overig groen. In onderstaande paragrafen is per niveau aangegeven welk groen tot deze structuur behoort. Vervolgens is in paragraaf 4.3 en 4.4 de groenstructuur voor het buitengebied en de dorpen inzichtelijk gemaakt.

4.2.1 HOOFDGROENSTRUCTUUR

Groen dat representatief en van functioneel belang is voor de gehele gemeente. Het betreft de belangrijkste structuren en groengebieden die bepalend zijn voor de geleding en aankleding van de gemeente, de verbinding tussen dorpen en landschap, het benadrukken van historische context en een aantrekkelijk recreatiemilieu.

HOOFDGROENSTRUCTUUR	
Randen en buitengebied	Omschrijving:
Nationaal Natuurnetwerk Brabant	Het nationaal natuurnetwerk is van groot belang voor de natuur in de gemeente Drimmelen. De Biesbosch en de oevers van de Amer zijn hiervan het belangrijkste onderdeel. Zij behoren ook tot het Natura 2000 gebied. Daarnaast zijn er nog de natuurgebieden Gat van den Ham, Zonzeel en de Binnenpolder en een aantal Ecologische Verbindingszones (EVZ's). Deze zijn voornamelijk gekoppeld aan dijken, watergangen en het krekensysteem in het noorden van de gemeente.
Open buitengebied	Karakteristiek voor het zeekleigebied en veenweidegebied is de openheid. Deze openheid maakt deel uit van de groenstructuur omdat het belangrijk is dat het openbaar groen dit open zicht niet belet en om te voorkomen dat de aanplant van opgaande beplanting de beleving van de openheid wegneemt.
Zichtrelaties met het landelijk gebied	De zichtrelaties met het landelijk gebied dragen in belangrijke mate bij aan het dorpse karakter en de beleving van het landschap. De zichten naar het buitengebied zijn waardevol en maken de overgang van dichtere dorpsbebouwing naar het landschap herkenbaar. Nieuwe opgaande groenstructuren doen afbreuk aan deze kwaliteit en zijn om die reden niet gewenst.
Landschappelijk groen	Dit groen ligt vaak aan de rand van het dorp en heeft een functie als wandelgebied, ecologische zone of groene buffer. Hierbij kan gedacht

	worden aan de Zwaluwse Haven in Hooge Zwaluwe, de groene buffer langs de snelweg in Made en de Oostrand van Terheijden.
Opgaand groen	Opgaand groen in de vorm van bosplantsoen schermt snelwegen en provinciale wegen af van woonwijken. Hierdoor worden deze onaantrekkelijke functies uit het zicht onttrokken en de overlast van geluid en schadelijke stoffen wordt beperkt. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de bosgebiedjes in de Oostrand van Terheijden, het Populierenbosje aan de Zuidrand van Wagenberg en Natuurpark 'De Liniehof' in Made.
Leefgebied Oranjetipje	Het oranjetipje is in 2009 in het kader van het internationale milieuproject <i>Countdown2010</i> gekozen tot ambassadeur van de gemeente Drimmelen. Op verschillende plaatsen in de gemeente wordt de inrichting van de openbare ruimte afgestemd op de eisen die het oranjetipje stelt aan zijn leefomgeving. De waarnemingslocaties uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) zijn hiervoor als uitgangspunt genomen voor de groenstructuur.
Dorpsstructuur	
Belangrijke plantsoenen en parken	Deze plantsoenen en parken zijn qua omvang en/of locatie van belang voor het hele dorp. Hierbij kan men denken aan het groen rondom de kerk van Made, het groen rondom het gemeentehuis of het Van den Elsenplein in Wagenberg.
Hoofdbomenstructuur	Deze structuren zijn van belang voor het hele dorp en omgeving, vaak gekoppeld aan belangrijke cultuurhistorische wegen of ontsluitingswegen. Ze zorgen voor samenhang, herkenbaarheid en continuïteit en ondersteunen de andere structuren (stedenbouw, verkeer, water/ecologie). Het is van belang dat deze boomstructuren duurzaam in stand worden gehouden.
Leibomenstructuur	In de historische bebouwingslinten langs de dijken is vaak weinig ruimte voor groen. Om toch een groen beeld te verkrijgen zijn er in het verleden bomen geplant die in een leivorm gesnoeid zijn. De leibomen zijn hiermee een typerend kenmerk geworden voor de historische dijkdorpen en maken daarom deel uit van de hoofdgroenstructuur.
Groene accenten	Dit zijn belangrijke en beeldbepalende locaties voor het betreffende dorp waarbij groen een belangrijke rol vervult. Door hun ligging of cultuurhistorie fungeren ze als kwaliteits- en identiteitsdrager van de kern. Hierbij kan men denken aan dorpsentrees, belangrijke rotondes en dijkopgangen maar ook historische gebouwen en dorpscentra.
Herdenkingsbomen	Bijzondere elementen in de gemeente Drimmelen zijn de herdenkingsbomen, die in ieder dorp te vinden zijn. De bomen zijn geplant voor gedecoreerden met een koninklijke onderscheiding. Hierdoor hebben de bomen, vaak gelegen op een centrale plek in het dorp, een speciale waarde.

Functionele groenzones	
Begraafplaatsen	De begraafplaatsen in de gemeente Drimmelen zijn gelegen naast de kerk (Wagenberg, Lage Zwaluwe, Terheijden en Made) of aan de rand van het dorp (Made). Naast de emotionele betekenis hebben enkele begraafplaatsen ook een cultuurhistorische waarde wat vaak terug te zien is in de oude beplanting.
Sportvelden	De sportvelden (voor tennisverenigingen, voetbalclubs en schaatsbanen) liggen aan de rand van de dorpen. De velden zijn omzoomd met hoge beplanting om een windluwe situatie te creëren. Dergelijke sportcomplexen vormen een belangrijke schakel in het verenigingsleven van de dorpen. De bomen hebben een hoog onderhoudsniveau nodig om de sport te kunnen beoefenen.

4.2.2 NEVENGROENSTRUCTUUR

Groen met functies voor de afzonderlijke dorpen of wijken/buurtten. Het betreft de structuren en groengebieden die van belang zijn voor de oriëntatie in het dorp/wijk. Deze groenstructuren hebben vaak een gebruiksfunctie voor het gehele dorp.

NEVENGROENSTRUCTUUR	
Doorgaande boomstructuren in woonwijken	Deze structuren hebben een lokale waarde voor de wijk. Ze zijn vaak gekoppeld aan ontsluitingswegen van de wijk of doorgaande woonstraten. Ze zorgen voor samenhang, herkenbaarheid en continuïteit en een groen beeld in de wijk.
Wijkplantsoenen en –parken	Deze plantsoenen en parken hebben een lokale waarde voor de omliggende buurt vanwege de groene uitstraling (kijkgroen) en/of functie (speeltuin, sportveld, uitlaatveld voor honden, ontmoetingsplek et cetera).
Volkstuinencomplexen	Aan de westzijde van Terheijden en Lage Zwaluwe zijn volkstuinencomplexen gevestigd. Vanwege de sociale, educatieve en voedselproducerende functie behoren deze tot de nevangroenstructuur.

4.2.3 OVERIG GROEN

Al het (openbaar) groen dat niet valt onder de hoofd- of nevangroenstructuur behoort tot het overig openbaar groen. Dit zijn vaak straatbomen, heestervakken, gazons of bosplantsoenen die vanwege het formaat, de geïsoleerde ligging en/ of geringe uitstraling in een beperkte mate bijdragen aan het groene beeld van de wijk en de gebruikerskwaliteit.

4.2.4 GROENE AMBITIES

Door het aanwijzen van de groenstructuren bepaalt de gemeente welk groen voor de toekomst behouden moet blijven. Soms ontbreken in de groenstructuur aansluitingen of is de huidige groeninrichting niet voldoende kwaliteit aanwezig om het groen nu al als een hoofd- of nevenstructuur te benoemen. Daarom zijn in dit integraal

groenbeleidsplan groene ambities opgenomen. Deze verbeterpunten hoeven niet per direct te worden uitgevoerd, maar gelden als aanbeveling om bij toekomstige ontwikkelingen uit te voeren.

Groene ambities

Op deze locaties ontbreekt openbaar groen. Dit kan zijn omdat het vanuit historisch, landschappelijk of functioneel oogpunt een belangrijke weg of waterloop is. Door een groenstructuur van bomen, heesters of hagen aan te leggen worden deze wegen of waterlopen fysiek geaccentueerd. Andere redenen om een nieuwe groenstructuur aan te leggen zijn het gebrek aan groen, het verhullen van een onaantrekkelijke plek (parkeerplaats of bedrijventerrein) of het optisch versmallen van een brede straat. Een nieuwe groenstructuur hoeft niet te betekenen dat er om de tien meter een boom komt te staan, maar kan ook worden bereikt door op strategische plekken een boom, heester of haag te plaatsen zodat er toch een samenhangend beeld ontstaat. Dit verschilt echter per situatie (zowel onder als boven de grond) en moet daarom als de mogelijkheid zich voordoet nader worden bekeken.

Potentiële groene accenten

Dit zijn locaties die vanuit historisch, landschappelijk of functioneel oogpunt van grote waarde zijn voor het desbetreffende dorp. Extra aandacht aan de (groene)inrichting en het beheer van de openbare ruimte is daarom gewenst.

Verwijderen beplanting

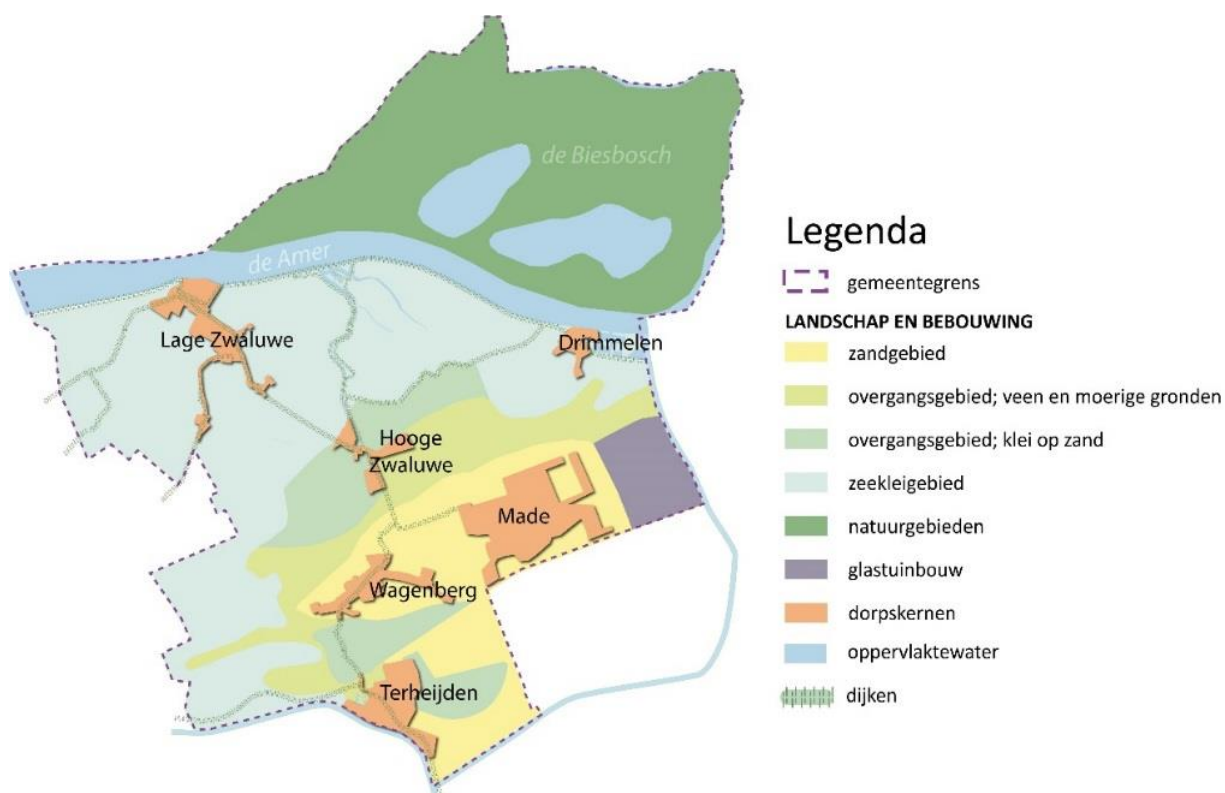
Groen is niet altijd wenselijk of passend op bepaalde plekken. Soms krijgt het niet genoeg ruimte om te groeien, zorgt het voor schaduwwerking of ontnemt het zicht op fraaie plekken zoals gebouwen of mooie vergezichten. Het verwijderen of vervangen van (een deel van) de beplanting kan een oplossing bieden.

4.3 GROENSTRUCTUUR IN HET BUITENGEBIED

Binnen de gemeente kunnen drie landschappelijke deelgebieden worden onderscheiden die qua aard en verschijningsvorm ieder een samenhangend geheel vormen en hun beeldbepalende elementen hebben het zandgebied in het zuidoosten (geel), het zeekleigebied in het noordwesten (grijs) en het veenweidegebied hiertussen in (groen):

De groenstructuur in dit buitengebied verschilt per deelgebied. In het **open zeekleigebied** zijn het vooral de dijken die voor de (groen-) structuur zorgen. Deze dijken zijn over het algemeen niet beplant met bomen (met uitzondering van de Dirk de Botsdijk en de Helkantse dijk). Door de hoge grassen, begrazing en hoogteverschillen zijn de dijken wel van grote ecologische waarde. Een belangrijk natuurgebied hier is het krekensstelsel van het Gat van den Ham. Dit natuurgebied strekt zich uit tot aan Hooge Zwaluwe en is opgebouwd uit een afwisseling tussen essen-iepenbos, bloemrijk grasland, rietmoeras en zeggenmoeras.

Het hoger gelegen **zandgebied** in het zuiden heeft een heel ander karakter. De meeste bebouwing van de gemeente ligt ook op de hoger gelegen zandgronden. De afwisseling van de diverse vormen van grondgebruik en de aanwezigheid van de bebouwingskernen zorgt voor een relatief kleinschalige structuur. Hierdoor heeft het gebied een besloten karakter, het openbaar groen heeft hierin een belangrijke bijdrage. Veel van de wegen in het buitengebied op zandgrond zijn beplant (meestal met eiken). Ook houtwallen en erfbeplantingen zorgen voor extra beslotenheid. Een bijzonder landschapselement is de lijn van de Munnikenhof. Deze lijn uit 1701 is tegenwoordig beschermd natuurgebied. Door de opgaande beplanting en de recentelijk opnieuw uitgegraven watergangen is deze goed herkenbaar in het landschap.

Het **veenweidegebied** ligt tussen het kleinschalige zandgebied en het open zeekleigebied in, rond de kernen Terheijden en Hooge Zwaluwe. De Binnenpolder van Terheijden is een typische veenpolder met een open, nat en onbebouwd karakter. De oorspronkelijke smalle verkaveling (slagen) uit de middeleeuwen is in deze veenpolder nog aanwezig. Ook de Zonzeelsepolder is een oude veenpolder waar de oorspronkelijke verkaveling nog goed

herkenbaar is. Opgaande beplanting ontbreekt grotendeels in dit deelgebied, wel zijn er met Zonzeel en de Binnenpolder twee waardevolle natuurgebieden aanwezig.

In het buitengebied zijn ecologische verbindingzones (EVZ's) aangelegd die de verschillende gebieden met elkaar verbinden. Het gaat dan om de EVZ's:

- EVZ Spoorzone;
- EVZ Spoorstraat;
- EVZ Gat van den Ham: bestaande uit diverse stapstenen die onderdeel uitmaken van de EVZ's Emilia Banddijk, Vloedspui en Gat van den Ham.

De EVZ Mark- Zwaluwse Haven is gedeeltelijk gerealiseerd en wordt in de toekomst verder ontwikkeld.

Groene ambities:

- Realiseren van de ecologische verbindingzones (EVZ's) Traject Mark-Zwaluwse Haven - Wagenberg, De Domeinendijk, Emilia Banddijk, Gat van den Ham en Vloedspui,.
- Contrasten tussen open zeelei- en veenweide gebied en besloten zandgebied vergroten door op het zandgebied wegen te beplanten met bomenlanen/ -rijen en de beplanting op de zeelei- en veengronden te beperken tot de hoofdwegen.

4.4 GROENSTRUCTUUR IN DE DORPEN

In onderstaande paragrafen is de groenstructuur van elk dorp beschreven. Daarbij is eerst het ontstaan van het dorp beschreven. Vervolgens is aangegeven welke groenobjecten en boomstructuren tot de groenstructuur behoren. Locaties die extra aandacht vragen of waar groene ambities liggen zijn afzonderlijk benoemd.

4.4.1 DRIMMELEN

Het dijkdorp Drimmelen is ontstaan tijdens de middeleeuwse ontginning van het veengebied. Oorspronkelijk lag Drimmelen meer in het noordwesten, in de huidige Biesbosch. Maar door de St.- Elisabeth is dit deel verdwenen. Door de invloed van de zee, is het dorp een aantal malen verdwenen en weer opgebouwd. Met de omdijking van de Emiliapolder verkreeg de nederzetting Drimmelen de basis voor zijn huidige vorm. In het plaatsje kwamen twee vaarten samen in één vaart ter plaatse van de huidige Herengracht om vervolgens via een sluisje in de Amer stromen. Door de aanwezigheid van deze nieuwe vaart ontwikkelde zich een haventje en huizen voor de sluiswachter en zalmvissers. De visserij verdween in het eerste kwart van de 20e eeuw en maakte plaats voor de landbouw als voornaamste bron van inkomsten. Drimmelen ging zich weer op het water richten door de komst van de watersport jachthaven in de jaren '60 en '70. In de loop van de 19e en 20e eeuw vond verdichting plaats van de bebouwing langs de dijk en werd er nieuw gebouwd aan weerszijden van de Stationsweg. Na de stormvloedramp in 1953 is een deel van de Herengracht en de gehele sluis gedempt.

Eind 20ste eeuw is aan de westzijde van Drimmelen een nieuwbouwuurtje verrezen. Het Drimmelen van 200 jaar geleden is nog steeds duidelijk herkenbaar. De lintbebouwingen langs Herengracht - Stationsweg en Dorpsstraat - Batterij vormen het oudste stukje Drimmelen. De oude huisjes langs deze linten zijn nu nog aanwezig en vormen een zeer fraai geheel.

Groenstructuur

De belangrijkste groenstructuren in Drimmelen bevinden zich aan de voet van de dijk, langs de Brede Vaart en de Sluizeweg. In het voormalige haventje, de Dorpsstraat en het in het verlengde liggende de Batterij zorgen groepjes leibomen voor een groen beeld. In de oude en nieuwe haven staan enkele secundaire boomstructuren die vooral van waarde zijn voor de geleiding van de wegen en zo zorgen voor een rustig en samenhangend beeld. Ten westen van de kern ligt een boomgaard die door burgers is aangelegd en wordt onderhouden. Ook in het centrum, aan de voet van de dijk, hebben burgers meegeholpen bij de aanleg van een jeu des boules baan en een kruidentuin.

Groene ambities:

Locatie	Huidige situatie	Groene Ambitie
Splitsing Stationsweg - Sluizeweg	Deze entree van het dorp is ingericht met bosschage van enkele wilgen, eiken en onderbegroeiing. Daarvoor ligt een ruw grasland met daarop diverse reclameborden.	Echte entree maken door de reclame te vervangen voor nette borden en een accent aan te brengen in de vorm van bloeiende vaste planten en/of heesters met optioneel een oude sloep.
Stationsweg	Deze weg loopt naar het centrum van Drimmelen. Door de tuinen en de verkeersremmende blokhagen is het beeld groen, maar wordt het verkeer niet het centrum ingeleid.	Doorzetten van de leilindes die in het dorpscentrum aanwezig zijn, combineren met de verkeersremmende obstakels en/of vanuit burgerparticipatie geveltuinen en hanging baskets stimuleren.
Het Fort	Tussen de rijbaan en de Brede Vaart staan veel heesters die het zicht op het water ontnemen.	Door de onderbeplanting weg te halen en te vervangen door een rij knotwilgen wordt de waterloop weer zichtbaar.
Sluizeweg	Deze weg loopt door het open buitengebied naar de jachthaven. Met de komst van de jachthaven is dit een belangrijke ontsluitingsweg geworden en bovendien vormt het de rand van de bebouwde kom.	De weg aan de dorpszijde beplanten met een enkele bomenrij. De berm grenzend aan het buitengebied blijft open en kan worden ingezaaid met een bloemrijk mengsel.

4.4.2 MADE

Made ligt op de grens van de hoger gelegen Brabantse zandgronden en de klei van de grote rivieren. Het dorp is ontstaan als een verzameling boerderijen op de stadswide (Die Meede) van de stad Geertruidenberg. Lange tijd bestond de kern uit de bebouwing aan de wegen die het carré Boerenhoekstraat, Kalverstraat, en de Prinsenvolderstraat vormen. Binnen dit carré was enige bebouwing aanwezig langs de Dreef. In 1531 is de eerste korenmolen gebouwd aan het einde van de Dreef, midden in het carré (Hoog en in de wind). Dit leidde tot een uniek en tamelijk complex stratenpatroon met een oriëntatie op de molen. In de eerste helft van de 20ste eeuw vond de uitbreiding van het dorp met name plaats langs de wegen binnen en net buiten het carré. In de jaren '60 en de jaren '70 werden ten noorden en ten zuiden van de Nieuwstraat nieuwbouwwijkjes gebouwd. Met de aanleg van de snelweg A59 in de jaren '80 groeide het dorp ook verder richting het zuiden.

De oorspronkelijke wegenstructuur van Made is nagenoeg nog geheel aanwezig. Het Molenplein, de Nederlands Hervormde kerk en Stuivezand zijn de belangrijkste kruispunten in het dorp. Langs de hoofdlijnen naar het Molenplein en de NH Kerk is afwisselende lintbebouwing aanwezig. In de nieuwere wijken aan de zuidwestzijde is het oorspronkelijke heide- en boslandschap bijna niet meer te herkennen. Het oude wegenpatroon is nog wel intact, wel is de hiërarchie van enkele wegen veranderd door de jaren heen.

Groenstructuur

De bijzondere structuur van Made wordt momenteel slechts ten dele ondersteund door groen. Ongeveer de helft van de wegen in het carré is voorzien van bomenrijen, leibomen of lanen. Ook de wegen om het carré zijn maar deels voorzien van bomenlanen (de Prinsenvolderstraat, Boerenhoekstraat en een deel van de Kalverstraat). De recentere woonwijken kennen een duidelijkere groenstructuur zoals de Crullaan, de Iepenlaan, de Kastanjelaan en de Fazantenlaan. De wegen in het buitengebied zijn in veel gevallen voorzien van beplanting. Aan de zuidzijde van het dorp is een sportpark aangelegd hoog opgaand bosplantsoen aangeplant als buffer tussen de woonwijken en de aangrenzende snelweg A59. Ook ligt hier het Natuurpark Liniehof dat in beheer is bij de MadeseNatuurVrienden. De twee belangrijkste groengebieden in het dorp zijn het park rondom het gemeentehuis en het Gaymansplantsoen (naast de Sint Bernarduskerk), waar ook de koninklijke onderscheidingsbomen staan.

Groene ambities:

Locatie	Huidige situatie	Groene Ambitie
Brandestraat, Zuideindsestraat, Adelstaat, Blockmekerstraat	Voor de komst van de snelweg was dit de belangrijkste ontsluitingsweg van het dorp. De onderbroken groenstructuur benadrukt dit echter niet. Delen zijn wel beplant met kegelvormige bomen	De groenstructuur laten doorlopen door middel van een bomenlaan van kegelvormige bomen van oost naar west.
Godfried Schalckenstraat	De westzijde van de belangrijkste entree van Made is beplant met een rij eiken. Aan de oostzijde ontbreken deze. In plaats hiervan is er onsamenhangend bosplantsoen aanwezig met aan de zuidzijde een haag.	Door ook aan de oostzijde van de weg een rij eiken te planten ontstaat een bomenlaan als entree van het dorp. Daarnaast dienen accenten met kleurrijke beplanting te worden aangebracht rond kruisingen en rotondes
groenstructuren in en om het carré	In en om het carré zijn de meeste straten beplant met bomenlanen of rijen. Dit is echter niet overal het geval.	Aanvullen van wegen met straatbomen of leibomen (bij gebrek aan ruimte). Accenten (bloeiende heesters, vaste planten of karakteristieke solitaire bomen) op kruisingen van wegen.

4.4.3 TERHEIJDEN

Het dorp Terheijden ligt op een uitloper van de hogere zandgronden langs de rivier de Mark. Het dorp is ontstaan als lint langs de Mark, met aan het Noordelijk deel een schans als militaire versterking langs de rivier. Tot de tweede wereldoorlog was Terheijden voornamelijk een landbouwdorp. Het lint had maar twee dwarsstraten die samen een driehoekig stratenpatroon vormden. In de jaren '60 groeide het dorp richting de Mark met een typische naoorlogse uitbreidingswijk. Latere uitbreidingen liggen overwegend aan de oostzijde van de kern. Bijzondere uitbreidingen zijn te vinden nabij de voormalige Schans aan de oevers van de Mark. Het stratenpatroon sluit hierbij aan op de lijnen van de Schans. Met de komst van de snelweg A59 aan de noordzijde en de N285 aan de oostzijde veranderde de oriëntatie en de ontsluiting van het dorp.

De oude karakteristieken als de molen, de Kleine Schans, het oude lint en enkele wielen zijn nog goed terug te vinden in het huidige Terheijden.

Groenstructuur

Terheijden kent een duidelijke groenstructuur. De belangrijkste toegangsweg vanaf de A59 naar het centrum is geheel voorzien van laanbeplanting. De Hoofdstraat/Raadhuisstraat in het zuidelijke deel is voorzien van een bomenlaan en het centrumdeel van leibomen. Daarnaast zijn er drie belangrijke oost-westgerichte groenstructuren te herkennen die samen met recreatieve routes de woonwijken verbinden.

De oost- (landelijkgebied) en zuidrand (de Mark) hebben een groene rand waarin bomenrijen in een parkachtige setting de grens vormen tussen stad en land. Een bijzonder punt in de groenstructuur vormt de Kleine Schans. Deze voormalige militaire vesting wordt omzoomd door vestingwallen begroeid met gras, water en grasland met knotwilgen.

Groene ambities:

Locatie	Huidige situatie	Groene Ambitie
Raadhuisstraat	De Raadhuisstraat ligt in het verlengde van de Hoofdstraat en is daarmee een belangrijke aanloopstraat. In tegenstelling van de hoofdstraat is deze niet beplant.	Doorzetten leibomen in de Hoofdstraat waar mogelijk in groepjes van twee tot vier bomen aan wisselende kanten van de straat. En/of vanuit burgerparticipatie geveltuinen en hanging baskets stimuleren.
Milieustraat	De milieustraat van Terheijden ligt bij de entree van het dorp en is omgeven door Italiaanse populieren. Deze populieren ontnemen echter niet het zicht op deze minder fraaie plek.	Door ook groenblijvende heesters als onderbeplanting toe te passen wordt deze minder fraaie plek ingepakt en de entree verfraaid. Hierbij wel enige openheid betrachten om zicht te houden op de parkeerplaats.

4.4.4 HOOG ZWALUWE

Hooge Zwaluwe ligt aan de Zwaluwse Haven, een uitloper van een krekenselsel. Hier lag ooit een haventje, dat in 1950 ophield te bestaan toen de Amer werd bedijkt. Het dorp is ontstaan langs de Westdijk van polder de Grote Waard. Nadat het dorp de Elizabethsvloed van 1421 ternauwernood overleefde werd deze polder, nu de Emiliapolder opnieuw ingedijkt. Met de komst van de Nieuwe Zwaluwse Polder en de Groote Zonzeelsche Polder kwam het dorp op een kruising van drie dijken te liggen. Het dorp bestaat uit een prachtige lintbebouwing met authentieke woningen, boerderijen en diverse monumenten. Ter hoogte van de kerk maakt de dijk enkele vreemde bochten. De dijk is hier in bochten om oude watertjes, wielen genaamd, heen gelegd. Deze watertjes zijn ontstaan na dijkdoorbraken in de Middeleeuwen. Eind 19de eeuw werd ten zuiden van het dorp een spoorlijn aangelegd. Vanaf de jaren '70 is het dorp op twee locaties (ter hoogte van de Korteweg en aan de zuidzijde van het spoor) fasegewijs uitgebreid tot een dorp van bijna 1700 inwoners in 2015.

Groenstructuur

Hooge Zwaluwe bestaat uit twee delen. In de woonwijk ten zuiden van de spoorlijn is de Vogelstraat de enige straat met een doorlopende groenstructuur. Wel zijn er in de wijk enkele plantsoenen voorzien van een sobere inrichting met enkele sport- en spelvoorzieningen. Aan de westrand van de wijk liggen drie natuurgebiedjes: twee zijn ingericht als ruig grasland met een ecologische vijver en het Morgenstondbosje.

De ontsluitingsweg van de wijk ten noorden van het spoor, de Korteweg is voorzien van een bomenrij die later overgaat in een dubbele rij knotwilgen. Ook kent de wijk twee centraal gelegen groene ruimtes. De zuidelijke groene ruimte kent enkele oude bomen en speelvoorzieningen. De noordelijke groene ruimte ligt onder hoogspanningsleidingen. Naast een kinderboerderij staat er ook een hoogspanningsmast in het grasland. Deze groene ruimte wordt omzoomd door knotwilgen.

Het historische lint op de dijk heeft vanwege het smalle profiel weinig ruimte voor groen. Toch staan er in het deel ten noorden van de spoorlijn enkele rijtjes van twee á drie leibomen die de straat een groen karakter geven. Daarnaast zijn er langs het lint twee belangrijke historische plekken (parels) waar het groen extra aandacht verdient: ter hoogte van de oude haven en voor de kerk en het raadhuis.

Groene ambities:

Locatie	Huidige situatie	Groene Ambitie
Kerkdijk	Langs dit deel van het historische lint ontbreekt een samenhangende structuur die in het noordelijke deel (de Havenstraat en Raadhuisstraat) wel aanwezig is.	Doorzetten leibomen waar mogelijk in groepjes van twee tot vier bomen aan wisselende kanten van de straat. en/of vanuit burgerparticipatie geveltuinen en hanging baskets stimuleren.

4.4.5 LAGE ZWALUWE

Lage Zwaluwe ligt bij de uitmonding van de Amer in het Hollands Diep op een verhoging van kalkarme klei, met aan de rand lichte klei en zware zavel. Het is van origine een vissersdorp ontstaan op en langs een Nieuwlandsedijk. Onderaan de dijk werd een parallelleweg aangelegd waar ook werd gebouwd. Zo breidde het dorp zich langs de dijk uit. Pas in de jaren '60 werden haaks op de dijk enkele wegen (o.a. bij de Katholieke en Protestantse kerk) bebouwd. Rond 1980 volgde een relatief grote uitbreiding op het stuk tussen deze twee dwarswegen. Ook werd in de jaren '80 de waterwijk Ameroever gebouwd met een slingerende structuur. De laatste uitbreiding van begin 20^e eeuw ligt aan de noordzijde. Deze wijk is zeer ruim van opzet met luxe woningen, veel water en groen.

Groenstructuur

Door ruimtegebrek is het historische lint langs de Nieuwlandsedijk niet voorzien van structurerend groen. Gevelgroen, kleine voortuintjes en de open zichten op het landschap zijn daarom van grote waarde. Lage Zwaluwe kent als dorp maar twee hoofdstructuren: langs de Oude Weg en langs het Plantsoen en de Groenendijk. In de wijken bevinden zich zowel boomstructuren als plantsoenen. Een aparte groenstructuur heeft de woonwijk de Ameroever. Deze woonwijk heeft een zeer groene en ruime opzet met veel openbaar groenstroken (gras of heesters) langs de wegen en aan de oostzijde bomenrijen die met de weg meebuigen.

Belangrijke punten in het dorp zijn de entree ter hoogte van de kerk aan de zuidzijde van het dorp en het plantsoen met het beeld van de *vergeten boer*.

Groene ambities:

Locatie	Huidige situatie	Groene ambitie
Oude weg	De Oude weg is de belangrijkste ontsluitingsweg van het dorp. Een deel van de weg is aan de zuidkant beplant met een rij eiken die met de reconstructie van de weg niet te handhaven is . Bovendien is deze niet doorgezet voor de rest van de weg.	Bestaande bomen vervangen en aanplant van nieuwe bomen aan de zuidzijde van de weg met eiken zodat een bomenlaan ontstaat die deze hoofdweg begeleid.
Kruisstraat	De Kruisstraat is een woonstraat met aan weerszijden kleine voortuinen en parkeervakken. Het openbaar groen ontbreekt in deze straat.	Bomen aanplanten aan weerszijde van de weg om het brede profiel te versmallen en de straat te vergroenen.
Kruising Oude Weg, Dirk de Botsdijk en Flierstraat	De Noordelijke entree van het dorp is voorzien van een bossage met enkele bomen en wat heesters. Een accent ontbreekt echter.	Nu vrij onsamenhangend en vrij sober ingericht. Met de reconstructie van de Oude weg bloemrijke heesters en vaste planten toevoegen ontstaat een accent.
Dokter Dooremansstraat	Het plantsoen aan de Dokter Dooremansstraat is grotendeels een open grasvlakte. In het zuidelijke deel staat een aantal koninklijke onderscheidingsbomen. In het noordelijke deel is een speeltuin met een onsamenhangend heestervak en enkele bomen	Het open grasveld omzomen met bomen en de speeltuin meer onderdeel laten worden van het geheel door de onderbegroeiing weg te halen. Eventueel ruimte voor andere functies als waterberging, sportvoorzieningen, etc.

4.4.6 WAGENBERG

Wagenberg ligt tussen twee polders: aan de zuidoostkant de Zegge of Binnenpolder en in het noordwesten de Grote Zonzeelse Polder. Op de dijk tussen beide polders lag een weg waarlangs woningen werden gebouwd. Deze concentratie van woningen is het begin van het ontstaan van Wagenberg. Parallel aan deze Dorpsstraat ontstond ook een aantal wegen onderaan de dijk die werden bebouwd. Haaks op de dijk werden in de 19de eeuw twee wegen aangelegd (Kerkstraat en de Wagenstaat) waarlangs later woningen werden gebouwd. Pas vanaf de jaren '60 werden meer straten aangelegd ten zuiden van de Dorpsstraat. Mede door de beperkte uitbreidingen is de historische structuur van het dorp nog goed te herkennen.

Groenstructuur

De belangrijkste groenstructuren van Wagenberg bevinden zich in het landelijk gebied langs de N285 (bomenlaan aan de noordzijde en een haag aan de oostzijde) en de Dorpsstraat. In de wijken zelf zijn de meeste straten voorzien van straatbomen wat zorgt voor een groene uitstraling van het dorp. Centraal in het dorp en naast de voorzieningen ligt het Van den Elsenplein. Hier wordt het gras omzoomd door grote bomen en zijn tevens koninklijke onderscheidingsbomen te vinden. Andere fraaie groene plekken zijn de begraafplaats en het populierenbos aan de zuidzijde.

Groene ambities:

Locatie	Huidige situatie	Groene Ambitie
Dorpsstraat	Langs delen van de relatief smalle Dorpsstraat staan bomen aan één zijde van de rijbaan.	Verbinden begeleidende bomenrijen om de historische as van het dorp te benadrukken.
Kerkstraat	Deze dwarsstraat op de dijk loopt van het centrale parkje het buitengebied in. De weg is op sommige delen beplant met een enkele bomenrij.	De bomenrijen waar mogelijk met elkaar verbinden.

4.4.7 BUURTSCHAPPEN

Naast de zes dorpen heeft de gemeente Drimmelen ook enkele buurtschappen. Het groen in deze buurtschappen is beperkt van omvang. Het is vooral belangrijk dat de beschreven karakteristieke situatie zoveel mogelijk in stand wordt gehouden.

- Oud Drimmelen: fraai lint met oude boerderijen en een karakteristieke bomenrij in gras langs een fietspad dat doorloopt tot in het dorp Drimmelen.
- Blauwe Sluis: bebouwingslint langs de Groenendijk met nauwelijks openbaar groen.
- Helkant: bebouwingslint met oude boerderijen langs een dijk met een laan van zeer grote eiken als kenmerkende groenstructuur en twee karakteristieke wielen.
- Gaete: bebouwingslint langs een Loonsedijk met nauwelijks openbaar groen.
- Steelhoven: bebouwingslint in het kassen gebied met een bomenrij langs de weg.

5. GROENBELEID

Groen is waardevol en heeft veel positieve effecten op onze leefomgeving, maar tegelijkertijd neemt de druk op het groen in de openbare ruimte toe. Allerlei andere, relevante functies zoals doorstroming van verkeer of woningbouw op inbreidingslocaties draagt hieraan bij.

Als gemeente moeten we daarom continue keuzes maken, die niet altijd optimaal zijn voor het groen in de openbare ruimte. In dit groenbeleid geven we daarom de kaders aan voor bescherming, kwaliteitsverbetering en nieuwe ontwikkelingen van groen in de gemeente Drimmelen. Daarnaast zijn uitgangspunten geformuleerd voor aanverwante onderwerpen zoals participatie, integraal groenbeheer en communicatie.

Door ontwikkelingen in de openbare ruimte aan deze kaders/ uitgangspunten te toetsen wordt op een eenduidige wijze gewerkt aan het behouden en uitbreiden van het blauwgroene imago van de gemeente.

5.1 BOOMBELEID

De gemeente Drimmelen noemt zich de *“Blauwgroene gemeente”*. In veel gevallen is dit terecht, maar voor de bomen in de gemeente is nog veel te bereiken. Bomen zijn om allerlei redenen in onze leefomgeving nodig, bijvoorbeeld om grote temperatuurschommelingen (schaduwwerking, windsturing) te voorkomen en als waard-/ drachtplanten voor insecten. Bestaande en gezonde bomen houden we daarom zo lang mogelijk in stand en nieuwe bomen worden zorgvuldig aangeplant.

Het boombeleid van de gemeente Drimmelen is vastgelegd in het Bomenbeleidsplan (2008) en richt zich op een duurzame ontwikkeling van een kwalitatief hoogwaardig bomenbestand. De aard van dit bomenbestand moet aansluiten op zowel de landschappelijke kwaliteiten van de omgeving als op de stedelijke structuur van de kernen. Als rode draad hierbij geldt een omslag van het denken in kwantiteit naar kwaliteit. De gemeente richt zich in haar boombeheer niet primair op het handhaven van zoveel mogelijk bomen, maar veel meer op het creëren van gunstige omstandigheden zodat bomen daadwerkelijk groot uit kunnen groeien en oud kunnen worden. Het effect wat bereikt wordt met een volledig uitgegroeide eik van 100 jaar is vele malen groter dan vijf eiken die niet meer dan 20 jaar oud worden.

Middels burgerparticipatie en via Stichting Wereldboom willen we een aantal bomen die oeroud kunnen worden beschermen. Wereldbomen verbinden mensen en bomen. Het doel is om de groeiplaatsen van deze bomen zó in te richten dat deze onbelemmerd volwassen en daarna oeroud kunnen worden. Via Stichting Wereldboom kan een persoon die fysiek dicht bij de boom in de buurt de belangen van de boom behartigen. Deze persoon ziet er op toe dat alle facetten aanwezig blijven om er voor te zorgen dat de boom oeroud wordt. Tijdens een introductiefestival wordt deze persoon beëdigd en krijgt een erfelijk overdraagbaar document en een gouden hangertje met het silhouet van de boom. Deze persoon houdt eveneens het Wereldboomlogboek bij.

Het boombeleid is onderverdeeld in twee subthema's. In 5.1.1 “Waardevolle bomen” is het huidige kapbeleid geëvalueerd en is omschreven hoe de bescherming van waardevolle bomen wordt verbeterd. Vervolgens zijn in 5.1.2 “Richtlijnen voor beleid en beheer” de uitgangspunten voor nieuwe aanplant, beheer en onderhoud en vervanging aangegeven.

5.1.1 WAARDEVOLLE BOMEN

Bomen zijn waardevolle elementen in onze steeds voller wordende openbare ruimte (klimaat, ecologie, gezondheid e.d.). Bescherming van de bomen is dan ook nodig om op langere termijn een leefbare omgeving te behouden. In het huidige kapbeleid van de gemeente worden alle bomen op dezelfde manier behandeld, waardoor de echt waardevolle bomen niet de aandacht krijgen die ze verdienen. In onderstaande paragrafen is toegelicht welke knelpunten het huidige kapbeleid heeft en hoe de gemeente deze gaat oplossen.

5.1.1.A. EVALUATIE HUIDIGE KAPBELEID

De gemeente Drimmelen hanteert een traditioneel kapvergunningensysteem, waarbij het verplicht is om voor bomen met een stamomtrek vanaf 70 centimeter (op 1,30 meter hoogte) bij kap een omgevingsvergunning (voorheen kapvergunning) aan te vragen. Veel bomen in particuliere tuinen behoren tot deze categorie.

Indien een kapvergunning noodzakelijk is dan wordt een kapaanvraag door de gemeente beoordeeld op onderstaande weigeringsgronden:

- de natuurwaarde van de houtopstand
- de landschappelijke waarde van de houtopstand
- de waarde van de houtopstand voor stads- en dorpschoon
- de beeldbepalende waarde van de houtopstand
- de cultuurhistorische waarde van de houtopstand
- de waarde voor de leefbaarheid van de houtopstand

Het is hierbij aan de beoordelaar om zelf een definitie te formuleren van deze weigeringsgronden. Hierdoor ontstaat subjectiviteit in de beoordeling en kan discussie ontstaan tussen beoordelaar en boomeigenaar.

Jaarlijks wordt 97% van alle omgevingsvergunningen met een kapaanvraag door de gemeente toegekend. Dit betekent dat de gemeente veel tijd besteedt aan het behandelen van aanvragen waarvan de boom uiteindelijk toch gekapt wordt. Deregulering van het kapbeleid is daarom gewenst.

Voorstel voor verbetering kapbeleid:

In het nieuwe kapbeleid moet de nadruk meer liggen op het beschermen van de bomen die echt waardevol zijn. Door gebruik te maken van het “groene kaart model” (VNG) kunnen waardevolle bomen worden aangemerkt en is een objectievere beoordeling van kapaanvragen mogelijk (zie hiervoor 5.1.1.b).

5.1.1.B. WAARDEVOLLE BOMENKAART

Het kapbeleid van de gemeente Drimmelen moet veranderd worden zodat waardevolle bomen beter beschermd worden en de beoordeling van de kapaanvragen vereenvoudigd. Daarom wordt gebruik gemaakt van het principe “Groene kaart model” wat al bij veel gemeentes in Nederland met succes is ingevoerd (o.a. in de gemeentes Geertruidenberg en Breda).

Het “Groene kaart model” gaat uit van het benoemen en aanwijzen van waardevolle bomen op basis van vooraf bepaalde beoordelingscriteria en een inventarisatie (zie bijlage 1). De waardevolle bomen worden weergegeven op de waardevolle bomenkaart, die openbaar wordt gemaakt, bijvoorbeeld op de gemeentelijke website. Voor bomen die op de waardevolle bomenkaart zijn opgenomen geldt een kapverbod, waar alleen bij hoge uitzondering van kan worden afgeweken.

De waardevolle bomenkaart bestaat uit gemeentelijke bomen en bomen van derden. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in boomstructuren, boomvlakken en individuele bomen/boomgroepen. Onderstaand zijn per element de kenmerken beschreven:

Boomelementen	Omschrijving	Toelichting
Boomstructuren*	▪ Boomstructuren van de gemeente of andere overheden/ organisaties. ▪ De locaties zijn aangegeven op de groenstructuurkaarten.	▪ Belangrijk is de instandhouding van het lijnvormige element. ▪ Dunning of (gedeeltelijke) vervanging van bomen om de boomstructuur in stand te houden is toegestaan.
Boomvlakken*	▪ Grotere, aaneengesloten gebieden van bos of groen (in combinatie met bomen), zoals parken, bosrijke woonwijken en bosjes aan de rand van de dorpen. ▪ Meestal in eigendom van gemeente of andere overheden/organisaties. ▪ De locaties zijn aangegeven op de groenstructuurkaarten.	▪ Belangrijk is de instandhouding van het bos of de karakteristieke uitstraling die met de aanwezigheid van bomen wordt verkregen. ▪ Dunning of (gedeeltelijke) vervanging van bomen om deze in stand te houden is toegestaan.
Individuele bomen/ boomgroepen	▪ Solitaire bomen of boomgroepen die geen onderdeel uitmaken van de boomstructuren of boomvlakken. ▪ Zowel in eigendom van gemeente, andere overheden/organisaties als particulieren.	▪ De waarde van deze bomen wordt bepaald door middel van een boomwaarderingssysteem. ▪ Voor kap of uitgebreide snoei moet een vergunning aangevraagd worden.
Houtwallen in het buitengebied	▪ Gemengde beplanting van bomen en bosplantsoen die dienen als (wind)scheiding van percelen of verbindingszone tussen natuurgebieden. ▪ Zowel in eigendom van gemeente, andere overheden/organisaties als particulieren.	▪ De houtwallen worden tijdens een inventarisatie van het buitengebied beoordeeld. ▪ Dunning of afzetten van de houtwallen is toegestaan om de houtwallenstructuur in stand te houden.

** Groot onderhoud of (gedeeltelijke) vervanging van boomstructuren en boomvlakken moet altijd gemeld worden bij de gemeente Drimmelen. Bij grootschalige ontwikkelingen vraagt de gemeente om voor de werkzaamheden aan/nabij deze bomen een instandhoudingsplan (bijvoorbeeld een werkplan of beheerplan) op te stellen. Als het gemeentelijke bomen betreft zal de gemeente zelf deze plannen opstellen.*

5.1.1.C.BEOORDELING KAPAANVRAGEN WAARDEVOLLE BOMEN

Bij de inventarisatie van de waardevolle bomen (individuele bomen en boomgroepen) wordt gebruik gemaakt van objectieve beoordelingscriteria. Deze zorgen ervoor dat een afwijzing van omgevingsvergunning met kapaanvraag goed onderbouwd kan worden afgewezen.

Een omgevingsvergunning voor de kap van bomen die op de waardevolle bomenlijst staan zal alleen bij zwaarwegende argumenten worden afgegeven. De volgende argumenten zijn in beginsel onvoldoende:

- Schade door wortelopdruk;
- Beperkte toetreding van (zon)licht;

- Allergische reacties door stuifmeel;
- Overlast door blad- /vruchtval;
- Ingroei in riolering;
- Vochtproblemen;
- Zaailingen.

Veiligheid, schade en/of vitaliteit

Alleen wanneer een onveilige situatie of schade niet door uitvoering van andere maatregelen kan worden verbeterd kan de gemeente besluiten de omgevingsvergunning voor het kappen van de boom af te geven. Hiervoor is een drietal redenen:

Onderbouwing	Toelichting
Veiligheid	<i>Gevaarlijke situatie:</i> situaties waarbij de veiligheid van omwonenden en passanten in het gedrang komt of kan gaan komen. In deze situaties is het altijd noodzakelijk een bomendeskundige nader onderzoek te laten doen of de onveilige situatie wel door de boom wordt veroorzaakt. Afhankelijk van de uitkomsten uit het onderzoek worden maatregelen getroffen. Allereerst wordt geprobeerd het gevaar op te heffen door uitvoering van extra (onderhoud)maatregelen zoals snoei of verbetering van ondergrondse ruimte. Wanneer geen van de maatregelen een oplossing biedt is kap de laatste optie.
	<i>Calamiteit:</i> situaties die levensbedreigend zijn of waarbij ongevallen kunnen ontstaan, waarbij directe kap noodzakelijk is om de veiligheid van omwonenden en/of passanten te waarborgen. Voorbeelden van een calamiteit zijn blikseminslag of stormschade.
Schade	Wanneer een waardevolle boom ernstige schade aanricht aan bijvoorbeeld gebouwen kan dit in enkele gevallen een reden zijn voor verlening van een kapvergunning. Bij elke kapaanvraag die terug te herleiden is naar een schadegeval dient allereerst te worden onderzocht of de schade daadwerkelijk is veroorzaakt door de waardevolle boom. Voorbeelden van schadegevallen zijn: Ingroei van wortels in funderingen, waardoor scheuren of verzakkingen ontstaan mits dit terug te herleiden is naar de boom. Wanneer maatregelen als wortelsnoei en wortelscherm geen oplossing zijn of wanneer meer schade wordt aangericht aan boom en/of gebouw is het verwijderen van de boom een laatste optie.
Vitaliteit en ziektes	Plantenziekten (zoals de lepziekte, Watermerkziekte bij wilgen of de Kastanjebloedingsziekte) kunnen in enkele gevallen leiden tot afgifte van een kapvergunning. Vooral bij besmettelijke ziekten is het vaak verplicht een aangetaste boom te verwijderen om verdere besmetting te voorkomen. Bij elke kapaanvraag die te herleiden is naar een plantenziekte is het noodzakelijk dat een bomendeskundige vaststelt of er sprake is van een ziekte die het noodzakelijk maakt een kapvergunning te verlenen.

Economische of planologische redenen

Ook redenen van economische of planologische aard zijn in beginsel onvoldoende om een kapvergunning te verlenen. Als gemeente willen we onze waardevolle bomen graag zo goed mogelijk beschermen en in stand houden. Daarom wordt bij ruimtelijke ontwikkelingen in de eerste plaats gezocht naar een inpassingsmogelijkheid van de boom in het nieuwe plan. Mocht na onderzoek blijken dat inpassing niet mogelijk is, dan wordt verplaatsing overwogen. Alleen wanneer beide opties niet mogelijk blijken (na onafhankelijk onderzoek) wordt een kapvergunning afgegeven, waarbij direct ook een herplantplicht wordt opgelegd. Zie voor deze afweging ook het processchema in paragraaf 5.1.2.C

5.1.1.D.HERPLANT/ INSTANDHOUDINGSPLICHT

Een omgevingsvergunning voor een kapaanvraag zal niet zo vaak meer verleend worden. Als het voorkomt gaat het in alle gevallen om waardevolle bomen. Een herplantverplichting wordt daarom standaard opgelegd bij het afgeven van een kapvergunning. De wijze waarop de herplantplicht wordt uitgevoerd wordt in overleg met de aanvrager bepaald door de desbetreffende medewerker van de gemeente. Hij/zij bepaalt aan de hand van het voorgeschreven beleid de soortkeuze, locatie en maat van de terug te planten bomen en zorgt er daarbij voor dat de nieuwe aanplant past binnen de gemeentelijke (groen)visie. Hierbij wordt een herplantplicht opgelegd van bomen met een minimale maat van 18-20 centimeter (stamomtrek).

Financiële herplant

Als er géén mogelijkheden zijn tot herplant wordt een financiële herplant opgelegd. De hoogte van de financiële herplant is gebaseerd op de economische waarde van de gekapte boom. Deze waarde wordt berekend door middel van de rekenmethode NVTB (Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen). Zie ook de toelichting onder het kopje Sancties bij illegale kap.

Het herplant bedrag wordt gestort in een apart groen/bomenfonds van de gemeente. Dit fonds wordt ingezet voor aanplant van extra groen naast de reguliere groenontwikkelingen.

Bescherming van aangeplante bomen

Bomen die in het kader van een herplantverplichting zijn aangeplant zijn ter vervanging van en worden dan ook vergunningplichtig en komen op de waardevolle bomenkaart. Deze bomen hoeven niet te voldoen aan de minimale score.

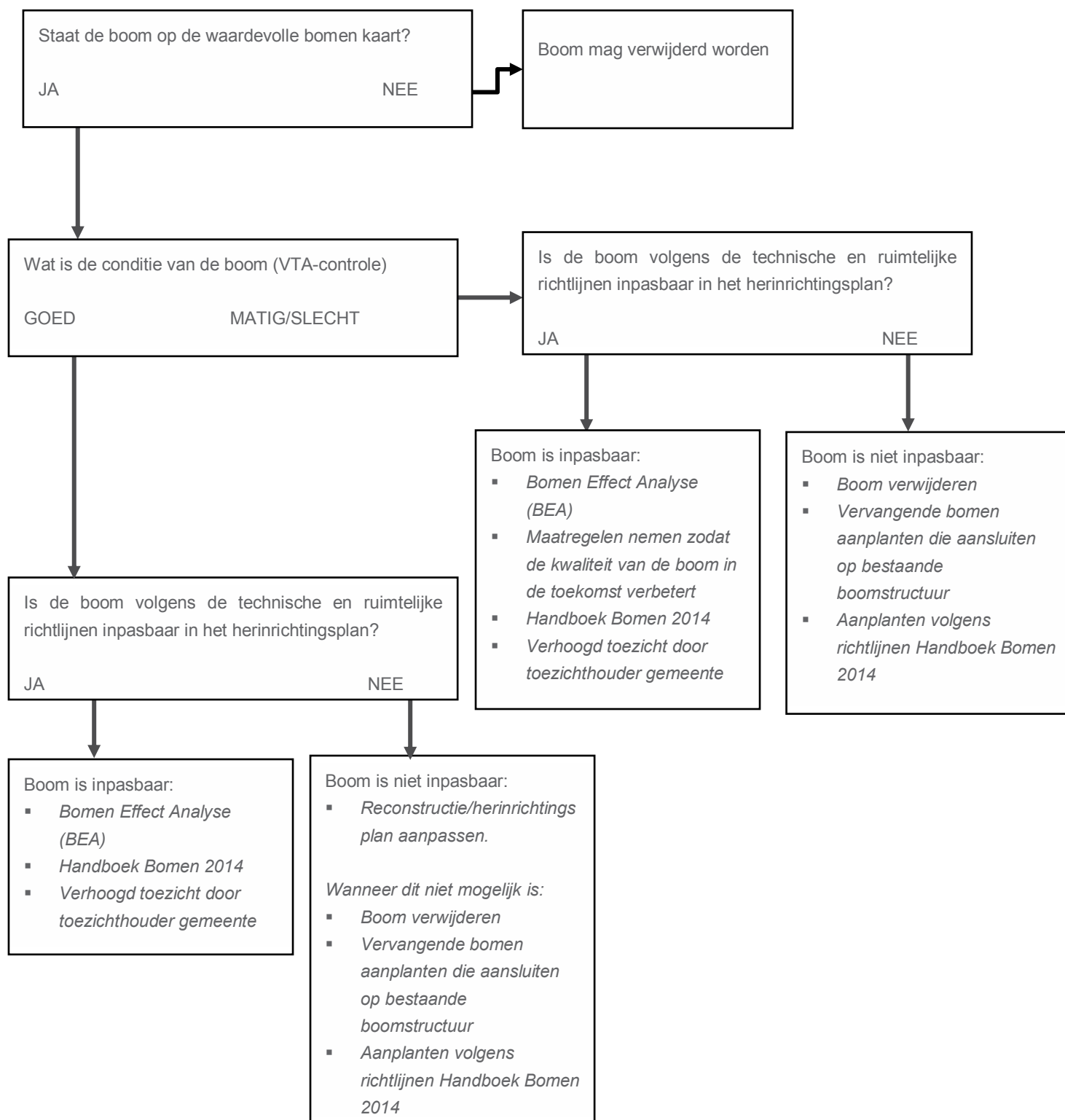
Bomen aangeplant in een boomstructuur zijn automatisch onderdeel van de vastgestelde boomstructuurkaart en worden hiermee beschermd tegen kap.

Individuele bomen opgenomen worden op de waardevolle bomenlijst. De jonge bomen score daarbij extra punten op het criteria "*cultuurhistorische/maatschappelijke betekenis*" omdat ze met een bijzondere reden zijn aangeplant. Dit compenseert de lage score van deze bomen op bijvoorbeeld stamdiameter en ruimtelijke betekenis (zie ook bijlage 1).

Sancties bij illegale kap

Het kappen of zwaar beschadigen van een waardevolle boom zonder omgevingsvergunning is illegale kap. Hierbij wordt een boete opgelegd (APV). De hoogte van de boete is gebaseerd op de economische waarde van de gekapte boom. Deze waarde wordt berekend door middel van de rekenmethode NVTB* (Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen). Deze rekenmethode is bedoeld voor het berekenen van de geldelijke waarde van bomen in een tuin, op een erf, in een park, in de straat of in een laan. De hoogte van de boomwaarde wordt berekend uit de kosten die gemaakt moeten worden om de betrokken boom op dezelfde locatie te vervangen (kosten die gepaard gaan met de heroprichting). Het boetebedrag wordt gestort in een apart groen/bomenfonds van de gemeente. Dit fonds wordt ingezet voor aanplant van extra groen naast de reguliere groenontwikkelingen.

**Bij grote c.q. oudere bomen zal de geldelijke waarde bestaan uit de kosten van het (her)planten van een boom, plus de kosten van beheer en onderhoud tot de betreffende boom op gelijkwaardige wijze de functie vervult van de oude boom. (bron: NVTB).*

Processchema: Afweging vervanging of behoud van (waardevolle) bomen

5.1.2 BELEID- EN BEHEERRICHTLIJNEN VOOR BOMEN

5.1.2.A. RICHTLIJNEN BIJ AANPLANT

Bomen hebben de tijd nodig om uit te groeien tot de volwassen bomen zoals ze vaak in plannen worden gevisualiseerd. In de aanlegfase worden bomen (meestal) als jonge bomen aangeplant. Om de bomen te laten ontwikkelen tot volwassen bomen zijn goede boven- en ondergrondse groeiomstandigheden, voldoende voedingsstoffen en snoeionderhoud nodig.

Om ervoor te zorgen dat bomen zo optimaal mogelijk worden aangeplant maakt de gemeente gebruik van aanplanrichtlijnen. Deze zijn opgenomen in het “*Handboek Bomen 2014*” van het Norminstituut Bomen. Bij nieuwe ontwikkeling worden deze richtlijnen als uitgangspunt gehanteerd.

Handboek Bomen is een belangrijke standaard voor adviseurs, ontwerpers, bestekschrijvers, opdrachtgevers, (civiele) aannemers en (bomen)beheerders. Met behulp van de in het Handboek Bomen opgenomen kwaliteitseisen en richtlijnen wordt de kwaliteitszorg voor bomen op een professionele wijze gewaarborgd. Ook richting de projectontwikkelaars

5.1.2.B. BOOMONDERHOUD

De gemeente is als boomeigenaar/beheerder volgens de wet verantwoordelijk voor haar bomenbestand. Dit houdt in dat de gemeente goed onderhoud dient te plegen aan het bomenbestand en moet aantonen dat het bomenbestand in goede staat verkeerd. In de praktijk wordt daarvoor onderscheidt gemaakt in (zie bijlage 2 voor een toelichting hierop):

- **Boombeheer:** De boomeigenaar moet zijn bomen structureel, professioneel en met regelmaat onderhouden, zodat de kans op ongevallen (naar alle redelijkheid) kan worden verkleind;
- **Boomcontrole:** Naast de uitvoering van het boombeheer moeten bomen regelmatig geïnspecteerd worden op hun veiligheid;
- **Registratie:** Als laatste is het voor de boomeigenaar niet alleen van belang dat hij zorgvuldig onderhoud pleegt en zijn bomen controleert op veiligheid, maar dat hij ook een goede schriftelijke of digitale registratie heeft waaruit blijkt dat hij aan zijn zorgplicht heeft voldaan.

5.1.2.C. VERVANGINGEN EN RENOVATIES

In de afgelopen jaren zijn veel bomen met slechte groeiomstandigheden weggehaald of vervangen voor nieuwe bomen met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het vervangen/reoveren van complete boomstructuren zal dan ook in de komende jaren maar beperkt meer voorkomen.

Vervanging of behoud bij reconstructie:

Het vervangen van (gedeeltes van) een boomstructuur zal vooral nog plaatsvinden wanneer een volledige reconstructie van een straat wordt uitgevoerd. Per situatie zal dan afgewogen worden of de bomen behouden worden of dat nieuwe bomen aangeplant worden. Wanneer het een boomstructuur uit het groenstructuurplan betreft is behoud altijd wenselijk. Binnen de reconstructie moeten dan ook maatregelen worden opgenomen voor het verbeteren van de groeiomstandigheden van de boom. Daarnaast wordt bij het behoud van de bomen bij ontwikkelingen gewerkt volgens de specifieke richtlijnen voor werken rondom bomen uit het “*Handboek Bomen 2014*” van het Norminstituut Bomen. Het schema op de pagina hiernaast wordt gehanteerd bij de afweging van het vervangen of behouden van de bomen:

Vervanging bij gevaarzetting:

Bomen hebben niet het eeuwige leven. Als bomen een gevaar opleveren voor de omgeving, moet de boom verwijderd worden. Gevaarzetting kan ontstaan wanneer een boom:

- verouderd en (geleidelijk) afsterft;
- is aangetast door ziektes en plagen die de gezondheid van de boom aantasten;
- is beschadigd, bijvoorbeeld door een ongeval of blikseminslag.

Zodra een boom gevaar oplevert wordt deze verwijderd. Op de plek van de boom wordt een nieuwe boom geplant. Is het niet mogelijk op deze locatie een nieuwe boom te planten, dan wordt elders in het dorp een locatie gezocht voor herplant.

Aanbevelingen 5.1 boombeleid

- Implementatie waardevolle bomenkaart (incl. inventarisatie bomen)
- Aanpassing APV in verband met nieuwe werkwijze kapbeleid en sancties bij illegale kap
- Blijven werken volgens het “Handboek Bomen 2014” van het Norminstituut Bomen

5.2 INTEGRAAL GROENBEHEER EN ONDERHOUDSCONTRACTEN

Als eigenaar van de openbare ruimte is de gemeente Drimmelen verantwoordelijk voor het onderhouden en gebruiksvriendelijk inrichten van de openbare ruimte. Onderhoudswerkzaamheden (maaïen gazons, onderhoud plantsoenen, boomonderhoud e.d.) worden nu nog op verschillende manieren bij groenaannemers en sociale werkvoorziening uitgezet. In de toekomst wil de gemeente graag naar een integrale aanpak van het onderhoud zodat de tevredenheid van onze inwoners over de buitenruimte een grotere rol gaat spelen. Onderstaand is toegelicht welke onderhoudswerkzaamheden het betreft en hoe de gemeente de tevredenheid van de inwoners bepalend laat zijn bij de uitvoering van het onderhoud.

5.2.1 HUIDIGE WERKWIJZE GROENONDERHOUD

In de onderhoudscontracten voor het reguliere groenonderhoud (onderhoud plantsoenen, onkruidbeheersing op verharding en gazons maaïen) is vastgelegd wat het resultaat moet zijn van het uitgevoerde werk. De gemeente Drimmelen heeft ervoor gekozen de gehele openbare ruimte op kwaliteitsniveau B te onderhouden (beeldkwaliteitsnormen CROW). Kwaliteitsniveau B staat voor een basis niveau, waarbij overal een acceptabel verzorgingsbeeld aanwezig is en voldoende onderhoud plaats vindt om een gemiddelde levensduur van beplanting te behouden. Zie voor een beschrijving van de verschillende beheergroepen en bijbehorend onderhoud en kwaliteitsniveaus ook de gemeentelijke website http://www.drimmelen.nl/wonen/openbare-ruimte/3275/item/groenbeheer_1969.html

In het contract (beeld/frequentiebestek) is daarom voor het verzorgend onderhoud (onkruidbestrijding plantsoenen en verharding, zwerfafval ruimen e.d.) een beeldkwaliteit aangegeven. De technische werkzaamheden (snoeien, kanten steken en hagen knippen) zijn op frequentie aangegeven. Het is vervolgens aan de uitvoerende partij om te bepalen welke maatregelen nodig zijn om de gewenste beeldkwaliteit voor het verzorgend onderhoud te bereiken.

Naast het werken met een beeld/frequentiebestek heeft de gemeente voor het onderhoud aan bomen en het (ecologisch) maaïen van bermen en sloten aparte contracten waarin alleen werkzaamheden op frequentie zijn opgenomen.

Type onderhoud:	Uitvoerende partij:	Contractvorm:
Reguliere groenonderhoud van de plantsoenen en onkruidbeheersing op verharding	- Wava!/GO - Groenaannemer	Beeld/frequentiebestek
Boomonderhoud	Groenaannemer	Frequentiebestek
Maaïen van bermen en bermsloten	Groenaannemer	Frequentiebestek

5.2.2 AMBITIE GROENONDERHOUD

De gemeente wil dat het onderhoud in de toekomst beter aansluit bij de wensen van inwoners en gebruikers op een specifieke locatie. Met de huidige contractvormen en verdeling van werkzaamheden is dat nu niet mogelijk. Daarom wordt in toekomstige onderhoudscontracten uitgegaan van een integrale aanpak waarbij één partij verantwoordelijk is voor al het (groen)onderhoud in een gebied. Vervolgens zal deze niet worden beoordeeld op hoe hij zijn werkzaamheden uitvoert, maar of de werkzaamheden bijdragen aan het vergroten van de tevredenheid onder de inwoners.

Voor de nieuwe onderhoudscontracten gelden daarom de volgende uitgangspunten:

- Onderhoudswerkzaamheden beter op elkaar afstemmen door groenonderhoud integraal in het onderhoudscontract aan te besteden.
- De onderhoudskwaliteit hoeft niet overal hetzelfde te zijn. Deze kan bepaald worden door bijvoorbeeld de wensen van inwoners of gebruiksfuncties. In het nieuwe onderhoudscontract de invloed van inwoners/gebruikers laten meewegen bij het bepalen van het benodigde onderhoud. (zie ook paragraaf 5.2.3)
- Het onderhoud van de bermen en bermsloten wordt vanaf 2017 samen met het waterschap en andere gemeentes in de regio, in één onderhoudscontract aanbesteed.

5.2.3 TEVREDENHEID INWONERS BEPALEND IN ONDERHOUDSCONTRACT

De inwoners en bezoekers van Drimmelen zijn de belangrijkste klanten van de gemeente. Net als in het bedrijfsleven is het ook voor de gemeente Drimmelen belangrijk dat haar klanten tevreden zijn over de dienstverlening die wordt geleverd. De inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte is een onderwerp waar veel mensen een mening over hebben en ook graag over meedenken of aan mee helpen. De gemeente wil dit graag mogelijk maken binnen een onderhoudscontract.

Quote: “Het is niet nodig om als gemeente tot op detailniveau (vakniveau) alles te bepalen. Inwoners/gebruikers kunnen heel goed zelf aangeven waar zij behoefte aan hebben”

Daarom wordt in het nieuwe onderhoudscontract niet meer exact voorgeschreven hoe de uitvoerende partij het werk moet uitvoeren of welke kwaliteit bereikt moet worden, maar wordt aangegeven wat het effect moet zijn van de werkzaamheden. Ook hoeft de onderhoudskwaliteit niet overal hetzelfde te zijn. In dit geval het gelijk blijven/verhogen van de tevredenheid van de inwoners. Deze tevredenheid is vervolgens bepalend voor het verlengen of ontbinden van het onderhoudscontract.

Op 1 april 2018 verloopt het huidige onderhoudscontract, wat betekent dat in de komende 1,5 jaar het nieuwe onderhoudscontract wordt ontwikkeld. Voor verschillende onderdelen van het contract is nadere afstemming binnen de gemeentelijke organisatie nodig. Na vaststelling van dit beleidsplan wordt dit verder uitgewerkt.

Met de huidige onderhoudscontracten ligt de taak van toezichthouden en directievoering vooral bij de gemeente. Een medewerker groenbeheer (toezichthouder) is een groot deel van zijn tijd bezig met de onderlinge afstemming tussen aannemers en het controleren van de uitgevoerde werkzaamheden.

Wanneer de gemeente over gaat op een burgertevredenheidscontract zal de aannemer de gemeente juist gaan ontzorgen en taken over nemen. Het is daarom belangrijk dat de medewerkers van de gemeente een opleiding/cursus volgen en begeleid worden bij het werken met deze nieuwe contractvorm.

5.2.4 CHEMIEVRIJ BEHEER VAN DE OPENBARE RUIMTE

In Drimmelen willen we de openbare ruimte op een duurzame manier onderhouden. Daarom gebruiken we zoveel mogelijk chemievrije methoden voor het bestrijden van onkruid:

- Onkruidbestrijding in beplanting vindt plaats door middel van schoffelen. Extreme onkruidgroei of een explosie van onkruiden wordt bestreden met toegestane biologische middelen.
- Onkruidbestrijding op verharding wordt mechanisch uitgevoerd door middel van borstelen. Hierbij vindt afstemming plaats met het veegbeheer. De combinatie van vegen en borstelen zorgt ervoor dat de voedingsbodem wordt weggeveegd zodat het moeilijker wordt voor het onkruid om zich tussen de verharding te handhaven. Uiteindelijk sterft het onkruid af en wordt het plantaardig materiaal bij het vegen afgevoerd. In

het nieuwe onderhoudsbestek wordt de wijze waarop chemievrij onkruidbeheer wordt uitgevoerd overgelaten aan de aannemer.

- Bestrijding ziektes en plagen vindt indien noodzakelijk bestrijding plaats met natuurlijke of biologische bestrijdingsmiddelen, zoals voor de bestrijding van de eikenprocessierups. Alleen bij grote gevaren voor de volksgezondheid maakt de gemeente gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.

5.2.5 BEHEER VOLGENS DE GEDRAGSCODES IN DE FLORA- EN FAUNAWET*

Het openbaar groen is belangrijk voor de flora en fauna in en rondom Drimmelen. Het biedt leef- en of foerageergebieden voor allerlei wilde planten, (kleine) zoogdieren, vogels en insecten. Bij het onderhoud van de openbare ruimte moet hier nadrukkelijk rekening mee worden gehouden.

Bij de uitvoering van het groenonderhoud maken we daarom gebruik van de vastgestelde gedragscodes (Beheer groenvoorzieningen en Ruimtelijke ontwikkelingen). De gedragscodes maken het mogelijk regulier onderhoud uit te voeren zonder dat daarvoor aparte ontheffingen van de Flora- en faunawet nodig zijn. De gedragscodes schrijven voor hoe gewerkt moet worden zonder dat planten/dieren hiervan overlast ervaren of gevaar op lopen.

Medewerkers van de eigen dienst zijn opgeleid om volgens deze gedragscodes te werken. Bij uitbesteding van werkzaamheden wordt het werken volgens de gedragscodes als uitgangspunt voor de aannemer voorgeschreven.

** De Flora- en faunawet wordt medio 2016 vervangen door de Nieuwe Natuurwet. De gedragscodes waar nu in de Flora- en faunawet naar wordt verwezen zullen aangepast worden aan de nieuwe wetgeving. Het principe van werken met gedragscodes om vrijstelling te krijgen bij de uitvoering van bepaalde werkzaamheden blijft waarschijnlijk gelijk.*

5.2.6 INZET VAN PARTICIPATIEWETMEDEWERKERS BIJ WERKZAAMHEDEN

Elke Nederlandse gemeente heeft vanuit de Participatiewet de verplichting zich in te zetten voor mensen met een arbeidsbeperking. In de wet is de afspraak gemaakt (sociaal akkoord) dat 100.000 banen worden gecreëerd voor deze doelgroep. Ook de gemeente Drimmelen moet hieraan haar steentje bijdragen. Op dit moment gebeurt dat door de inzet van SW-medewerkers (Wava!/GO) voor het groenonderhoud in de dorpen Made en Drimmelen.

Met de veranderingen in de contracten (paragraaf 5.2.1 en 5.2.2) betekent dit ook dat de gemeente Drimmelen deze mensen op een andere manier moet gaan inzetten. Hiervoor is binnen de gemeentelijke organisatie en met het SW-bedrijf nader overleg nodig.

Aanbevelingen 5.2. integraal groenbeheer en onderhoudscontracten

- Ontwikkeling nieuw onderhoudscontract wat niet meer gericht is op beeldkwaliteit of frequentie maar juist het effect van de onderhoudswerkzaamheden op de burgers tevredenheid.
- Opleiding en begeleiding van medewerkers t.b.v. burgers tevredenheidscontract
- Aanpassing werkwijze naar aanleiding van toekomstige wetswijziging Flora- en faunawet.
- Interne afstemming over inzet Wava!/GO in nieuwe onderhoudscontract

5.3 BIODIVERSITEIT EN DUURZAAMHEID

Duurzaamheid is een containerbegrip wat overal bij de inrichting en het beheer terug komt. Biodiversiteit is hiervan een onderdeel. In dit beleidsthema ligt de nadruk op het vergroten van de ecologie en daarmee de biodiversiteit in de gemeente. Andere onderdelen van duurzaamheid komen daarna aan bod.

Als we het hebben over biodiversiteit, dan bedoelen we hiermee de soortenrijkdom van planten en dieren. Door toenemende gebruiksdruk, verminderde financiële middelen en het gebruik van bestrijdingsmiddelen is de diversiteit aan soorten in de afgelopen decennia aanzienlijk teruggelopen. Met als gevolg dat allerlei negatieve effecten ontstaan zoals veranderingen in het klimaat en uitbraken van ziektes en plagen.

Het openbaar groen is bij uitstek geschikt om een bijdrage te leveren in het stabiliseren en verbeteren van de biodiversiteit in de gemeente Drimmelen. Het maken van bewuste en duurzame keuzes bij aanleg en onderhoud van het groen is hierin een eerste stap. Daarnaast heeft de gemeente een aantal doelstellingen geformuleerd waar zij samen met de inwoners aan wil werken.

5.3.1 BELEEFBAARHEID VAN “VRIENDELIJKE” NATUUR IN DE DORPEN VERGROTEN

In de woonomgeving hebben we te maken met veel verschillende belangen en meningen. Het is daarom belangrijk dat de openbare ruimte dicht bij huis voor iedereen beleefbaar is, een divers beeld geeft en laat zien hoe iedereen op kleine schaal kan bijdragen aan biodiversiteit. Als gemeente geven we het goede voorbeeld door de inrichting van het groen af te stemmen op aantrekkelijke plantensoorten en kleine zoogdieren, vlinders en amfibieën. We kiezen er bewust voor om ons in de woonwijken te richten op de meer algemeen voorkomende soorten, die iedereen aanspreken, (bijna) geen overlast geven en geen uitzonderlijke eisen stellen aan hun leefomgeving.

Bij de keuze van beplanting gaat de voorkeur uit naar inheemse soorten, met verschillende bloeitijden/bloeiwijze, vruchten/zaden en bladkleur. Daarnaast zal meer gebruik gemaakt worden van onderbeplanting en vaste planten voor het maken van een geleidelijke overgang van gazon naar heestervakken. In het onderhoud wordt rekening gehouden met aanwezige fauna door gefaseerd te maaien/ snoeien en waar mogelijk takhout opnieuw te gebruiken als houtrillen.

Klimaatadaptatie bebouwd gebied

Kansen liggen er op het gebied van luchtkwaliteit en waterberging. Groenblauwe netwerken maken de openbare ruimte duurzaam, veerkrachtig en klimaatbestendig. Binnen het groenbeleid kan worden gedacht aan het inrichten van retenties, of bij het bepalen van soorten te kiezen voor droogte minnende soorten. Deze soorten behoeven bijvoorbeeld minder vaak bewaterd te worden. Nieuwe financieringsvormen kunnen gevonden worden als aangesloten kan worden bij een grondexploitatie of bij het realiseren van een wateropgave vanuit riolering en/of waterschap.

Planten leggen fijnstof vast en kunnen stikstofoxiden binden. Dit gaat soms om grote goedklinkende hoeveelheden. Een volwassen stadsboom kan bijvoorbeeld jaarlijks bijna 1,5 kilo fijnstof binden. Het effect op de concentratie fijnstof in de lucht van een sterk verontreinigde omgeving is echter gering. Stedelijke groenstructuren kunnen wel bijdragen aan de menging van de verontreinigde lucht met schonere lucht. Dit effect kan een bijdrage leveren aan de plaatselijke verlaging van de vuilconcentratie in de lucht. Wanneer echter de stedelijke groenstructuren te dicht op de bronnen (wegen) staan kan er een averechts effect optreden. Er ontstaan dan groene tunnels. Menging met schone lucht wordt dan juist verhinderd en de lokale concentraties verontreinigingen zullen juist groter worden.

Groene oppervlakken warmen minder op dan steenachtige oppervlakken. Zo wordt bijvoorbeeld een bitumen dak op hete 's zomerse dagen meer dan 70° Celsius warm terwijl een groen dak niet warmer wordt dan 40 ° Celsius.

Groene gevels zorgen ervoor dat de gevel erachter niet opwarmt. Groengebieden worden minder warm dan steenachtige oppervlakken. Bomen geven schaduw en koelen zo de omgeving. Daarnaast verdampt groen water waardoor het als een koelmachine werkt. (Bron website <http://www.ruimtelijkeadaptatie.nl/>)

5.3.2 ECOLOGIE EN NATUUR IN DE DORPSRANDEN EN GROTE GROENSTRUCTUREN VERSTERKEN

In de grotere groenstructuren en aan de rand van de dorpen is ecologisch gezien meer mogelijk. Deze groengebieden zijn groter van omvang, vormen doorgaande structuren of sluiten aan op het groen in het buitengebied. Bij de inrichting en het beheer van deze grote groengebieden houdt de gemeente daarom rekening met ecologie en biodiversiteit. Voorbeelden hiervan zijn het gebruik van inheemse soorten, het ontwikkelen van bloemrijke en kruidenrijke bermen/grasvelden op locaties waar de gazons geen duidelijke functie hebben of de toepassing van glooiende oevers langs watergangen en vijvers. In deze gebieden liggen mogelijkheden om groen aan te passen voor de doel/ambassadeursoort(en) van de gemeente Drimmelen: het oranjetipje, bijen en andere bestuivende insecten.

5.3.3 KANSEN VOOR ORANJETIPJE EN BESTUIVENDE INSECTEN BENUTTEN

In 2009 heeft de gemeente Drimmelen de Countdown 2010 ondertekend, een initiatief van de Europese Unie om de teruggang in biodiversiteit in de wereld terug te dringen. In het kader van deze actie heeft de gemeente Drimmelen het oranjetipje als ambassadeursoort voor de gemeente aangewezen. Met als doel het oranjetipje meer onder de aandacht te brengen in de gemeente en daarmee ook de noodzaak van biodiversiteit. In de afgelopen jaren is het oranjetipje op steeds meer locaties in de gemeente gezien (Bron: Waarneming.nl), maar nog niet alle kansen hiervoor zijn optimaal benut. Daarom worden maatregelen genomen om de verspreiding binnen de gemeente te verbeteren.

Soorten	Habitat	Waardplanten	Verbeteringen
Oranjetipje	Beschutte plaatsen in vochtige hooilanden en zonnige ruigten in bosranden waar de waardplant groeit.	Pinksterbloem en look-zonder-look; soms ook andere kruisbloemigen.	▪ Dorpsranden, bosjes geschikt maken; ▪ Wegen met boomstructuur in het buitengebied als verbinding tussen verschillende gebieden waar oranjetipje aangetroffen/ gewenst is.

Naast het oranjetipje wil de gemeente met de inrichting en het onderhoud van het groen ook bijdragen aan het verbeteren van de leefomgeving voor bijen en andere bestuivende insecten. Het wordt voor bijen (en ook andere insecten) steeds moeilijker om aan voedsel te komen. Dat, in combinatie met het gebruik van bepaalde bestrijdingsmiddelen zorgt ervoor dat de bijenvolken met uitsterven bedreigd worden. Veel organisaties maken zich daarom sterk om de leefomstandigheden van bijen te verbeteren. In de gemeente Drimmelen dragen we hieraan bij door:

Soorten	Habitat	Waardplanten	Verbeteringen
Bijen en andere bestuivende insecten.	Vrijwel overal waar zich bloeiende planten bevinden.	Vrijwel alle nectar- en stuifmeelplanten bij voorkeur vlinderbloemige, klokjes en korenbloemen	▪ Brede bermen/ dijken voorzien van bloemrijke kruiden/grasmengsels; ▪ Toepassen bloeiende heesters/bomen waarbij gelet wordt op spreiding in bloeiperiode.

5.3.4 DUURZAAMHEID

Duurzaam inkopen

Duurzaam inkopen betekent dat bij alle fasen van een inkoopproces rekening gehouden wordt met sociale- en milieu aspecten. Vanuit de rijksoverheid zijn duidelijke doelen opgesteld om te komen tot het duurzaam inkopen van groenvoorzieningen. Uit naam van alle Nederlandse gemeentes heeft de VNG een convenant ondertekend met als eis dat minimaal 75% van de inkopen duurzaam moet zijn.

Dat geldt dus ook voor de inkoop van alles wat met de groenvoorzieningen te maken heeft, zowel het ontwerp, de aanleg als het onderhoud van het groen. In de gemeente Drimmelen wordt bij aankoop van plantmateriaal nog niet altijd rekening gehouden met de “Criteria voor duurzaam inkopen van groenvoorzieningen” (PIANOO). Bij nieuwe contracten en opdrachten die worden uitbesteed zal dit wel steeds vaker worden toegepast.

In de praktijk betekend duurzaam inkopen:

- Lange termijnvisie: Vooruit denken bij aanplant. Door de juiste inrichting te kiezen en groeiplaatsverbetering toe te passen wordt op lange termijn bespaard op onderhoudskosten.
- Hergebruik materialen: Zoveel mogelijk materialen in het gebied hergebruiken om zo de afvalstoffenstroom te beperken.
- Beperken milieubelasting: CO₂ neutraal materieel, zoveel mogelijk EKO-keur plantmateriaal, geen chemische bestrijdingsmiddelen en beperking rijbewegingen (dus zoveel mogelijk lokale materialen/inhuur).
- Inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, evt. in combinatie met een marktpartij om opleiding en ontwikkeling te vergroten.

Hergebruik vrijgekomen materialen

Bij het onderhoud van het openbaar groen komt groenafval vrij, zoals maaisel van bermen, snoeihout en houtsnippers. De organische stof in dit afval is een waardevolle energiebron, die gebruikt kan worden als nieuwe grondstof en voor de regionale energievoorziening.

Groenafval dat niet op de locatie wordt hergebruikt, wordt afgevoerd naar een erkende verwerkingsinstallatie in de regio. Daar wordt het groenafval bij voorkeur vergist, wat biogas oplevert. Is vergisting niet mogelijk dan wordt het groenafval gecomposteerd.

Het hergebruiken van snoeihout en houtsnippers als houtrillen of organische bemesting is alleen wenselijk op locaties waar dit geen overlast geeft of aanstootgevend is (leidt tot dumpingen).

Hergebruik berm- en slootafval

Gras en ander maaisel uit sloten en bermen behoort tot ons natuurlijk kapitaal. Op dit moment wordt dat onvoldoende benut. Het wordt verwerkt tot compost en behandeld als afvalstroom. In de gemeente Drimmelen beheren we circa 126 hectare berm en circa 92 kilometer aan bermsloten.

Op dit moment wordt een technasiumopdracht door studenten van het Markland college uitgevoerd. Zij onderzoeken welke innovatieve mogelijkheden er zijn om het maaisel uit sloten en bermen op een duurzame en kostenbesparende manier te verwerken en hergebruiken. Gevraagd is om op een frisse manier naar de afvalstroom te kijken en daarmee te komen tot meer rendement voor mens, aarde en geld. Zij bekijken daarbij ook of berm- en slootafval in eigen gebied verwerkt kan worden (bijvoorbeeld Bokashi “goed gefermenteerd organisch materiaal” zoals in de gemeente Rucphen).

Bomen en zonne-energie

Inwoners en bedrijven maken steeds vaker de keuze om met zonnepanelen hun eigen energie op te wekken. De gemeente Drimmelen ziet dit als een positieve ontwikkeling die bijdraagt aan duurzaamheid van de samenleving.

De aanwezigheid van (gemeentelijke) bomen kan echter het rendement van de zonnepanelen verkleinen, doordat zonlicht wordt tegengehouden.

Zo nu en dan krijgt de gemeente de vraag om bomen rigoureus te snoeien of helemaal weg te halen voor de zonnepanelen. Door de toename in het gebruik van zonnepanelen zal de vraag om bomen te verwijderen de komende jaren naar verwachting toenemen. Voor deze nieuwe ontwikkeling heeft de gemeente nog geen beleid opgesteld. Daarom wordt nu meestal niet op het verzoek ingegaan omdat de gemeente het behoud van de bomen als algemeen belang ziet en het verzoek een privaat belang betreft.

Bij toekomstige verzoeken wil de gemeente graag eenduidig antwoord kunnen geven. Daarom zijn hieronder uitgangspunten opgenomen die gehanteerd worden bij vragen over bomen in relatie tot zonnepanelen. Daarbij wordt zowel gekeken naar bestaande woonsituaties als nieuwbouwlocaties.

Bestaande woonsituaties:

- De gemeente verwijdert of snoeit in bestaande situaties geen bomen ten bate van zonnepanelen.
- Bij herinrichting van de openbare ruimte worden bomen zoveel mogelijk behouden. Is het niet mogelijk de bomen te behouden, dan geldt een herplantplicht. Het in stand houden of versterken van de hoofd- of nevenstructuur heeft dan de eerste prioriteit. Vervolgens wordt gekeken waar overige bomen zo gunstig mogelijk herplant kunnen worden, waarbij de plaatsing ten opzichte van daken die geschikt zijn voor zonnepanelen een belangrijk afwegingskader is.

Nieuwbouwlocaties:

- Nieuwe inrichting is gericht op optimale omstandigheden voor zonnepanelen. Op de tekentafel wordt al rekening gehouden met de situering van woningen en bomen voor de toepassing van zonnepanelen.

Aanbevelingen 5.3 biodiversiteit en duurzaamheid

- Toepassen van meer diversiteit aan beplantingssoorten en bloeiperiodes om de fauna (bijvoorbeeld insecten, kleine zoogdieren en vogels) te stimuleren
- De inrichting en het beheer van de randzones tussen kernen en buitengebied aanpassen zodat deze gebieden beter geschikt zijn voor het oranjetipje en bestuivende insecten zoals bijen.

5.4 BERMEN EN BERMSLOTEN

In het buitengebied van de gemeente Drimmelen wordt een deel van de bermen en bermsloten beheerd met een ecologische doelstelling, namelijk het streven naar een gevarieerde en kruidenrijke berm. Dit wordt bereikt door middel van ecologisch maaibeheer, waarbij de bermen twee keer per jaar gemaaid worden en het maaisel enkele dagen blijft liggen om de zaadverspreiding mogelijk te maken. Vervolgens wordt het maaisel afgevoerd om de nutriënten aan de berm te onttrekken (verschraling). Door het verschralen van de berm ontstaan kansen voor andere plantensoorten om zich te ontwikkelen in de berm.

De uitgangspunten voor het maaibeheer van zowel de ecologische bermen als de overige bermen zijn vastgelegd in het beleidsplan “*Bermen en bermsloten 2011-2020*”. Bij het opstellen van dit groenbeleidsplan heeft een tussentijdse evaluatie plaatsgevonden van dit beleidsplan, met name gericht op het ecologisch bermbeheer. De uitkomsten hiervan zijn als aanvulling op het bestaande bermen en bermsloten beleid hieronder toegelicht.

5.4.1 HUIDIG BERM- EN BERMSLOTENBEHEER (EVALUATIE)

In het huidige beheer maakt de gemeente onderscheid tussen verschillende type bermen en bermsloten (beheergroepen) en het specifieke onderhoud wat hierbij hoort.

Beheergroep	Omschrijving
<u>Bermbeheer</u>	
Standaard bermen	De bermen die niet voor ontwikkelingsbeheer in aanmerking komen worden onderhouden tegen zo laag mogelijke kosten. Deze bermen worden twee keer per jaar geklepeld waarbij het maaisel in de berm achterblijft om te verteren.
Uitzichthoeken (kruisingen van wegen)	In verband met de verkeersveiligheid is het noodzakelijk dat deze hoeken voldoende uit- en overzicht bieden aan de weggebruikers. Deze uitzichthoeken worden een keer extra geklepeld waarbij het maaisel blijft liggen.
Recreatieve voorzieningen	Ter voorkoming van overlast van overhangende vegetatie wordt waar nodig de eerste meter langs fietspaden en bermen intensiever gemaaid.
Ecologische bermen	Via ontwikkelingsbeheer wordt naar gevarieerde en kruidenrijke bermen gestreefd. Voor deze beheergroep is het noodzakelijk om twee keer per jaar te maaien en het maaisel af te voeren.
<u>Slootbeheer</u>	
Leggersloten (categorie A; onderhoud door waterschap)	Het slootvuil (maaisel en specie) dat op de gemeentelijke berm gebracht wordt dient grotendeels afgevoerd te worden.
Schouwsloten machinaal en handmatig (categorie B; eigendom gemeente)	Deze sloten worden door de gemeente één keer per jaar gemaaid waarbij het slootvuil door de gemeente grotendeels wordt afgevoerd.

Overige sloten machinaal en handmatig(categorie C; eigendom gemeente)	Deze sloten worden door de gemeente één keer per jaar gemaaid waarbij het slootvuil door de gemeente grotendeels wordt afgevoerd.
Overstortsloten	Deze sloten worden door de gemeente gemiddeld één keer per jaar gemaaid waarbij het maaisel volledig wordt afgevoerd. Na een overstort dient de betreffende sloot tot 500 meter stroomafwaarts geschoond te worden.

Een belangrijk uitgangspunt voor het aanpassen van het maaibeheer in 2011 was het verkrijgen van een noemenswaardige verhoging van de biodiversiteit. In 2015 is een quickscan uitgevoerd waarbij is geconstateerd dat de diversiteit aan (planten)soorten in de bermen ten opzichte van 2011 is vergroot.

- Veel inwoners en bezoekers waarderen de grotere diversiteit aan planten in de bermen. Het geeft een afwisselend beeld en maakt het buitengebied aantrekkelijker om te recreëren. Tijdens de klankbordbijeenkomst is door de aanwezigen aangegeven dat zij zien dat het maaibeheer is veranderd ten opzichte van 2010. Over het algemeen wordt dit als erg positief ervaren, met enkele aandachtspunten voor de toekomst: Niet overal worden uitzichthoeken tijdig gemaaid;
- Het is niet langer wenselijk bermen te klepelen (bermgras tijdens het maaien verpulveren) omdat dit leidt tot verrijking van de bodem en geen meerwaarde heeft voor de ontwikkeling van soortenrijke bermen;
- Het is niet altijd duidelijk waar en wanneer een maaironde plaatsvindt. Dit leidt tot veel vragen en soms onbegrip;
- Agrariërs maken zich zorgen over verspreiding van (on)kruiden op hun landerijen;
- Inwoners zien het verschil niet tussen de aannemer van het Waterschap en de aannemer van de gemeente. Hierdoor ontstaan vragen als werkzaamheden ineens anders worden uitgevoerd.
- Werkzaamheden tussen de verschillende aannemers kunnen ook beter op elkaar worden afgestemd zodat werkzaamheden elkaar niet storen.

5.4.2 UITBREIDING ECOLOGISCH MAAIBEHEER

Het ecologisch maaibeheer heeft de afgelopen jaren goede resultaten opgeleverd. De gemeente Drimmelen wil dit dan ook graag continueren en uitbreiden zodat:

- de verbindingen tussen ecologisch interessante gebieden verder worden versterkt.
- meer leefgebieden en waardplanten aanwezig zijn voor soorten als het oranjetipje en bij;
- de diversiteit aan grassen en kruiden toeneemt en daarmee de beleefbaarheid van het landschap wordt vergroot.

Bij de uitbreiding van het ecologisch maaibeheer moet rekening gehouden worden met hogere onderhoudskosten. Hoeveel hoger de kosten zullen zijn is afhankelijk van het aantal locaties dat wordt toegevoegd aan het huidige ecologisch maaien.

Aanbevelingen 5.4 bermen en sloten

- Uitvoeren van een bermenscan om de meest kansrijke locaties voor ecologisch beheer in kaart te brengen.
- Ecologisch bermbeheer ook aan de rand van de kernen toe te passen.
- Samenwerking tussen agrariërs, waterschap en gemeente verder uit te breiden. Het opstellen van een nieuwe maaibestek door het waterschap, samen met de gemeentes in de regio is hierin een belangrijke stap.

5.5 BURGERPARTICIPATIE

Het openbaar groen is voor en van de inwoners van de gemeente Drimmelen. Daarom vindt de gemeente Drimmelen het belangrijk dat de inwoners de mogelijkheid hebben hun mening te geven over hoe de openbare ruimte is ingericht en wordt beheerd. Als inwoners laten weten wat zij belangrijk vinden, kunnen we daar als gemeente op inspelen.

In de afgelopen jaren hebben we tal van voorbeelden van burgerparticipatie gezien. De kruidentuin en een jeu des boulesbaan in Drimmelen, het onderhoud van zandbakken door buurtbewoners in Made en de klankbordgroep bij dit groenbeleidsplan zijn goede voorbeelden van burgerparticipatie.

Als gemeente moedigen we participatie aan, maar willen we ook eenduidigheid in wat en hoeveel we van onze inwoners vragen. Daarom zijn onderstaande richtlijnen opgesteld, die aangeven hoe de gemeente omgaat met initiatieven van inwoners.

5.5.1 DE ROL VAN DE INWONERS

Inwoners van de gemeente Drimmelen moeten de mogelijkheid hebben om een bijdrage te leveren aan de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte. In de gemeente Drimmelen onderscheiden we de volgende mogelijkheden:

Rol	Omschrijving	Voorbeeld
Meedenken	In planprocessen/klankbordgroep bij het opstellen van beleid. Inwoners brengen gebiedskennis in en geven hun mening wat de kwaliteit en het draagvlak voor dergelijke plannen ten goede komt.	▪ Klankbordgroep groenbeleidsplan
Meebeslissen	Inwoners hebben de mogelijkheid om zelf voorstellen te doen voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. Daarnaast worden ze bij projecten betrokken om keuzes te maken.	▪ Bewonersavonden bij herinrichtingsprojecten ▪ Nieuwe onderhoudscontract o.b.v. burgers tevredenheid ▪ Formele ter inzage legging van (groen)plannen
Meedoen	Inwoners komen in actie. Op eigen initiatief komen ze met voorstellen voor nieuwe inrichting of helpen mee bij het beheer en onderhoud. Vanuit de gemeente kan hier een beloning tegenover staan, bijvoorbeeld via de subsidieregeling “Samen aan de slag”	▪ Opschoonacties in de buurt ▪ Aanleg van een pluktuin

Participatie door inwoners wordt door de gemeente gestimuleerd. Inwoners moeten de mogelijkheid krijgen (een stukje van) hun woonomgeving in eigen beheer te onderhouden of hierover met de gemeente specifieke afspraken te maken. Deze afspraken worden vastgelegd in overeenkomsten, waarin de rechten en plichten van zowel de gemeente als betrokken inwoners worden opgenomen.

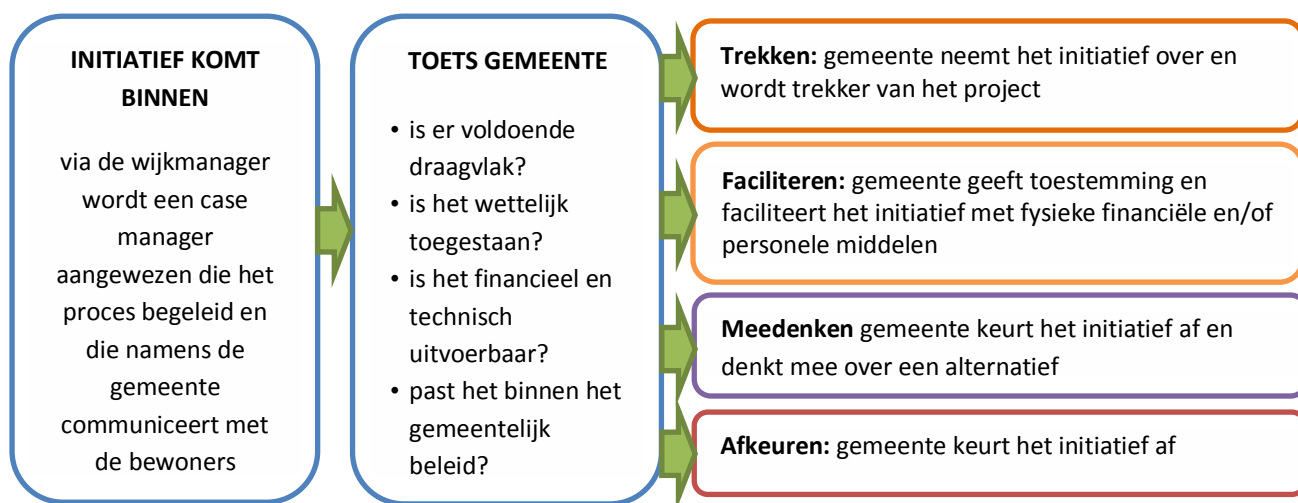

5.5.2 ORGANISATIE VAN DE BURGERPARTICIPATIE

Burgerparticipatie in de openbare ruimte kan dus op veel verschillende manieren plaatsvinden en is vaak ook afhankelijk van veel factoren zoals locatie/ schaal van het project, initiatieven uit het verleden en de gemotiveerdheid van de initiatiefnemers.

Als participatie vanuit de gemeente gefaciliteerd wordt, bijvoorbeeld bij herinrichtingsplannen, dan organiseert de gemeente het proces, de bijeenkomsten en de uitwerking van het plan. Ligt het initiatief bij een inwoner of (vrijwilligers)organisatie, dan is het aan hen om het hele proces te organiseren. De gemeente kan hierin natuurlijk wel ondersteunen door inzet van ervaren (participatie)medewerkers.

Een initiatief van derden wat aan de gemeente gepresenteerd wordt moet getoetst worden voordat de gemeente er akkoord voor geeft. Onderstaand schema geven de te doorlopen stappen aan.

Een randvoorwaarde voor goedkeuring is dat de initiatiefnemer aantoonbaar kan maken dat afstemming met de omgeving (buren, bedrijven, andere belangengroepen) heeft plaatsgevonden. Dit draagvlak is noodzakelijk om er zeker van te zijn dat een initiatief geen éénmansactie is waar anderen niet achter staan. Het heeft daarom de voorkeur dat initiatieven worden geïnitieerd door georganiseerde groepen zoals bewonersgroeperingen of buurtverenigingen. Dit geeft de gemeente één aanspreekpunt en zorgt daardoor voor een soepele communicatie en snelle voortgang bij de realisatie van het initiatief.

5.5.3 SAMENWERKING MET ANDERE PARTIJEN/BAATHOUDERS

Niet alleen inwoners hebben baat bij openbaar groen. Ook commerciële partijen (winkels, horeca, bedrijven, toeristische ondernemingen, zorginstellingen) hebben profijt van een groene omgeving. Groen zorgt voor een prettig klimaat, vermindert wateroverlast en zorgt voor een gezonde- en aantrekkelijke omgeving. De gemeente wil deze partijen attent maken op deze voordelen en ze in laten zien dat ook zij profiteren van het openbaar groen. Bij toekomstige inrichtings- en onderhoudsprojecten gaat de gemeente bewust op zoek naar samenwerkingsmogelijkheden. Een voorbeeld hiervan is de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de aankleding van de winkelstraat met bloembakken/hanging baskets met eenjarig plantmateriaal.

Naast bewonersgroepen en –platforms en commerciële partijen werken wij ook samen met organisaties die een bepaald belang vertegenwoordigen zoals natuurverenigingen, het waterschap Brabantse Delta, de ZLTO, historische verenigingen en het Brabants Landschap. Een voorbeeld hiervan is het knotten van de wilgen in het buitengebied door de Madese Natuur Vrienden.

Aanbevelingen 5.5 burgerparticipatie

- Vanuit de gemeente wordt burgerparticipatie aangemoedigd. De gemeente stimuleert burgers om zelf met initiatieven te komen voor projecten. Faciliteren en meedenken is daarbij een belangrijke taak van de gemeente.
- Bij toekomstige inrichtings- en onderhoudsprojecten gaat de gemeente bewust op zoek naar samenwerkingsmogelijkheden met baathouders om voor beide partijen een win-win situatie te realiseren.
- **Inwoners moeten de mogelijkheid krijgen (een stukje van) hun woonomgeving in eigen beheer te onderhouden of hierover met de gemeente specifieke afspraken te maken.**

5.6 COMMUNICATIE

Voor een goede samenwerking met- en participatie door derden is communicatie cruciaal. Op verschillende momenten in het planproces voor dit groenbeleidsplan is naar voren gekomen dat de informatievoorziening door de gemeente verbeterd kan worden. Inwoners hebben vaak behoefte aan uitleg waarom de gemeente het onderhoud op een bepaalde manier uitvoert of wanneer werkzaamheden precies zullen plaatsvinden.

Bij (nieuwe) ontwikkelingen in de openbare ruimte informeert de gemeente burgers al door het organiseren van informatiebijeenkomsten en het plaatsen van informatie op de gemeentelijke website. Ook voor de reguliere onderhoudswerkzaamheden gaat de gemeente meer gebruik maken van (multi)media. Onderstaande tabel geeft aan welke methoden de gemeente gaat gebruiken in bepaalde situaties.

	Methode (indicatief)	Voorbeelden
Vaste informatie-documenten	Folders, webviewer (kaarten), interactieve beleidsplannen	▪ Hondenbeleid ▪ Kapbeleid ▪ Herdenkbomen
Actuele informatie	Gemeentelijke website	▪ Planning werkzaamheden (snoeironde bomen, onkruidbestrijding verharding e.d.) ▪ Werkomschrijvingen en taakverdeling ▪ Renovatie plannen
Korte nieuwsberichten	Gemeentelijke website, Facebook, Digitaal platform openbare ruimte	▪ Uitnodiging/ verslag bewonersbijeenkomst ▪ Aankondiging werkzaamheden of veranderingen

Aanbevelingen 5.6 communicatie

- Informatie over beheer, onderhoud en nieuwe ontwikkelingen wordt sneller/vaker via de media gedeeld met de inwoners.

6. REALISATIE

De realisatie van de aanbevelingen uit het nieuwe integrale groenbeleidsplan ligt niet alleen bij de gemeentelijke groenbeheerders. Ook met andere betrokkenen van binnen en buiten de gemeentelijke organisatie moet de samenwerking gezocht worden voor uitvoering van dit plan.

6.1 BEHEER OVERDRAGEN AAN BEWONERS

Participatie door inwoners wordt door de gemeente gestimuleerd. Inwoners moeten de mogelijkheid krijgen (een stukje van) hun woonomgeving in eigen beheer te onderhouden of hierover met de gemeente specifieke afspraken te maken. Deze afspraken worden vastgelegd in overeenkomsten, waarin de rechten en plichten van zowel de gemeente als betrokken inwoners worden opgenomen.

6.2 PLANNING

In het nieuwe integrale groenbeleidsplan zijn verschillende vervolgacties opgenomen die de gemeente in de komende jaren als volgt zal uitvoeren:

6.2.1 VISIE 'GROEN LEEFT EN VERBINDT' EN GROENE AMBITIES

Door het aanwijzen van de groenstructuren is bepaald welk groen voor de toekomst behouden moet blijven. Waar in deze structuren niet voldoende kwaliteit aanwezig is zijn als verbeterpunten groene ambities opgenomen. Deze verbeterpunten hoeven niet per direct te worden uitgevoerd. Bij toekomstige ontwikkelingen zoals (weg)reconstructies kunnen deze verbeterpunten meegenomen worden. De realisatie van de groene ambities wordt integraal met deze ontwikkelingen uitgevoerd. De kosten van deze verbeterpunten worden dan meegenomen in de ontwikkelingen.

6.2.2 BOOMBELEID (O.A. WAARDEVOLLE BOMENKAART)

De gemeente gaat werken met het Handboek Bomen 2014 van het norminstituut bomen. Dit is een complete en actuele opvolger van Kwaliteitseisen Beheerrichtlijnen Boombeheer (KBB) 2007. Met behulp van de in het Handboek Bomen opgenomen kwaliteitseisen en richtlijnen wordt de kwaliteitszorg voor bomen op een professionele wijze gewaarborgd. Ook richting de projectontwikkelaars.

Voor het verbeteren van de bescherming van waardevolle bomen, wordt in 2017 gestart met het opstellen van de waardevolle bomenkaart. Hiervoor moet een gemeente brede inventarisatie plaatsvinden naar waardevolle bomen. In 2017 wordt in de kern Hooge Zwaluwe een pilot uitgevoerd met de objectieve boomwaarderingcriteria (Bijlage 1). Op basis van deze pilot kan bepaald worden hoe hoog een boomelement moet scoren (ambitieniveau) om op de waardevolle bomenkaart te worden opgenomen.

Goede communicatie met inwoners en eigenaren van waardevolle bomen is bij het opstellen van een waardevolle bomenkaart essentieel. De verwachting is dan ook dat deze werkzaamheden in 2018 en 2019 doorlopen. Middels burgerparticipatie en via Stichting Wereldboom willen we de komende jaren een aantal bomen die oeroud kunnen worden beschermen.

6.2.3 ONDERHOUD OP BASIS VAN EEN EFFECTBESTEK

Vanaf 1 april 2018 wil de gemeente het groenonderhoud uitvoeren op basis van burgertevredenheid. Het huidige onderhoudscontract is dan afgelopen en moet vervangen worden. In 2017 wordt hiervoor een effectbestek Groen opgesteld. Om jaarlijks de burgertevredenheid te kunnen meten wordt een enquête gehouden.

6.2.4 UITBREIDEN VAN HET ECOLOGISCH BERMBEHEER EN NIET MEER KLEPELEN

In 2017 wordt het onderhoud uitgevoerd op basis van een bermbestek dat is opgesteld een aanbested door het waterschap, samen met de gemeentes in de regio. Met behulp van bermenscan worden in 2017 de meest kansrijke locaties voor ecologisch beheer in kaart gebracht. Afhankelijk van de gekozen ambitie om al dan niet volledig te stoppen met klepelelen kan maaibeheer hierop aangepast worden.

6.2.5 VERHOOGING BEELDKWALITEIT GROEN

De ambitie is om de algemene indruk en beeldkwaliteit van het openbaar groen te verbeteren. De kwaliteit van het beheer van het areaal groen en onkruid op verhardingen wordt in relatie gebracht met de inrichting en de functie van een gebied (bijvoorbeeld centrum, woonwijk).

De beeldkwaliteit van het groen in centrumgebieden, entree dorpen, recreatieve hot spots en in de groenstructuur aangewezen herkenningspunten wordt vanaf 2018 verhoogd van niveau B (basis, voldoende onderhouden, wel wat op aan te merken) naar niveau A (hoog, goed onderhoud, bijna niets op aan te merken). Dit zijn de beeldkwaliteiten volgens de landelijke kwaliteitscatalogus van de CROW.

De centrumgebieden, recreatieve hot spots en de herkenningspunten zijn zichtbare visitekaartjes voor de gemeente waarin burgers een deel van hun vrije tijd doorbrengen. Aantrekkelijke centrumgebieden en herkenningspunten dragen bij aan de economische waarde van de gemeente, een positief gedrag van mensen en daarmee ook de sociale veiligheid.

In de woonwijken streeft de gemeente Drimmelen naar kwaliteitsniveau B. Alleen voor de beheergroepen bosplantsoen en grove heesters aan de randen van de bebouwde kom is gekozen voor kwaliteitsniveau C. Zie voor een beschrijving van de verschillende beheergroepen en bijbehorend onderhoud en kwaliteitsniveaus ook de gemeentelijke website http://www.drimmelen.nl/wonen/openbare-ruimte_3275/item/groenbeheer_1969.html

6.3 REALISATIE AANBEVELINGEN BIODIVERSITEIT EN DUURZAAMHEID

Om de kansen voor vlinders (oranjetipje), bijen en andere bestuivende insecten te kunnen benutten worden in deze paragraaf aandachtspunten en voorbeeldrichtlijnen benoemd. Dit om de in paragraaf 53 genoemde aanbevelingen en de in 5.3.3 genoemde verbeterpunten zoals het toepassen van bloeiende heesters en bomen verder te kunnen vormgeven.

Basis voor de toelichting in deze paragraaf vormt de uitgave 'Openbaar groen en de betekenis voor bijen' van de bijenstichting (april 2010). Hierin wordt het ecologisch groenbeheer en het toepassen van stuifmeel- en nectarproducerende planten (drachtplanten) uitgebreid toegelicht.

Om de in deze paragraaf genoemde aandachtspunten en voorbeeldrichtlijnen in de praktijk tot uitvoering te brengen gaat de gemeente een werkgroep oprichten. Hiervoor worden de leden van de klankbordgroep

groenbeleidsplan en andere belangstellenden benaderd. In paragraaf 6.3.7 staan voorbeelden opgenomen die vanuit burgerparticipatie gerealiseerd kunnen worden. Veel van deze voorbeelden dragen positief bij aan de klimaatadaptatie in het bewoond gebied.

6.3.1 DRACHTPLANTENKAART EN KALENDER

Voor duurzame ontwikkeling van dracht en stadsnatuur is het startpunt een inventarisatie van de actuele situatie. Een drachtplantenkaart, natuurwaarde- of biodiversiteitskaart zijn hulpmiddelen om de actuele situatie in beeld te brengen en te evalueren. Digitaal kan dat op een zeer eenvoudige wijze.

Voorgesteld wordt om zo'n kaart in samenwerking met de werkgroep 'Groene biodiversiteit en duurzaamheid' samen te stellen. De betekenis van zo'n kaart is dat er inzichtelijk wordt gemaakt van wat er is en wat er ontbreekt. We gaan daarbij ook verder bekijken waar de kansen voor het Oranjetipje liggen en waar we die kunnen versterken. Een digitale kaart kan op de website. Iedereen kan het dan volgen en in principe ook meedoen.

In het rapport 'Openbaar groen en de betekenis voor bijen' staat verder aangegeven waarop gelet moet worden bij het samenstellen van een drachtplantenkaart. Een voorbeeld van een drachtplantenkaart is gemaakt van de gemeente Veenendaal: <http://tinyurl.com/y9qvudt>

6.3.2 ONTWERP BESTUIVENDE INSECTEN EN BIJENVRIENDELIJKE BEPLANTINGEN

Bij het ontwerpen van bestuivende insecten en bijenvriendelijke beplantingen wordt onderstaande voorbeeld checklist gehanteerd:

- Is er voldoende rekening gehouden met stuifmeel- en nectarproducerende (dracht)planten? Daarbij de opgestelde drachtplantenkaart en kalender raadplegen (zie paragraaf 6.3.1).
- Is er voldoende rekening gehouden met gebruik van autochtoon plantmateriaal?
- Zijn de bodemeigenschappen/groeiplaatsfactoren voldoende bekend?
- Wijkt de keuze van het sortiment niet te veel af van de potentieel natuurlijke vegetatie? (zie www.bijenhelpdesk.nl).
- Is er voldoende rekening gehouden met ruimtelijke verscheidenheid en structuur op termijn?
- Is er voldoende aandacht besteed aan de spreiding van de bloeiperiode?
- Is er voldoende rekening gehouden met de maatvoering?
- Is er voldoende overleg geweest met personen of instanties die verantwoordelijk zijn voor het beheer?

6.3.3 ECOLOGISCH GROENBEHEER

In houtige begroeiingen streeft men naar een zo volledig mogelijke ontwikkeling. Dat houdt in: een kruidlaag, struiklaag en een boomlaag. Soms is er sprake van een moslaag en in sommige jaren manifesteert zich een schimmellaag in de vorm van paddenstoelen. Aan de randen streeft men in toenemende mate naar een zoomvegetatie. Dat betekent een zo extensief mogelijk mechanisch beheer.

Streven naar ruimtelijke verscheidenheid

Van de voornaamste groene elementen die in aanmerking komen voor ecologische en bijenvriendelijk beheer wordt hieronder een opsomming gegeven. Voor uitvoerige informatie wordt verwezen naar de eerder genoemde uitgave van de bijenstichting en www.bijenhelpdesk.nl. De voornaamste elementen die voor ecologisch groen in aanmerking komen zijn:

- Grazige vegetaties
- Pionier vegetaties en bijenweiden

- Ruigten
- Waterpartijen en Oevers

Gesloten beplantingen/bosplantsoen

Beplantingen zijn van grote betekenis voor bestuivende insecten en bijen in het algemeen. Dit komt door de verschillende bloemrijke structuren die in deze aangelegde of natuurlijk begroeiingen kunnen voorkomen en die door ecologisch beheer kunnen ontstaan. Houtige begroeiingen die ruig en met te zwaar materieel worden beheerd, verruigen in snel tempo en verliezen voor een belangrijk deel hun betekenis voor bijen. Het onderstaand schema geeft een overzicht van de structuren die van belang zijn voor bijen.

- Kruidlaag
- Lianen
- Zomen en randen
- Inhammen en open plekken
- Struik- en mantelbegroeiing
- Bomen

6.3.4 CHEMISCH BEHEER VERMIJDEN

Bijen zijn extreem gevoelig voor chemisch beheer, vooral als dat in het groeiseizoen plaatsvindt. Zoals in paragraaf 5.2.4 aangegeven willen we de openbare ruimte op een duurzame manier onderhouden en gebruiken we zoveel mogelijk chemievrije methoden voor het bestrijden van onkruid. Aandacht voor het niet gebruiken van chemische bestrijdingsmiddelen bij de verhuur (of pachten) van gemeentelijke gronden.

6.3.5 INZAAIEN EN UITPLANTEN VAN SOORTEN

Het introduceren van planten is van alle tijden. Om het voedselaanbod van bestuivende insecten en bijen te verruimen, kunnen soorten worden ingezaaid en uitgeplant. Om de natuurlijke samenstelling van de flora niet verder te verstoren is het raadzaam om introductie van planten tot de bebouwde omgeving te beperken en de introductie van invasieve (snel verspreidende) soorten te voorkomen of zelfs te verbieden.

Hiervoor gelden de volgende richtlijnen waarbij de eerste twee het beste zijn:

- Uitleggen van maaisel met rijpe zaden dat uit de omgeving afkomstig is.
- Zaaïen met uit de omgeving gewonnen zaad. Per soort moet er in verband met de genetische variatie van verschillende planten worden geoogst.
- Zaaïen van eigen gekweekt zaad van planten die behoren tot de populatie van de streek.
- Zaad betrekken van kwekers van inheemse kruiden en heemtuinen.
- Streekeigen materiaal gaat boven materiaal dat van buiten de streek is aangevoerd.
- Zaad van zeldzame en niet wettelijk beschermde soorten in zeer beperkte mate alleen oogsten buiten de natuureservaten, bij voorkeur in overleg met een deskundige.
- Zaad van minder algemene tot zeldzame soorten (waarvan dan 30 planten aanwezig zijn), wordt niet of in zeer beperkte mate geoogst.
- Zeer zeldzame, bedreigde en wettelijk beschermde planten worden in principe met rust gelaten.

6.3.6 BLOEIGERICHT SNOEIEN

Bij de keuze van het sortiment wordt meer rekening gehouden worden met nectar- en stuifmeelplanten. Het snoeien van heesters wordt daarbij afgestemd op de bloei. Zo is *Lonicera nitida* (een groenblijvende kamperfoeliesoort) een zeer goede nectarleverancier. Als deze soort in de winter of herfst wordt afgemaaid wordt deze plant waardeloos voor bloembezoekende insecten. In het onderhoudsbestek wordt hier rekening mee gehouden.

De keuze voor heesters en evengoed bomen betekent tegelijkertijd een keuze voor het beheer daarvan. In het Plantenvademecum worden van ca. 280 heesters de snoeimethode opgegeven. www.plantenvademecum.nl

6.3.7 *BURGERINITIATIEVEN*

Naast de gemeente kunnen burgers ook zelf een bijdrage leveren om vlinders en bestuivende insecten te bevorderen. Daar zijn allerlei voorbeelden van: van tegeltuin tot vlindertuin, van particuliere tuin tot gemeenschappelijke tuin; van hofje tot kasteeltuin.

Bij het inzaaien van akkerranden wordt aandacht gevraagd voor mengsels met de juiste drachtplanten voor oranjepijp en andere bestuivende insecten.

www.bijenhelpdesk.nl geeft geen voorbeelden van beplantingsplannen of schema's voor deze elementen, maar toont ca. 500 situaties waarin planten voor bijen en meestal ook voor vlinders kunnen worden toegepast of door ecologisch groenbeheer kunnen worden bevorderd.

Veel van de 1200 soorten planten die in het Plantenvademecum worden genoemd kunnen worden toegepast in de openbare en semi-openbare ruimte. Dit geldt zowel voor cultuurlijke als natuurlijke begroeiingen. Een voorbeeld is Nepeta (kattenkruid) die als afscheidingsgroen tussen trottoirs en rijweg kan worden aangeplant.

Veel bosplanten kunnen zonder veel extra beheer onder houtige beplantingen worden geïntroduceerd. Gevel- en tegeltuinen, vaste plantenborders binnen de bebouwing bieden eveneens mogelijkheden voor bloembezoekende insecten die soms op de meest stedelijke plekken talrijk kunnen voorkomen.

6.4 COMMUNICATIE

Na vaststelling van het integrale groenbeleidsplan 'Groen leeft en verbindt' wordt deze op de website van de gemeente geplaatst en vier weken ter inzage gelegd met het vastgestelde uitvoeringsprogramma. Doelgroepen worden betrokken bij het opstellen van de waardevolle bomenkaart, bermenscan en effectbestek.

7. BIJLAGEN

BIJLAGE 1: BOOMWAARDERINGSKRITERIA

B 1.1 Boomsoort

Duurzame soorten: Duurzame boomsoorten (als beuk, paardenkastanje en linde) krijgen een hogere waardering dan niet duurzame boomsoorten (als populier en wilg).

Duurzaamheid	Punten
Snelgroeiend/niet duurzaam	0 punten
Normaal	1 punt
Traaggroeiend/duurzaam	2 punten

Boomgrootte: Bomen die vanwege hun grote afmetingen uit kunnen groeien tot monumentale bomen worden hoger beoordeeld dan kleinere bomen.

Boomgrootte	Punten
3 ^e grootte	0 punten
2 ^e grootte	1 punt
1 ^e grootte	2 punten

Inheemse soorten: Buiten de bebouwde kom heeft de toepassing van inheemse soorten de voorkeur boven exoten vanwege hun bijdrage aan de landschappelijke identiteit en ecologische waarden.

Herkomst	Punten
Niet inheems	0 punten
Inheems	1 punt

Dendrologische waarde: Soorten die in Nederland zeer beperkt aanwezig zijn hebben vanwege hun zeldzaamheid een extra betekenis. De aanduiding van zeldzaamheid in de Nederlandse Dendrologie is hiervoor bepalend.

Dendrologische waarde	Punten
(Zeer) algemeen	0 punten
(Zeer) zeldzaam	1 punt

B 1.2 Stamdiameter

De stamdiameter op 1,30 meter boven maaiveld (ook wel Diameter Borst Hoogte genoemd) geeft een indicatie van grootte van de boom. Het opnemen en registreren van de stamdiameter is objectiever en eenvoudiger dan het inschatten en registreren van de leeftijd van de boom.

Stamdiameter	Punten
< 60 cm	0 punten
60-70 cm	1 punt
70-80 cm	2 punten
80-90 cm	3 punten
90-100 cm	4 punten
> 100 cm	5 punten

B 1.3 Levensverwachting

Alleen bomen met een goede levensverwachting dienen beschermd te worden middels de gemeentelijke lijst. De levensverwachting van de boom is afhankelijk van de actuele conditie, de algehele vitaliteit en de standplaatsfactoren van een boom. De inschatting van de levensverwachting vereist vakmanschap en kennis. Om de beoordeling eenvoudig te houden wordt enkel aangegeven of de levensverwachting van een boom meer of minder dan 10 jaar betreft.

Levensverwachting	Punten
< 10 jaar	0 punten
> 10 jaar	5 punten

B 1.4 Groeivorm

Bomen met een bijzondere of fraaie groei- of snoeivorm worden hoger gewaardeerd. Daarbij kan de extra waarde zijn gebaseerd op:

een soorteigen habitus: de natuurlijke vorm en bijbehorende kroonomvang van de boom zijn aanwezig en daardoor geeft de boom een goed beeld van de soorteigen habitus;

bijzondere vorm: Bomen met een bijzondere vorm zoals de alom bekende leilinde, etagebomen leiperen en berceaus hebben door hun vorm een extra waarde;

Groeivorm	Punten
slechte/geen bijzondere groeivorm	0 punten
soorteigen habitus	3 punten
boomelement (groep/rij)	4 punten
bijzondere vorm	5 punten

B 1.5 Drachtplanten

Bomen die als voedselbron dienen voor hommels, bijen en andere insecten zijn belangrijk voor de instandhouding van deze soorten. Door hun bloeiwijze dragen deze bomen bij aan de biodiversiteit in de gemeente. Bomen die behoren tot de drachtplanten (volgens Stadsbomenvademecum, 2006) worden daarom extra gewaardeerd.

Drachtplanten	Punten
Boomsoorten zonder drachtwaarde	0 punten
Boomsoorten die zijn aangegeven als drachtplant	5 punten

B 1.6 Ruimtelijke betekenis

Individuele bomen kunnen sterk bijdragen aan de structuur van de openbare ruimte. Doorslaggevende afwegingen hierbij zijn:

- **Niet zichtbaar vanaf openbare weg:** Het behoud van waardevolle bomen is gericht op een instandhouding van de kwaliteit van de openbare ruimte; bomen die niet vanaf de openbare weg zichtbaar zijn dragen niet bij aan deze kwaliteit.
- **Gedeeltelijk zichtbaarheid vanaf openbare weg:** Bomen die vanaf de openbare weg gedeeltelijk zichtbaar zijn dragen in beperkte mate bij aan de kwaliteit van de openbare ruimte en verdienen daarom bescherming.
- **Volledig zichtbaar vanaf openbare weg:** Het behoud van waardevolle bomen is gericht op een instandhouding van de kwaliteit van de openbare ruimte; bomen die van alle zijden zichtbaar zijn vanaf de openbare weg dragen veel bij aan deze kwaliteit.

Ruimtelijke betekenis	Punten
niet zichtbaar vanaf openbare weg	0 punten
gedeeltelijk zichtbaar vanaf openbare weg	3 punten
volledig zichtbaar vanaf openbare weg	5 punten

B 1.7 (Cultuurhistorische/maatschappelijke) betekenis

Naast de toepassing van streekeigen soorten hebben sommige bomen extra waarde vanwege cultuurhistorische of maatschappelijke betekenis van de bomen:

- **Streekeigen beplanting:** bomen die een relatie hebben met de ontstaansgeschiedenis van de gemeente zoals hoogstam fruitbomen, grensbomen en bijzondere vorm of leibomen, hebben vanwege hun standplaats een bijzondere betekenis voor de identiteit van het gebied en worden dus extra gewaardeerd.
- **Bomen om een bijzondere reden aangeplant:** bomen die vanwege een speciale gebeurtenis zijn aangeplant hebben een grotere maatschappelijke betekenis. (bijvoorbeeld kroningsboom, bomen aangeplant tijdens de boomfeestdag, tegen zinloos geweld of geboorte van prinsessen). Bomen die vanuit een herplantverplichting zijn aangeplant vallen hier de eerste 15 jaar na aanplant ook onder.

(Cultuurhistorische/ maatschappelijke) betekenis	Punten
geen bijzondere betekenis	0 punten
streekeigen beplanting	5 punten
bomen om een bijzondere reden aangeplant (bijv. gedenkbomen of bomen vanuit herplantplicht)	15 punten

B 1.8 Wegingsfactoren

Bij het toekennen van een status als waardevolle boom zijn de bovengenoemde criteria van verschillend belang. Zo is de omvang van de boom duidelijk sterk bepalend en de ruimtelijke betekenis van minder belang. Daarom is voor elk criterium een wegingsfactor bepaald. Het aantal punten voor een criterium wordt vermenigvuldigd met de betreffende wegingsfactor.

Criterium	Wegingsfactor
Boomsoort	x 1
Stamdiameter	x 2
Levensverwachting	x 2
Groeivorm	x 1
Drachtplanten	x 2
Ruimtelijke betekenis	x 3
Cultuurhistorische betekenis	x 3

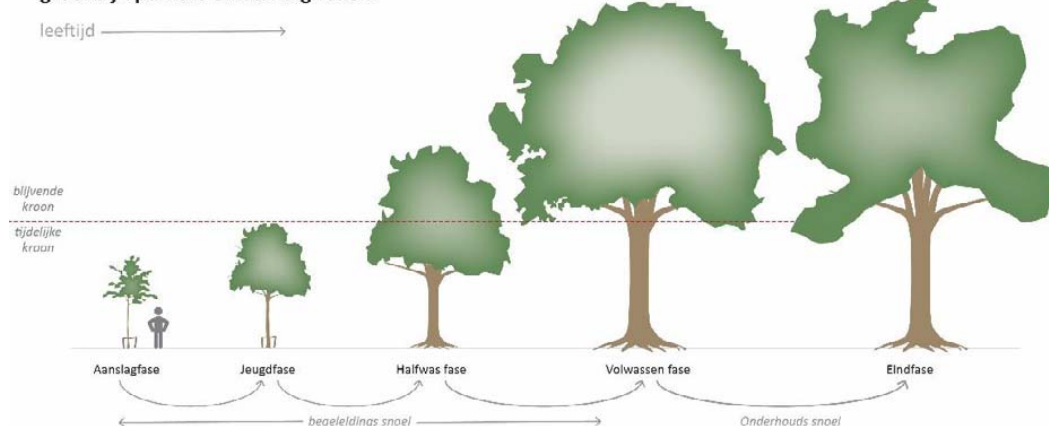
BIJLAGE 2: BOOMONDERHOUD

Boombeheer:

Bomen in de openbare ruimte hebben altijd enige vorm van onderhoud nodig. Afhankelijk van de locatie waar de boom staat kan de boom uitgroeien in zijn natuurlijke vorm of is een takvrije stam gewenst, bijvoorbeeld bij straatbomen. De gemeente heeft voor het onderhoud van de bomen een onderhoudsprogramma opgesteld waarmee alle bomen op het juiste moment onderhoud krijgen. In het snoeionderhoud wordt onderscheidt gemaakt tussen begeleidingssnoei en onderhoudssnoei.

Snoei	Omschrijving	Probleemtakken
Begeleidings-snoei	Doelstelling is het verkrijgen van een volwassen boom met een stabiele en gedeeltelijk takvrije stam. Begeleidingssnoei is nodig in de periode tussen aanplant van de boom en het 20^e tot 40^e levensjaar van de boom (afhankelijk van de groeisnelheid en de groeiplaats van de boom). Een takvrije stam is wenselijk op plaatsen waar bovengronds onvoldoende ruimte is om de boom vrijelijk uit te laten groeien (o.a. langs wegen en parkeergelegenheden). Bij begeleidingssnoei ligt de prioriteit bij het verwijderen van takken of vertakkingspatronen die problemen kunnen geven voor de ontwikkeling van een goede (takvrije) stam en een stabiele kroon. Hierbij geldt dat het verwijderen van probleemtakken in de uiteindelijke kroon altijd voorrang heeft boven het verkrijgen van voldoende takvrije lengte op het zogenaamde "opkronen". zijn: (vervolgzin 'zijn' loopt niet helemaal) Het op tijd en regelmatig uitvoeren van begeleidingssnoei zorgt ervoor dat er een boom ontstaat die op een veilige, duurzame manier zijn volwassen stadium kan bereiken. Dit leidt uiteindelijk tot lagere kosten in de verdere cyclus van de boom.	- dode en aangetaste takken; - gebroken takken; - dubbele toppen; - zuigers en elleboogtakken; - takparen en takkransen; - relatief dikke takken (takdikte in centimeters is dikker dan boomhoogte in meters); - waterlot.
Onderhouds-snoei	Onderhoudssnoei wordt toegepast als het eindbeeld (voldoende takvrije stamlengte) is bereikt en begint gemiddeld vanaf het 20^e tot 40^e levensjaar van een boom. De bomen verkeren dan doorgaans in de volwassen fase. De blijvende kroon is al gevormd en de nadruk ligt dan ook op het verwijderen en/of corrigeren van nieuw gevormde probleemtakken.	- Dikke dode takken; - Uitscheurende takken; - Elleboogtakken; - Kruisende takken/schuurtakken; - Doorzakkende takken.

groeï bij optimale omstandigheden:

De begeleidingssnoei of onderhoudssnoei wordt in een cyclus van gemiddeld 1 keer per 3 jaar uitgevoerd. Uitzondering hierop zijn de vormbomen (knot-, bol-, blok-, en leibomen). Deze worden 1 keer per jaar of 1 keer per 2 jaar gesnoeid, naar gelang de behoefte van de boomsoort.

Boomcontrole en registratie:

Het bomenbestand van de gemeente wordt minimaal 1 keer per 5 jaar geïnspecteerd middels een VTA-controle (Visual Tree Assessment). Met een VTA controle worden de bomen visueel beoordeeld op onderhoudstoestand en veiligheid. Geconstateerde gebreken worden vastgelegd in het beheersysteem. Hieraan worden vervolgens passende maatregelen gekoppeld om de boom op een veilige manier in stand te houden.

Voor de uitvoering van de VTA controle worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Bomen met een normale gevaarstelling worden één keer per 3 – 5 jaar gecontroleerd, hiervoor is een inspectiecyclus opgesteld zodat elk jaar een deel van het bomenbestand wordt gecontroleerd;
- Bomen met een verhoogde gevaarstelling en attentie bomen worden jaarlijks gecontroleerd (Boomveiligheidsonderzoek);
- Constateringen van de onderhoudstoestand (beeld/achterstalligheid/verwaarlozing) worden geregistreerd in het groenbeheersysteem zodat na de inspectie een accuraat maatregelenplan kan worden opgesteld;
- De inspectiecyclus is gesynchroniseerd met de onderhoudscyclus (snoeifrequentie) van de bomen.

BIJLAGE 3: AREAALGEGEVENS

Tabel omvang en samenstelling beheerareaal groen (jan. 2016)

Beheergroepen	Kwaliteits-niveau	Binnen bebouwde kom	Buiten bebouwde kom	Totaal
Bosplantsoen (m2)	C	73.412	48.347	121.759
Grove heesters (m2)	C	70.119	847	70.966
Heesters & Botanische rozen (m2)	B	119.287	1.130	120.417
Bodembedekkers (m2)	B	92.270	605	92.875
Hagen (m2)	B ¹	28.846	447	29.293
Vaste planten (m2)	B	9.098	0	9.098
Gazon (m2)	B	473.675	26.279	499.954
Berm (m2)	n.v.t.	102.919	809.441	912.360
Kruidenrijk gras (m2)	n.v.t.	95.948	259.018	354.966
Landschappelijke beplanting (m2)	n.v.t.	1.977	85.766	87.743
Totaal groen in m2		1.067.551	1.231.880	2.299.431
Bomen (stuks)	B	11.160	6.808	17.968

¹ Onkruidbeheersing haagvoet staat op kwaliteitsniveau B; de hagen worden met een frequentie van twee keer per jaar geknipt.

BIJLAGE 4: BENCHMARK BASICS BEHEER OPENBARE RUIMTE

Benchmark Basics Beheer Openbare Ruimte

voor Groen in Gemeente Drimmelen

projectnummer 0270722.00
definitief revisie 2
8 november 2016

Benchmark Basics Beheer Openbare Ruimte

voor Groen in Gemeente Drimmelen

projectnummer 0270722.00
definitief revisie 2
8 november 2016

Auteurs

Mieke van Berkel
Marc de Jong

Opdrachtgever

Gemeente Drimmelen
Postbus 19
4920 AA Made

datum vrijgave	beschrijving revisie 2	goedkeuring	vrijgave
29 sept	definitief, kleine tekst bijstellingen	M de Jong	B de Jong

Inhoudsopgave

		Blz.
1	Inleiding	1
2	Analyse Areaal groen	3
3	Analyse Kwaliteit groen	4
4	Analyse Budget groen	6
5	Conclusies	7

Bijlage 1 Grafieken met detailgegevens

1 Inleiding

Aanleiding en doel

De gemeente Drimmelen heeft behoefte aan een korte benchmark op het gebied van beheer openbare ruimte. Concreet gaat het de gemeente om de doelmatigheid te kunnen toetsen van het wegbeheer en in deze notitie het groenbeheer. Bij het groenbeheer past de benchmark in het proces van het opstellen van een nieuw groenbeleidsplan.

Ook omwille van de beschikbare tijd is gekozen voor een compacte en pragmatische aanpak. Centraal hierin staan de resultaten van de Benchmark Openbare Ruimte. De brongegevens zijn door de gemeente aangeleverd op basis van een gecomprimeerde vragenlijst uit de Benchmark Beheer Openbare Ruimte: arealen, kwaliteit en kosten / budgetten.

Scope en uitgangspunten

De onderdeel van dit deelonderzoek is openbaar groen.

Benchmark Antea Group

Als leverancier van het beheerprogramma GBI en beheeradviseur worden jaarlijks bij meer dan 200 gemeenten in Nederland projecten uitgevoerd. Kennis van kosten op zowel strategisch, tactisch als operationeel niveau voor alle onderdelen van de openbare ruimte wordt zo doende continue bijgehouden en geactualiseerd in de Antea Group Kennisbank.

In het voorjaar van 2015 heeft Antea Group voor de tweede maal een benchmark gepresenteerd met betrekking tot het beheer van de openbare ruimte. De benchmark omvat meer dan 80 gemeenten in de databank (gegevens over 2013, 2014 en enkele over 2015). Groenbeheer was een belangrijk onderdeel van deze benchmark beheer openbare ruimte. De reguliere benchmark omvat het gehele beheerproces van beleidsthema's en visie, van arealen tot kosten, van kwaliteitsdoelen tot resultaten, van budgetten tot formatie, van actuele beheergegevens tot contractvormen enzovoorts. Met als basis het professioneel beheer schema hiernaast. Onderstaand is de samenvatting uit het betreffende rapport vermeld:

Van elke euro op de gemeentebegroting gaat 23% naar de openbare ruimte. Landelijk besteden gemeenten ruim € 10 miljard per jaar aan het beleid, beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Aan het daadwerkelijke onderhoud van wegen, groen, riolering en openbare verlichting besteden de deelnemers aan de benchmark gemiddeld bijna € 225 per inwoner per jaar. Tussen de gemeenten bestaan aanzienlijke verschillen in kosten, die niet alleen te verklaren zijn door verschillen in areaal, ondergrond of kwaliteitsniveau.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 zet de areaalgegevens op een rij, hoofdstuk 3 de kwaliteit van de openbare ruimte en hoofdstuk 4 de beschikbare budgetten. Daarbij worden de cijfers van de gemeenten in de benchmark naast de aangeleverde gegevens van Drimmelen gezet. In hoofdstuk 5 worden vergelijkingen gemaakt en conclusies getrokken.

Achterin deze rapportage zijn als bijlage meerdere detailoverzichten uit de Benchmark Beheer Openbare Ruimte opgenomen. In deze overzichten zijn gemiddelden en scores per gemeente vermeld, waar wij in deze rapportage naar verwijzen.

Het is ook mogelijk een vergelijking met een individuele gemeente of een aantal referentiegemeenten (bijvoorbeeld met een overeenkomend inwoneraantal met Drimmelen) te maken. Enige voorzichtigheid met het trekken van conclusies bij vergelijking met een individuele gemeente blijft natuurlijk geboden. Ook wij zijn afhankelijk geweest van de input die iedere gemeente zelf heeft geleverd en uitgangspunten die zijn gehanteerd.

2 Analyse Areaal groen

Benchmark

In de benchmark zijn de areaalgegevens van circa 70 gemeenten opgenomen. In totaal beheren de gemeenten uit de benchmark ruim 24.000 ha² openbaar groen. Het gemiddelde areaal openbaar groen binnen de bebouwde kom omvat ca. 49 m² per inwoner. De samenstelling van het areaal openbaar groen kent een grote spreiding per gemeente. Gemeente Cranendonck heeft relatief het grootste areaal per inwoner in beheer (186 m²), gemeente Katwijk het kleinste areaal (18 m²). Bij de gemeente Katwijk zijn de bos- en duingebieden niet meegerekend tot het openbaar groen.

Van de gemeenten waarvan de verdeling binnen en buiten de kom bekend is, bestaat ruim driekwart van het areaal uit groen binnen de kom. Het totale areaal bestaat voor bijna twee derde uit gras en een derde uit bos en beplanting. Binnen de bebouwde kom bestaat het areaal voor ruim 30% uit beplantingen. Vooral bosplantsoen en heesters. Sierplantsoen zoals rozen, vaste planten of wisselperken vallen procentueel weg in de grafiek. Ruim 60% van het areaal bestaat uit gras, vooral gazon (bijna 40%). Maar ook de hoeveelheid kruidenrijk gras is aanzienlijk. De laatste jaren zien we een toename van de omvormingen van beplantingen naar goedkoper / onderhoudsvriendelijker gras.

In het buitengebied bestaat het areaal voor bijna 40% uit bos en natuurgebieden. Daarvan bestaat het grootste deel uit grasvegetatie, vooral bermen (ruim 50%). Opvallend is wel dat lang niet alle gemeenten hun areaal binnen of buiten de kom konden specificeren.

Bomen dragen bij aan de groene hoofdstructuur van de gemeente en hebben een grote ruimtelijke impact op de groenbeleving van de gemeente. Bij de bomen is het aantal bomen binnen en buiten de bebouwde kom opgenomen, exclusief bosplantsoen. Het aantal bomen bedraagt gemiddeld 52 bomen per 100 inwoners, ofwel circa 1 boom op elke 2 inwoners.

Gemeente Drimmelen

De gemeente Drimmelen heeft gemiddeld 40 m² groen binnen de bebouwde kom per inwoner. Indien ook het groen in het buitengebied meegerekend wordt, dan is dit ruim twee keer zoveel (86 m²). De gemeente Drimmelen heeft meer groen in het buitengebied dan binnen de bebouwde kom. Het groen in het buitengebied bestaat voornamelijk uit bermen en kruidenrijk gras. In de gemeente Drimmelen staan ca. 67 bomen per 100 inwoners.

Kengetallen groen	Benchmark	Drimmelen
Groen in beheer (in miljoen m ²)	3,5	2,3
Groen binnen de kom per inwoner (in m ²)	49	40
Percentage groen binnen de kom	77%	46%
Percentage groen buiten de kom	23%	54%
Bomen per 100 inwoners	52	67

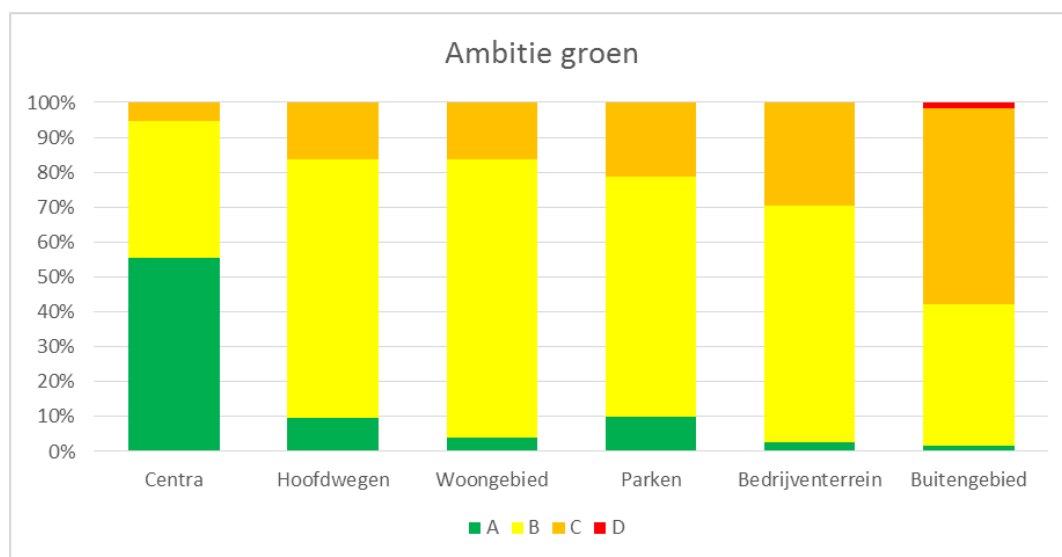

3 Analyse Kwaliteit groen

Benchmark

In onderstaande grafiek zijn de kwaliteitsambities voor het groen weergegeven. Circa 5% van de gemeente kiest voor kwaliteitsniveau A, circa 80% van de gemeenten voor kwaliteitsniveau B en circa 15% van de gemeenten kiest voor kwaliteitsniveau C. De ambities voor het centrum en het buitengebied vormen een uitzondering. Het centrum wordt in circa 55% van de gemeenten op kwaliteitsniveau A onderhouden, terwijl het buitengebied in circa 60% van de gemeenten op C wordt onderhouden.

Drimmelen

De gemeente Drimmelen streeft kwaliteitsniveau B na voor het onderhoud van groen, met uitzondering van het buitengebied. In het buitengebied is de ambitie kwaliteitsniveau C. De grove heesters en het bosplantsoen in de bebouwde kom worden eveneens op kwaliteitsniveau C onderhouden.

Ambitie Groen	Centra	Hoofdwegen	Woongebied	Parken	Bedrijventerrein	Buitengebied
Drimmelen	B	B	B	B	B	C

In de tabel op de volgende pagina is per deelnemende gemeente de ambitie voor het onderhoud van het groen weergegeven. Uit de tabel blijkt dat het merendeel van de gemeenten een gedifferentieerd beleid voert ten aanzien van de kwaliteit.

Ambitie Groen	Centra	Hoofdwegen	Woongebied	Parken	Bedrijventerrein	Buitengebied
Alkmaar						
Alphen aan den Rijn						
Amersfoort						
Arnhem						
Asten						
Baarle Nassau						
Beemster						
Bernheze						
Best						
Bodegraven-Reeuwijk						
Brielle						
Brunssum						
Capelle aan den IJssel						
Cranendonck						
Cromstrijen						
Cuijk						
Den Helder						
Dordrecht						
Dronten						
Drimmelen						
Etten-Leur						
Geldrop-Mierlo						
Gilze en Rijen						
Gouda						
Haarlem						
Heerlen						
Hellevoetsluis						
Helmond						
Hendrik-Ido-Ambacht						
Hengelo (O.)						
Hollands Kroon						
Katwijk						
Korendijk						
Langedijk						
Lansingerland						
Leiden						
Leiderdorp						
Leidschendam-Voorburg						
Lelystad						
Leudal						

Ambitie Groen	Centra	Hoofdwegen	Woongebied	Parken	Bedrijventerrein	Buitengebied
Lisse						
Loon op Zand						
Maasgouw						
Maassluis						
Moerdijk						
Noord-Beveland						
Noordenveld						
Noordoostpolder						
Nuenen, Gerwen en Nederwetten						
Nunspeet						
Oldebroek						
Oosterhout						
Oss						
Oud Beijerland						
Ouder-Amstel						
Papendrecht						
purmerend						
Roosendaal						
Schouwen-Duiveland						
someren						
Stichtse Vecht						
Strijen						
Teylingen						
Tholen						
Tilburg						
Veere						
Veldhoven						
Venlo						
Vianen						
Voorschoten						
Vught						
Waalre						
Westerveld						
Westland						
Wijchen						
Zoetermeer						
Zoeterwoude						
Zuidplas						
Zundert						
Zwijndrecht						

4 Analyse Budget groen

In de benchmark hebben wij de deelnemende gemeenten gevraagd naar de kosten voor onderhoud van het openbaar groen. De kosten voor klein en groot onderhoud, vervanging en reconstructie en kapitaallasten zijn meegenomen, inclusief de kosten voor de buitendienst.

Benchmark – budget per m² en inwoner

In de benchmark zijn financiële gegevens van een veertigtal gemeenten opgenomen. De spreiding tussen de verschillende gemeenten is groot. Het areaal landschappelijke beplanting buiten de kom is in de berekening van de kosten per m² buiten beschouwing gelaten, omdat deze areaal nauwelijks onderhoud behoeven.

De gemeente Katwijk heeft met € 2,24 per m² het grootste budget voor het onderhoud van groen, de gemeente de Friese Meren heeft het laagste budget voor het onderhoud van groen (€ 0,19). Gemiddeld is het budget voor het onderhoud van groen ca. € 0,82 per m². Daarnaast hebben deelnemende gemeenten geen tot weinig budget voor vervangingen. Van de € 0,82 is gemiddeld € 0,02 per m² beschikbaar voor vervangingen. De kapitaallasten bedragen gemiddeld € 0,01 per m².

De gemeentelijke uitgaven voor groenonderhoud zijn gemiddeld € 47 per inwoner. In Papendrecht zijn de uitgaven het hoogst (€ 87), in Valkenswaard het laagst (€ 17). Het is niet duidelijk waardoor de verschillen ontstaan, behalve dat de budgetten sterk van elkaar verschillen bij een gelijke hoeveelheid areaal.

Gemeente Drimmelen

De gemeente Drimmelen heeft totaal € 1,7 miljoen beschikbaar voor het onderhoud aan het groen. Gemiddeld heeft zij € 0,67 per m² beschikbaar voor onderhoud van groen, waarvan € 0,01 per m² voor vervanging. De kapitaallasten zijn gemiddeld € 0,10 per m². Totaal bedragen deze posten € 0,88 per m² groen. De gemeente Drimmelen heeft gemiddeld € 62 per inwoner beschikbaar voor het onderhoud van het groen.

Kengetallen budget groen	Benchmark	Drimmelen
Jaarlijks beschikbaar voor onderhoud per m ²	€ 0,82	€ 0,67
Jaarlijks beschikbaar voor onderhoud per inwoner	€ 47	€ 62

5 Conclusies

Wanneer alle resultaten en cijfers met elkaar worden vergeleken, zijn onze bevindingen als volgt.

Drimmelen heeft minder openbaar groen per inwoner binnen de kom (40 m²) ten opzichte van de benchmark (49 m²). Dit wordt mogelijk veroorzaakt door de verdeling van het openbaar groen binnen en buiten de kom. Het percentage groen buiten de kom is in de gemeente Drimmelen groter dan het percentage groen binnen de kom, terwijl dit in de benchmark precies andersom is. Daarnaast kent Drimmelen relatief veel bomen per inwoner in verhouding tot het gemiddelde uit de benchmark.

Het areaal openbaar groen is in orde van grootte vergelijkbaar met gemeenten als Cuijk, Valkenswaard en Veldhoven en ligt hoger dan in Gilze en Rijen. Het groenareaal in Drimmelen is beduidend lager dan in Moerdijk en Loon op Zand.

Het budget voor groenonderhoud in Drimmelen is met € 0,67 per m² relatief laag in vergelijking met € 0,82 per m² uit de benchmark. Het groenbudget per m² ligt lager dan Veldhoven, is vergelijkbaar met gemeenten als Cuijk, Gilze en Rijen en Roosendaal, en ligt hoger van Valkenswaard en Zundert. Drimmelen kent relatief weinig openbaar groen binnen de kom, wat mogelijk verklaard waarom de kosten per inwoner relatief hoog zijn. Drimmelen heeft relatief veel groen buiten de bebouwde kom, veelal kruidenrijk gras. Vaak worden deze soorten extensief onderhouden tegen relatief lage kosten. Het areaal landschappelijke beplanting buiten de kom is in de berekening van de kosten per m² buiten beschouwing gelaten.

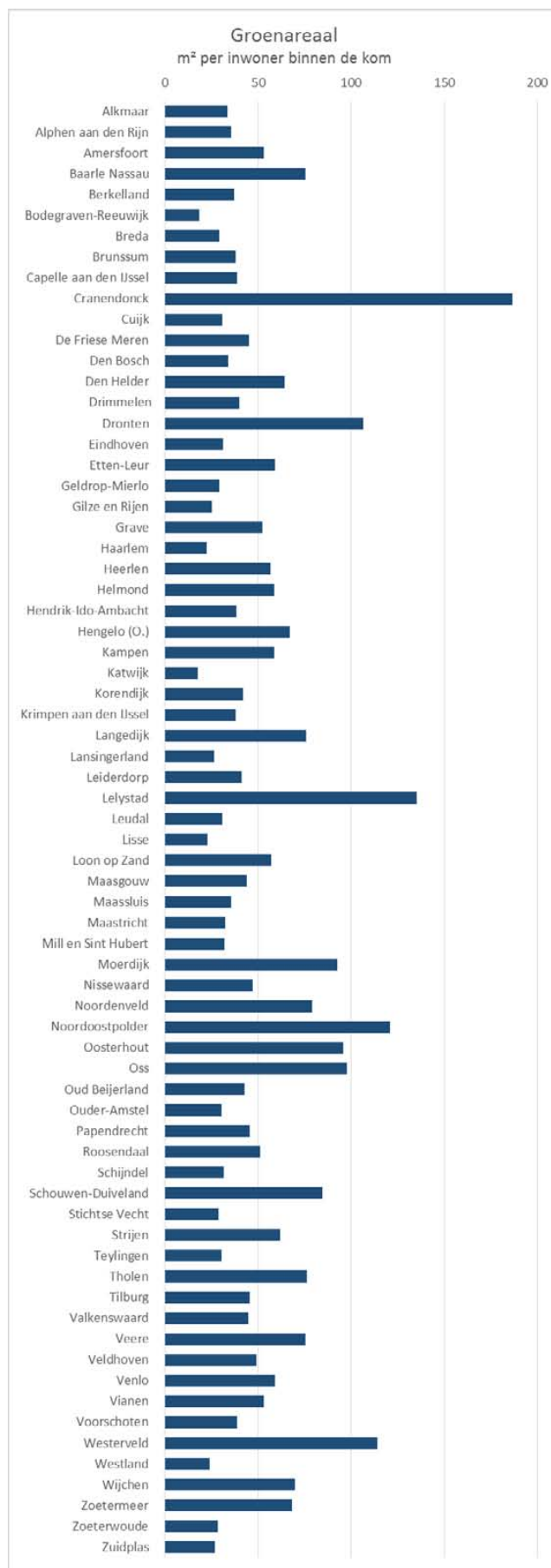
De ambitie van Drimmelen komt overeen met de ambitie van deelnemende gemeenten, kwaliteitsniveau B. Net als 60% van de deelnemende gemeenten, kiest ook Drimmelen voor een lager kwaliteitsniveau in het buitengebied. Waar circa 55% van de gemeenten kiest voor een hoger kwaliteitsniveau in het centrum, heeft gemeente Drimmelen hier niet voor gekozen.

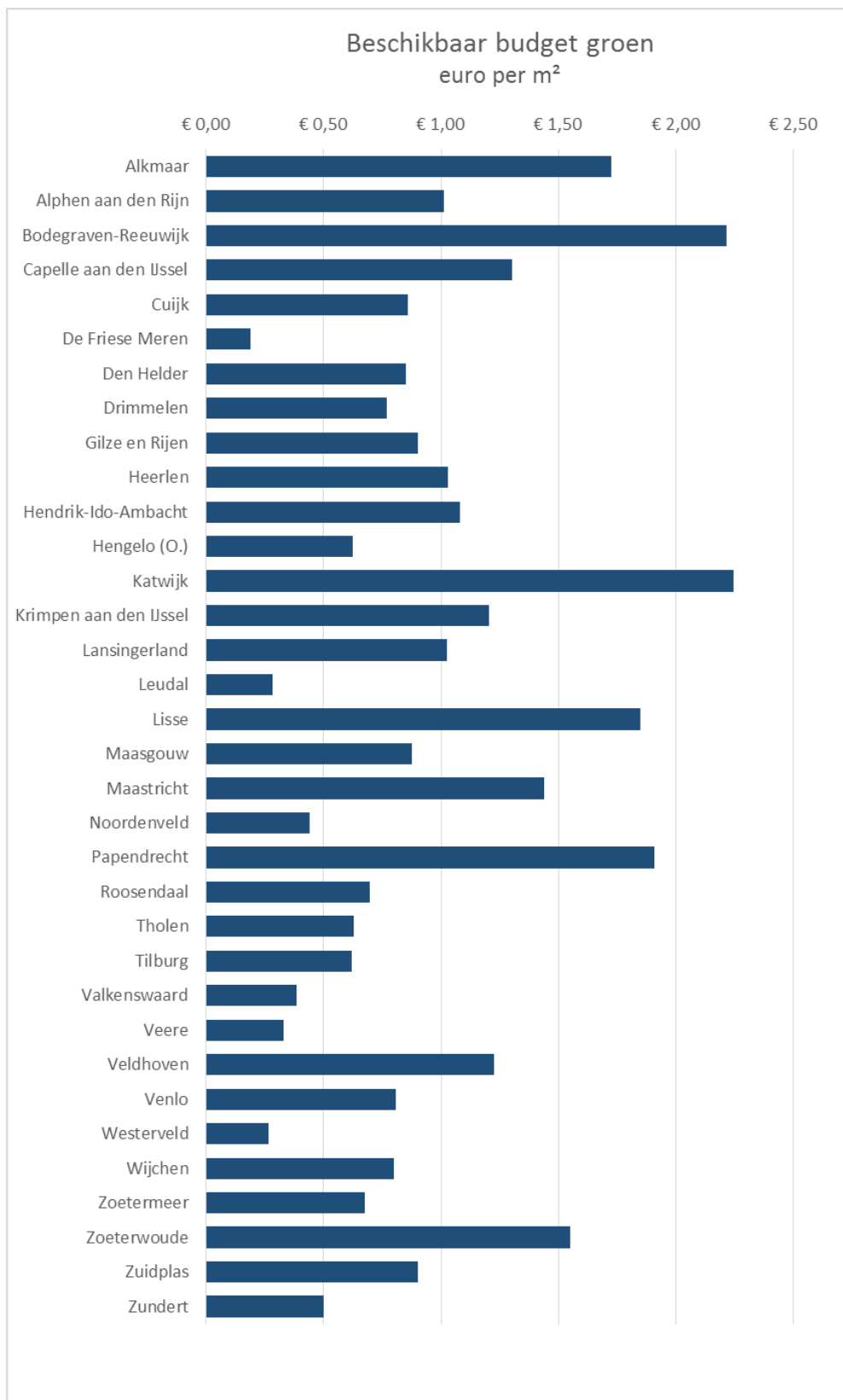

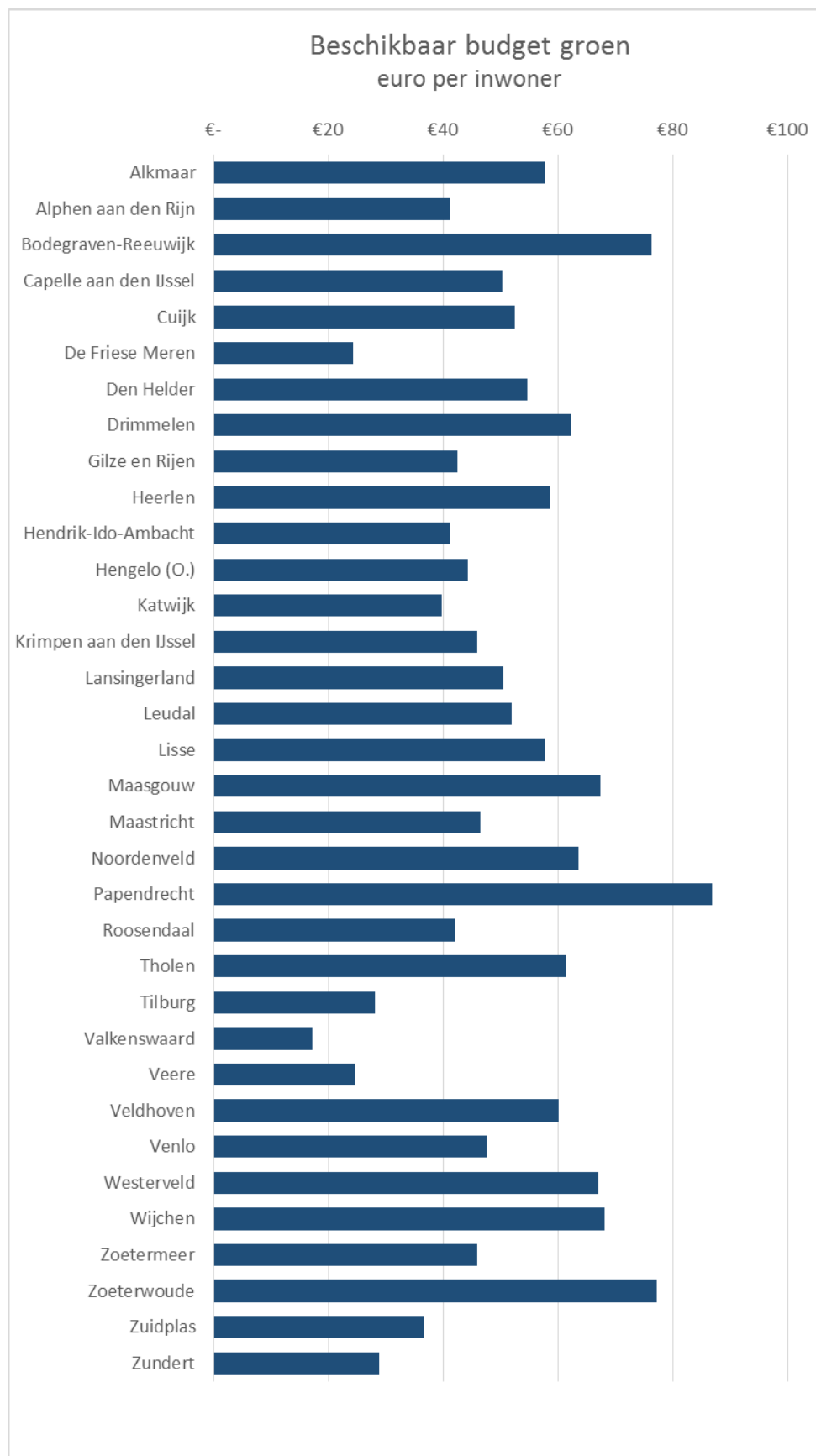
Bijlage 1 Grafieken

Bijlage 1 Grafieken met detailgegevens

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. (036) 53 08 46 8
E. marc.dejong@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.